

Basilii Caesariensis

Regulae brevius tractatae

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΟΜΗΝ.

- α Εἰ ἔξεστιν ἢ συμφέρει τινὶ ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ποιεῖν ἢ λέγειν ἃ νομίζει καλὰ, ἄνευ τῆς μαρτυρίας τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν.
- β Ποίαν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖσθαι δεῖ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ζῆν κατὰ Θεὸν βουλομένους.
- γ Τὸν ἁμαρτάνοντα πῶς ἐπιστρέψομεν, ἢ μὴ ἐπιστρέφοντα πῶς ἔχειν χρή.
- δ Ἐάν τις καὶ εἰς τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα στενοχωρῇ τοὺς ἀδελφοὺς, λέγων ὅτι, Ὅφείλετε μετανοῆσαι, μήποτε καὶ αὐτὸς ἄσπλαγχνός ἐστι, καὶ τὴν ἀγάπην καταλύει.
- ε Πῶς ὀφείλει τις μετανοῆσαι ἐφ' ἑκάστῳ ἁμαρτήματι.
- Ἅ Ὁ λόγῳ ὁμολογῶν μετανοεῖν, τὸ δὲ ἁμάρτημα μὴ διορθούμενος, ποταπός ἐστιν.
- ζ Τί τὸ κρίμα τῶν ἐκδικούντων τοὺς ἁμαρτάνοντας.
- η Τὸν μετανοοῦντα γνησίως πῶς προσδέχεσθαι χρή.
- θ Πρὸς τὸν ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντα πῶς διατεθῶμεν.
- ι Ψυχὴ ἐν ἁμαρτίαις πολλαῖς ταλαιπωρήσασα μετὰ ποταποῦ φόβου καὶ ποταπῶν δακρύων ὀφείλει ἀναχωρῆσαι τῶν ἁμαρτημάτων.
- ια Πῶς κατορθοῖ τις τὸ μῖσος πρὸς τὰ ἁμαρτήματα.

ιβ Πῶς πληροφορηθῇ ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα.

ιγ Εἰ χρὴ τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἐξαμαρτήσαντα ἀπογινώσκειν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἐν πλήθει κακῶν εὗρεθέντα· ἢ ἕως ποίου μέτρου ἁμαρτιῶν ἐπελπίζειν χρὴ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ διὰ τῆς μετανοίας.

ιδ Ἐκ ποίων καρπῶν ὀφείλει δοκιμάζεσθαι ἡ ἀληθῆς μετάνοια.

ιε Τί ἐστὶ τὸ, *Ποσάκις ἁμάρτη εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφῆσω αὐτῷ.*

ι Διὰ τί ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ καὶ μὴ σπουδάζουσα, αὐτομάτως σχεδὸν ἐμπεσόντος πόνου, κατανύσσεται, ποτὲ δὲ ἄπονος οὕτως ἐστὶν, ὥς καὶ βιαζομένη κατανυγῆναι μὴ δύνασθαι.

ιζ Ἐάν τις κατὰ νοῦν μνημονεύσῃ τοῦ φαγεῖν, εἴτα καταγνῶ ἑαυτοῦ, εἰ καὶ οὗτος ὥς μεριμνήσας ἐγκληθήσεται.

ιη Εἰ χρὴ ἐν ἀδελφότητι τῷ ἐξαμαρτήσαντί ποτε φροντίδα τινὰ ἐγχειρίζειν μετὰ πολλὴν ἄσκησιν· καὶ εἰ χρὴ, ποίαν ταύτην.

ιθ Ἐάν τις ὑποπτεύηται ἐπὶ ἁμαρτήματι, προφανῶς δὲ τοῦτο μὴ ποιῇ, εἰ δεῖ αὐτὸν ἐπιτηρεῖν, ἵνα καὶ ἐφευρεθῇ ὃ ὑποπτεύεται.

κ Εἰ χρὴ τὸν ἐν ἁμαρτίαις ἐξετασθέντα φεύγειν τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους κοινωνίαν, ἢ καὶ πρὸς τοὺς κακῶς ζῶντας διακρίνεσθαι.

κα Πόθεν ὁ μετεωρισμὸς καὶ οἱ διαλογισμοί· καὶ πῶς αὐτοὺς διορθωσόμεθα.

κβ Πόθεν αἱ νυκτεριναὶ φαντασίαι αἱ ἀπρεπεῖς γίνονται.

κγ Ἔως ποίων ῥημάτων ἡ ἀργολογία κρίνεται.

κδ Τί ἐστὶ λαιδορία.

κε Τί ἐστὶ καταλαλιά.

κ Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ ἀκούων καταλαλοῦντος, καὶ ἀνεχόμενος, τίνας ἐστὶν ἄξιος

κζ Ἐὰν δὲ τοῦ προεστῶτος καταλαλήσῃ, πῶς αὐτῷ προσέξομεν.

κη Περὶ τοῦ θρασυτέρᾳ φωνῇ καὶ ῥήμασι θρασέσιν
ἀποκρινομένου.
κθ Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῇ τις μὴ ὀργίζεσθαι.
λ Πῶς ἐκκόψομεν τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας τῆς
κακῆς.
λα Εἰ καθόλου γελᾶν οὐκ ἔξεστιν.
λβ Ὁ ἄκαιρος καὶ ἄμετρος νυσταγμὸς πόθεν, καὶ
πῶς αὐτὸν ἀποθώμεθα.
λγ Πῶς ἐλέγχεται ὁ ἀνθρωπάρεσκος.
λδ Πῶς φύγη τις τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας.
λε Πῶς γνωρίζεται ὁ ὑπερήφανος, ἢ πῶς θεραπεύεται
λ Εἰ χρὴ τιμὴν ἐπιζητεῖν.
λζ Ὁ ὀκνηρὸς πρὸς τὴν ἐντολὴν ποίῳ τρόπῳ σπου-
δὴν δυνηθῇ ἀναλαβεῖν.
λη Ἐὰν ἐπιταχθῇ ἀδελφὸς, καὶ ἀντεῖπη, ὕστερον δὲ
ἂφ' ἑαυτοῦ ἀπέλθῃ.
λθ Ἐὰν δὲ ὑπακούσας τις γογγύσῃ.
μ Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυπήσῃ, πῶς ὀφείλει
διορθώσασθαι.
μα Ἐὰν δὲ μὴ ἀνέχῃται ἀπολογήσασθαι.
μβ Ἐὰν δὲ ἀπολογουμένου τοῦ λυπήσαντος, μὴ θέλῃ
διαλλαγῆναι ὁ λυπηθεὶς.
μγ Πῶς ὀφείλει τις προσέχειν τῷ εἰς προσευχὴν ἐξ-
υπνίζοντι.
μδ Ἐὰν δὲ στυγνάσῃ ὁ ἐξυπνισθεὶς εἰς εὐχὴν,
ἢ καὶ ὀργισθῇ, τίνας ἐστὶν ἄξιος.
με Περὶ τοῦ ἀμελοῦντος τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ
θελημάτων, ἵνα μὴ πλέον κολασθῇ, ὥς γνοὺς καὶ
μὴ ποιήσας.
μ Ὁ ἐτέρου ἀνεχόμενος εἰς τὸ ποιῆσαι ἁμαρ-
τίαν, εἰ ἔνοχός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.
μζ Εἰ δεῖ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐφησυχάζειν.
μη Ἡ πλεονεξία μέχρι τίνας κρίνεται.
μθ Τί ἐστι τὸ περπερεύεσθαι.
ν Ἐάν τις τὰ μὲν πολυτελέστερα τῆς ἐσθῆτος ἀπ-
ωθῇται, αὐτὸ δὲ τὸ εὐτελές, εἴτε ἱμάτιον, εἴτε ὑπό-
δημα, οἶονεὶ θέλῃ ἵνα πρέπη αὐτῷ, εἰ ἁμαρτάνει,
ἢ ποῖον πάθος νοσεῖ.

να Τί ἐστι Ῥακά.
νβ Τίς ὁ κενόδοξος, καὶ τίς ὁ ἀνθρωπάρεσκος.
νγ Τίς ἐστὶν ὁ μολυσμὸς τῆς σαρκός· καὶ τίς ὁ μολυσμὸς τοῦ πνεύματος· καὶ πῶς αὐτῶν καθαρεύομεν· ἢ τίς ὁ ἁγιασμὸς, καὶ πῶς αὐτὸν κτησύμεθα.
νδ Τί ἐστι φιλαυτία, καὶ πῶς γνωρίσει ἑαυτὸν ὁ φίλαυτος.
νε Ποία διαφορὰ πικρίας καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ.
ν Τίς ἐστὶν ὁ ὑψηλόφρων, καὶ τίς ὁ ἀλαζών, καὶ τίς ὁ ὑπερήφανος· τίς δὲ ὁ τετυφωμένος, καὶ ὁ πεφυσιωμένος.
νζ Ἐάν τις ἐλάττωμα ἔχη ἀδιόρθωτον, καὶ συνεχέστερον καταγινωσκόμενος βλάπτεται, εἰ συμφέρει μᾶλλον ἐπαφιέναι αὐτῷ.
νη Ὁ κατ' ἐπιτήδευσιν ψευδόμενος κρίνεται μόνον, ἢ καὶ ὁ κατὰ ἄγνοιάν τι παρὰ τὸ ἀληθὲς ἀπολύτως φθεγξάμενος.
νθ Ἐὰν ἐνθυμηθῇ τις ποιῆσαι μόνον τι, καὶ μὴ ποιήσῃ, εἰ καὶ οὗτος ὡς ψεύστης κρίνεται.
ξ Περὶ τοῦ προπετῶς ὀρισαμένου πρᾶξάι τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ.
ξα Ἐάν τις μήτε ἐργάζεσθαι δύνηται, μήτε τοὺς ψαλμοὺς μαθεῖν βούληται.
ξβ Τί ἐὰν ποιήσῃ τις, ὡς κρύψας τὸ τάλαντον, κατακρίνεται.
ξγ Τί ἐὰν ποιήσῃ τις, κατακρίνεται ὡς ἐκεῖνοι οἱ γογγύσαντες κατὰ τῶν ἐσχάτων.
ξδ Τί ἐστὶ τὸ σκανδαλίσαι, καὶ πῶς αὐτὸ φυλαξόμεθα.
ξε Πῶς τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ τις κατέχει.
ξ Τί ἐστὶν ἔρις, καὶ τί ἐστὶν ἐριθεία.
ξζ Τί ἐστὶν ἀκαθαρσία, καὶ τί ἐστὶν ἀσέλγεια.
ξη Τί ἴδιον θυμοῦ, καὶ τί ἴδιον ἀγανακτήσεως εὐλόγου.
ξθ Περὶ τοῦ μήτε ἔλαττον ἐσθίουντος τῶν λοιπῶν, μήτε σῶμα ἔχοντος κατερῥιμμένον, καὶ ἀδυναμίαν

εἰς τὸ ἔργον ὀδυρομένου.

ο Τὸν παραχρῶμενον τοῖς ἱματίοις ἢ ὑποδήμασι πῶς δεῖ μετέρχεσθαι.

οα Εἰσὶ τινες οἱ πρὸ τοῦ πλείονος τὸ ἡδύτερον τῶν ἐδεσμάτων ἐπιζητοῦντες, ἄλλοι δὲ τὸ πλεῖον μᾶλλον ἢ τὸ ἡδὺ διὰ τὸν κόρον θέλουσιν· πῶς οὖν ἀμφοτέρους πληροφορεῖν χρή.

οβ Περὶ τοῦ ἐν ἀδελφότητι ἀσέμνως περὶ τὴν μετάληψιν ἀναστρεφομένου, καὶ λαβρότερον ἐσθίουτος.

ογ Περὶ τοῦ μὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ διορθώσεως ἐλέγχοντος τὸν ἁμαρτάνοντα, ἀλλ' ἐν πάθει τῆς ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως.

οδ Περὶ τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς ἀδελφότητος, καὶ μονήρη βίον ζῆν προαιρουμένων.

οε Εἰ παντὸς ἁμαρτήματος, εἴτε κατὰ νοῦν, εἴτε κατὰ λόγον, εἴτε κατὰ πράξιν, τὸν Σατανᾶν αἴτιον λέγειν δεῖ.

ο Εἰ χρή οἰκονομία δῆθεν χρησίμου τινὸς ψεύδεσθαι.

οζ Τί ἐστι δόλος, καὶ τί ἐστι κακοήθεια.

οη Ἐφευρεταὶ κακῶν τίνες εἰσίν.

οθ Ἐάν τις συνεχῶς ἑαυτοῦ ἐπιλαμβάνηται, ὅτι σκληρῶς προσφέρεται τῷ ἀδελφῷ, πῶς διορθωθῆσεται.

π Πόθεν ἐπισυμβαίνει τὸ ὥσπερ τῇ διανοίᾳ ἐπιδείπειν λογισμοὺς ἀγαθοὺς, καὶ μερίμνας ἀρεσκούσας τῷ Θεῷ.

πα Εἰ χρή ἴσως ἐπιτιμᾶν τοῖς εὐλαβέσι καὶ τοῖς ἀδιαφόροις.

πβ Ἐὰν συμβῇ τὴν πρεσβυτέραν ἁμαρτῆσαι τὸ αὐτὸ τῇ νεωτέρᾳ, εἰ τῷ αὐτῷ ὑπόκειται ἐπιτιμίῳ.

πγ Ἐάν τις, πολλὰ κατορθῶν, ἐν ἐνὶ μόνῳ διαπταίῃ, πῶς αὐτὸν παρέλθωμεν.

πδ Περὶ τοῦ ἦθος ἔχοντος θορυβοποιὸν καὶ ταραχῶδες.

πε Εἰ χρή ἔχειν τι ἴδιον ἐν ἀδελφότητι.

π Ἐὰν δὲ λέγῃ τις ὅτι, Οὔτε λαμβάνω παρὰ τῆς ἀδελφότητος, οὔτε δίδωμι, ἀλλὰ τοῖς ἐμοῖς ἀρκοῦ-

μαι· τί δεῖ πρὸς τὸν τοιοῦτον παραφυλάξαι.
 πζ Εἰ ἔξεστιν ἐκάστῳ τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ἱμάτιον
 δοῦναι ὅπου ἐὰν θέλῃ εἰς ἐντολήν.
 πη Τίς ἐστὶν ἡ μέριμνα ἡ βιωτική.
 πθ Ἐπειδὴ γέγραπται, *Λύτρον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος*, ἡμῖν δὲ οὐ προεχώρησε τοῦτο, τί
 ποιήσομεν;
 Εἰ ἔξεστι νυκτερινὸν ἱμάτιον ἔχειν, εἴτε τρίχινον
 εἴτε ἀλλοῖον.
 α Ἐὰν ἀδελφὸς, ἴδιον οὐκ ἔχων οὐδὲν, αἰτηθῇ
 παρὰ τινος αὐτὸ ὃ φορεῖ, τί ὀφείλει ποιῆσαι, μά-
 λιστα δὲ ἐὰν γυμνὸς ᾖ ὁ αἰτήσας.
 β Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος πωλεῖν τὰ ὑπάρ-
 χοντα, τί διανοούμενον χρή τοῦτο ποιεῖν.
 γ Τὸν ἅπαξ ἀποκτησάμενον, καὶ ἴδιον μηδὲν
 ἔχειν ἐπαγγειλάμενον, ποία διανοία κεχρῆσθαι
 δεῖ τοῖς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίοις, οἷον ἐσθῆτι καὶ
 τροφῇ.
 δ Περὶ τοῦ καταλιπόντος φόρους, καὶ ἀδελφότητι
 προσελθόντος.
 ε Εἰ συμφέρει τοῖς ἄρτι προσερχομένοις εὐθὺς τὰ
 ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἐκμανθάνειν.
 Εἰ δεῖ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐπιτρέπειν γράμ-
 ματα μανθάνειν, ἢ ἀναγνώσμασι προσέχειν.
 ζ Ἐὰν λέγῃ τις ὅτι, *Θέλω παρ' ὑμῖν ὀλίγον χρό-
 νον ὠφεληθῆναι*, εἰ δεῖ αὐτὸν προσδέχεσθαι.
 η Ποταπὸν φρόνημα ὀφείλει ἔχειν ὁ προεστὼς,
 ἐν οἷς ἐπιτάσσει, ἢ διατάσσεται.
 θ Ποταπῇ διαθέσει δεῖ ἐπιτιμᾶν τὸν ἐπιτιμῶντα.
 ρ Τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους καὶ προσαιτοῦντας πῶς
 ἀπολύσομεν.
 ρα Περὶ τοῦ ἐγχειριζομένου τὴν οἰκονομίαν, καὶ
 περὶ τῶν προσαιτούντων.
 ρβ Περὶ τοῦ ἐξερχομένου ἀπὸ ἀδελφότητος, καθ'
 ὃν δήποτε λόγον.
 ργ Ἐπειδὴ συμβαίνει εἰς τινὰ καὶ αὐτὸν ὀλισθαί-
 νειν τὸν πρεσβύτερον, εἰ δέοι αὐτὸν ἐλέγχεσθαι.
 ρδ Πῶς χρή τὰς φροντίδας ἐγχειρίζειν τοῖς ἀδελ-

φοῖς.

ρε Εἰ χρή τοὺς εἰσερχομένους εἰς ἀδελφότητα εὐ-
θέως τέχνας μανθάνειν.

ρ Ποίοις ἐπιτιμίαις κεχρηῆσθαι δεῖ ἐν ἀδελφότητι.

ρζ Περὶ τοῦ λέγοντος ἐπιθυμίαν ἔχειν συζῆν τῇ
ἀδελφότητι.

ρη Εἰ χρή τὸν προεστῶτα ἐκτὸς τῆς προεστῶσης
λαλεῖν ἀδελφῇ τινι τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως.

ρθ Εἰ χρή τὸν προεστῶτα μετὰ τῆς προεστῶσης
πυκνῶς διαλέγεσθαι.

ρι Εἰ χρή, ἐξομολογουμένης ἀδελφῆς τῷ πρεσβυ-
τέρῳ, καὶ τὴν πρεσβυτέραν παρεῖναι.

ρια Εἰ, τοῦ πρεσβυτέρου γενέσθαι τι προστάξαν-
τος ἐν ταῖς ἀδελφαῖς παρὰ γνῶσιν τῆς πρεσβυτέ-
ρας, εὐλόγως ἀγανακτεῖ ἡ πρεσβυτέρα.

ριβ Ἐάν τις προσέλθῃ τῷ κατὰ Θεὸν βίῳ, εἰ ἀκό-
λουθὸν ἐστὶ τὸν προεστῶτα ἄνευ γνώμης τῶν
ἀδελφῶν τὸν τοιοῦτον προσδέχεσθαι.

ριγ Εἰ δύναται ὁ φροντίδα ψυχῶν ἐγκεχειρισμένος
φυλάξαι τὸ, Ἐάν μὴ στραφῇτε, καὶ γέννησθε ὡς
τὰ παιδιά.

ριδ Εἰ δεῖ παντὶ τῷ ἐπιτάσσοντι καὶ οἰωδηποτοῦν
ὑπακούειν.

ριε Πῶς ὑπακούειν ἀλλήλοις χρή.

ρι Μέχρι πόσου ὑπακούειν χρή.

ριζ Ὁ μὴ πληροφορούμενος ἐν τοῖς καθ' ἡμέραν
πρὸς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐπιτάγμασι, τέ-
χνην δὲ μαθεῖν ἐπιζητῶν, ποῖον πάθος νοσεῖ, καὶ
εἰ χρή αὐτοῦ ἀνέχεσθαι.

ριη Ὁ σπουδαῖος εἰς τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐργαζόμενος
οὐχ ὃ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὃ αὐτὸς θέλει, ποῖον
μισθὸν ἔχει.

ριθ Εἰ ἔξεστιν ἐκάστῳ παραιτεῖσθαι τὸ ἐγχειρισθὲν
ἔργον, καὶ ἄλλο ἐπιζητεῖν.

ρκ Εἰ δεῖ ἀπιέναι πού χωρὶς ὑπομνήσεως τοῦ
προεστῶτος.

ρκα Εἰ ἔξεστι παραιτεῖσθαι τὰ βαρύτερα τῶν ἔργων.

ρκβ Ἐάν τις, ἐπιτιμηθεὶς εὐλογίαν μὴ λαβεῖν, λέ-

γη ὅτι, Ἐὰν μὴ λάβω εὐλογίαν, οὐκ ἐσθίω· εἰ
 δεῖ αὐτὸν ἀνέχεσθαι.
 ρκγ Ἐάν τις λυπῇται μὴ ἐπιτρεπόμενος ποιεῖν
 ὃ μὴ δύναται ἐπιτηδεύειν ποιεῖν, εἰ χρή αὐτοῦ
 ἀνέχεσθαι.
 ρκδ Εἰ δεῖ μετὰ αἵρετικῶν ἢ μετὰ Ἑλλήνων εὐ-
 ρεθέντα που συνεσθίειν αὐτοῖς, ἢ ἀσπάζεσθαι
 αὐτούς.
 ρκε Τὸν πιστευόμενον ἔργον, καὶ ποιοῦντά τι χωρὶς
 ὑπομνήσεως παρὰ τὸ διατεταγμένον αὐτῷ, εἰ δεῖ
 ἔχειν τὸ ἔργον.
 ρκ Πῶς ἂν τις μὴ ἡττηθείη τῆς ἐν βρώμασι φι-
 ληδονίας.
 ρκζ Λέγουσί τινες, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὀργισθῆ-
 ναι ἄνθρωπον.
 ρκη Τῷ θέλοντι ἐγκρατεύεσθαι ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε
 καὶ εἰς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐμποδίζεσθαι, εἰ
 δεῖ συγχωρεῖν.
 ρκθ Περὶ τοῦ πολλὰ νηστεύοντος, ἐν δὲ τῇ μετα-
 λήψει μὴ δυναμένου ἀνέχεσθαι τοῦ βρώματος.
 ρλ Πῶς χρή νηστεύειν, ὅταν χρεῖα γένηται νηστείας.
 ρλα Ὁ μὴ μεταλαμβάνων ὅθεν οἱ ἀδελφοὶ ἐσθίουσιν,
 ἀλλ' ἔτερον ἐπιζητῶν, εἰ καλῶς ποιεῖ.
 ρλβ Ὁ λέγων ὅτι, Βλάπτει με τοῦτο, καὶ λυπού-
 μενος ἐὰν ἄλλο μὴ δοθῇ, τί ἐστίν.
 ρλγ Ἐὰν δὲ καὶ γογγύσῃ διὰ βρῶμα.
 ρλδ Ἐὰν δὲ καὶ ὀργισθεῖς παραιτῇται λαβεῖν τὰ
 πρὸς τὴν χρεῖαν.
 ρλε Εἰ χρή τὸν κάμνοντα αὐτὸν ἐπιζητῆσαι πλέον
 τι τῆς συνηθείας.
 ρλ Εἰ ἀναγκαῖον πάντας συνάγεσθαι ἐν τῇ ὥρᾳ
 τοῦ ἀρίστου, καὶ τὸν ἀπολιμπανόμενον, καὶ μετὰ
 τὸ ἄριστον ἐρχόμενον, πῶς παρέλθωμεν.
 ρλζ Εἰ καλόν ἐστι τὸ κρῖναι ἐπὶ τοσόνδε, εἰ τύχοι,
 χρόνον ἀποσχέσθαι τοῦδέ τινος τοῦ βρώματος ἢ
 τοῦ πόματος.
 ρλη Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητί τινα πλέον τῶν ἄλλων
 νηστεύειν.

ρλθ Τῆς νηστείας ἐπιτεινομένης, ἀτονώτεροι γινόμεθα εἰς τὸ ἔργον. Τί οὖν χρὴ μᾶλλον; Ἐμποδίσιν τῷ ἔργῳ διὰ τὴν νηστείαν, ἢ παρορᾶν ἐκείνην διὰ τὸ ἔργον;

ρμ Ἐάν τις μὴ ἐγκρατεύηται περὶ τὰ βλαβερά τῶν βρωμάτων, μεταλαμβάνων δὲ ἀφειδῶς κακώσει περιπέσει, εἰ χρὴ αὐτοῦ ἐπιμέλειαν ποιέσθαι.

ρμα Εἰ δεῖ ξένους ἐνευρίσκεσθαι τοῖς ἐργαστηρίοις.

ρμβ Εἰ χρὴ τοὺς τεχνίτας δέχεσθαι παρά τινος ἔργον, ἄνευ γνώμης τοῦ προεστῶτος.

ρμγ Πῶς ὀφείλουσιν ἐπιμελεῖσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς σκευῶν.

ρμδ Ἐάν δέ τις ἐξ ἀμελείας ἀπολέσῃ τι, ἢ ἐκ καταφρονήσεως παραχρήσῃται.

ρμε Ἐάν δὲ ἄφ' ἑαυτοῦ χρήσῃ τινὶ ἢ λάβῃ.

ρμ Ἐάν δὲ, καὶ συνεχούσης χρείας, ὁ προεστὼς ἐπιζητήσῃ παρ' ἑαυτοῦ σκεῦος, καὶ ἀντείπῃ.

ρμζ Ὁ περὶ τὸ ἔργον τοῦ κελλαρίου ἢ τοῦ μαγείρου, ἢ περὶ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀσχολούμενος, ἔάν μὴ φθάσῃ παρεῖναι τῷ κανόνι τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς προσευχῆς, εἰ μὴδὲν ζημιούται τὴν ψυχὴν.

ρμη Ποῖον μέτρον ἐξουσίας ἔχει ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ὁ πιστευθεὶς τὴν φροντίδα τοῦ κελλαρίου.

ρμθ Τί τὸ κρῖμα τοῦ οἰκονομοῦντος, ἔάν τι κατὰ προσωποληψίαν ἢ φιλονεικίαν ποιήσῃ.

ρν Ἐάν δὲ ἀμελήσας μὴ δῶ τῷ ἀδελφῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

ρνα Εἰ ἔξεστι τῷ ὑπηρετοῦντι μετὰ φωνῆς μείζωνος λαλεῖν.

ρνβ Περὶ τοῦ ὑπὲρ δύναμιν κάμνοντος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ.

ρνγ Ἡ τὰ ἔρια πιστευθεῖσα πῶς αὐτὰ ὀφείλει ἔχειν.

ρνδ Ἐάν συμβῇ ὀλίγους ὄντας ἀδελφοὺς, καὶ πλείοσιν ἀδελφαῖς ἐξυπηρετούμενους, εἰς ἀνάγκην ἐμπίπτειν τοῦ δίστασθαι ἀπ' ἀλλήλων διαμεριζομένους πρὸς τὰ ἔργα, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστι τὸ

τοιούτον.

ρνε Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἁρ-
ρώστοις.

ρν Τὸν πεπιστευμένον φροντίδα ἤτοι κελλαρίου, ἢ
ἄλλου τινὸς τοιούτου, εἰ δεῖ πάντοτε ἔχειν τὴν
φροντίδα, ἢ καὶ ἐναλλάσσεσθαι.

ρνζ Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει τις δουλεύειν Θεῷ.

ρνη Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει δέχεσθαι τις τὸ ἐπιτί-
μιον.

ρνθ Ὁ λυπούμενος κατὰ τοῦ ἐπιτιμήσαντος αὐτῷ
ποταπὸς ἐστίν.

ρξ Μετὰ ποίας διαθέσεως ὀφείλομεν ὑπηρετεῖν τοῖς
ἀδελφοῖς.

ρξα Μετὰ ποταπῆς ταπεινώσεως ὀφείλει τις δέχεσθαι
τὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ.

ρξβ Ποταπὴν ἐν ἀλλήλοις ἔχειν δεῖ τὴν ἀγάπην.

ρξγ Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῇ τις κατορθῶσαι τὴν πρὸς
τὸν πλησίον ἀγάπην.

ρξδ Τί ἐστὶ τὸ, *Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κρι-
θῇτε.*

ρξε Πῶς γνωρίσει τις, εἰ ζήλῳ Θεοῦ κινεῖται κατὰ
τοῦ ἁμαρτάνοντος ἀδελφοῦ, ἢ ὀργίζεται.

ρξ Μετὰ ποίας διαθέσεως ὑπακούειν δεῖ τῷ εἰς ἔρ-
γον τῆς ἐντολῆς κατεπείγοντι.

ρξζ Ποταπῇ ὀφείλει εἶναι ἡ ψυχὴ, ὅτε ὅλως κατ-
ηξιώθῃ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ καταληφθῆναι.

ρξη Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως δεῖ λαμβάνειν ἱμάτιον
ἢ ὑπόδημα, οἶον ἂν ᾖ.

ρξθ Ἐὰν ἀδελφὸς νεώτερος ἐπιταχθῇ διδάξαι τι τὸν
πρεσβύτερον καθ' ἡλικίαν, πῶς αὐτῷ προσενεχθή-
σεται.

ρο Εἰ δεῖ ἴσως προσέχειν τῷ πλεῖον κατορθοῦντι,
καὶ τῷ ἔλαττον.

ροα Ἐὰν δὲ λυπῇται ὁ ἐλάττων, προτιμωμένου τοῦ
εὐλαβεστέρου.

ροβ Ποταπῷ φόβῳ, ἢ ποίᾳ πληροφορίᾳ, ἢ ποίᾳ
διαθέσει μεταλάβωμεν τοῦ σώματος τοῦ Κυ-
ρίου.

ρογ Εἰ δεῖ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κατ' οἶκον ψαλμωδίας λα-
 λιάν τινα γίνεσθαι.
 ροδ Πῶς δυνηθῇ τις ἐνδιαθέτως καὶ μετὰ προθυμίας
 ποιεῖν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου.
 ροε Πῶς φαίνεται ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν κατὰ τὴν
 ἐντολὴν τοῦ Κυρίου.
 ρο Τίνες εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ, οὓς ἀγαπᾶν προσετάχθη-
 μεν.
 ροζ Πῶς ὀφείλουσιν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν
 ἀδυνάτων βαστάζειν.
 ροη Τί ἐστὶ τὸ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν.
 ροθ Πῶς δύναται τις ἄνευ ἀγάπης πίστιν κτήσασθαι
 τοσαύτην, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἢ τὰ ὑπάρχοντα
 πάντα δοῦναι πτωχοῖς, ἢ παραδοῦναι τὸ ἑαυτοῦ
 σῶμα, ἵνα καυθῇ.
 ρπ Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως καὶ προσοχῆς ὀφείλο-
 μεν ἀκούειν τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως
 παραναγινωσκομένων ἡμῖν.
 ρπα Ἐὰν ᾧσιν ἀδελφότητες πλησίον ἀλλήλων,
 καὶ ἡ μὲν πτωχεύει, ἡ δὲ ἑτέρα περὶ τὴν κοι-
 νωνίαν δυσχερεστέρα ἦ, πῶς δεῖ τὴν πτωχεύου-
 σαν πρὸς τὴν μὴ μεταδιδούσαν διατίθεσθαι.
 ρπβ Ἐκ ποίων καρπῶν δοκιμάζεσθαι ὀφείλει ὁ
 συμπαθῶς ἐλέγχων τὸν ἁμαρτάνοντα.
 ρπγ Ἐὰν συμβῇ τινας ἐν ἀδελφότητι ζῶντας διαφω-
 νῆσαι πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστὶν ἀγάπης
 ἔνεκεν συμπεριφέρεσθαι τοῖς τοιούτοις.
 ρπδ Πῶς δυνηθῇ τις, καὶ ὅτε παρακαλεῖ, καὶ ὅτε
 ἐλέγχει, μὴ μόνον σπουδάζειν ἐπιστημόνως λαλῆ-
 σαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὀφειλομένην σώ-
 ζειν πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς
 λαλεῖ.
 ρπε Ἐὰν τις ἐν διαλέξει συνδιατιθεμένους ὁρῶν
 τοὺς ἀκούοντας χαίρει, πῶς γνωρίσει ἑαυτὸν, εἰ
 διαθέσει ἀγαθῇ χαίρει, ἢ πάθει τινὶ ἰδίῳ.
 ρπ Ὑπὲρ ποταπῶν φίλων τιθέναι τὴν ψυχὴν ὀφεί-
 λομεν.
 ρπζ Εἰ χρὴ παρὰ τῶν κατὰ σάρκα οἰκείων δέχεσθαι

τι ἕκαστον.

ρπη Πῶς ἴδωμεν τοὺς ποτὲ συνοίκους ἡμῶν, ἢ συγγενεῖς εἰσερχομένους.

ρπθ Ἐὰν δὲ καὶ παρακαλῶσιν ἡμᾶς θέλοντες ἀγαγεῖν εἰς τὰ ἴδια.

ρ Εἰ δεῖ ἐλεεῖν τοὺς κατὰ σάρκα οἰκείους, ἐπιθυμῶντας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

ρα Τίς ἐστὶν ὁ πρᾶϋς.

ρβ Τίς ἐστὶν ἡ λύπη ἢ κατὰ Θεὸν, καὶ τίς ἡ τοῦ κόσμου.

ργ Ποία ἐν Χριστῷ χαρά.

ρδ Ποῖον πένθος ἀναλάβωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τοῦ μακαρισμοῦ.

ρε Πῶς πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ τις.

ρ Πῶς ἐσθίει τις, καὶ πίνει εἰς δόξαν Θεοῦ.

ρζ Πῶς ποιήσει ἡ δεξιὰ ἵνα μὴ γινώσκη ἡ ἀριστερά.

ρη Τί ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ πῶς αὐτὴν κατορθώσομεν.

ρθ Πῶς ἂν τις προθυμηθεῖ καὶ πρὸς κινδύνους ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου παραβουλεύεσθαι.

ς Οἱ προκάμνοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, πῶς δύνανται ὠφελεῖν τοὺς ἄρτι προσερχομένους.

σα Πῶς κατορθοῖ τις ἐν τῇ προσευχῇ τὸ ἀμετεώριστον.

σβ Εἰ δυνατόν κατορθῶσαι ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὸ ἀμετεώριστον.

σγ Τῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου κατορθωμάτων πότερον ἐν μέτρον ἐστὶν ἐν πᾶσιν, ἢ ὁ μὲν πλεῖον ἔχει, ὁ δὲ ἔλαττον

σδ Πῶς καταξιοῦται τις Πνεύματος ἁγίου γενέσθαι μέτοχος.

σε Τίνες εἰσὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι.

ς Τοῦ Κυρίου παραγγέλλοντος, μὴ μεριμνᾶν τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα· μέχρι τίνος ἐστὶν ἡ ἐντολή, ἢ πῶς κατορθοῦται.

σζ Τίни λόγῳ δεῖ ἐργάζεσθαι.
 ση Εἰ καλόν ἐστι τὸ καθόλου σιγὴν ἀσκεῖν.
 σθ Πῶς δυνηθῶμεν φοβηθῆναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ.
 σι Τίς ἐστιν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδομένη καταστολὴ κοσμία.
 σια Τί τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης.
 σιβ Πῶς κατορθοῦται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη.
 σιγ Τίνα ἐστὶ τὰ γνωρίσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης.
 σιδ Χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη τίни διαφέρουσιν ἀλλήλων.
 σιε Τίς ἐστιν ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος εἰρηνοποιός.
 σι Ἐν τίни στραφῆναι δεῖ καὶ γενέσθαι ὡς τὰ παιδιά.
 σιζ Πῶς δεξώμεθα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παίδιον.
 σιη Ποίαν σύνεσιν αἰτεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀφείλομεν.
 σιθ Ἐὰν εὐεργετηθῶμεν παρὰ τινος, πῶς δυνηθῶμεν καὶ τῷ Κυρίῳ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν καθαρὰν καὶ ὁλόκληρον ἀποδοῦναι, καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐπιστημόνως πληρῶσαι.
 σκ Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀδελφαῖς συντυγχάνειν ἐπιτρέπειν χρή.
 σκα Τοῦ Κυρίου διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, εἰ δεῖ προσεύχεσθαι μὴ περιπεσεῖν ὀδύναις σωματικαῖς.
 σκβ Τίς ἐστιν ὁ ἀντίδικος ἐκάστου ἡμῶν, ἥ καὶ πῶς αὐτῷ εὐνοήσομεν.
 σκγ Ὁ θέλων διὰ τίνα λόγον ἀρέσκοντα Θεῷ νηστεῦσαι, ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐ θέλει φαίνεται τοῖς ἀνθρώποις, τί ποιήσει.
 σκδ Εἰ καὶ νῦν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας ἐργάζονται, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης, καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι.

σκε Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὅπου ἐὰν ᾧσι δύο ἢ
τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι
ἐν μέσῳ αὐτῶν· πῶς τούτου καταξιωθῆναι δυνη-
θῶμεν.

σκ Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Λοιδορούμενοι, εὐ-
λογοῦμεν· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν·
πῶς ὀφείλει εὐλογεῖν ὁ λοιδορούμενος, ἢ τί παρα-
καλεῖν ὁ βλασφημούμενος.

σκζ Εἰ χρηὶ ἕκαστον ἀνατίθεςθαι καὶ ἑτέροις ἃ φρο-
νεῖ, ἢ ἐν πληροφορίᾳ τοῦ ἀρέσκοντος Θεῷ γενόμε-
νον, παρ' ἑαυτῷ κατέχειν.

σκη Εἰ ἐπὶ παντὶ πράγματι πληροφορεῖν χρηὶ τὸ θέ-
λημα τῶν σκανδαλιζομένων, ἢ ἔστι τινὰ, ἀφ' ὧν
οὐ δεῖ προσποιεῖσθαι, κἄν τινες σκανδαλίζων-
ται.

σκθ Εἰ χρηὶ τὰς ἀπηγορευμένας πράξεις ἀνεπαι-
σχυντότερον ἐξαγορεύειν πᾶσιν, ἢ τισὶ, καὶ ποίοις
τούτοις.

σλ Τί ἐστι λατρεία, καὶ τίς ἐστιν ἡ λογικὴ λα-
τρεία.

σλα Ἐὰν ἀδελφὸς πονηρεύηται εἰς ἐμὲ, καὶ ἐχθραί-
νη μοι, ἢ ἐνίστε καὶ ἱερεὺς, εἰ ἔξεστί μοι τὰς δε-
δομένας περὶ ἐχθρῶν ἐντολὰς καὶ ἐπ' αὐτοῦ φυλάς-
σειν.

σלב Ἐάν τις ἀδικηθεῖς ὑπὸ τινος μηδενὶ ἀνάθη-
ται λόγῳ μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας, δόξη
δὲ τῷ Θεῷ ἀποδιδόναι τὸ κρῖμα, εἰ κατὰ Κύριον
ποιεῖ.

σλγ Ἐκ πάντων τῶν κατορθωμάτων ἐὰν ἐν λείπῃ
τινὶ, εἰ διὰ τοῦτο οὐ σώζεται.

σλδ Πῶς τὸν θάνατόν τις τοῦ Κυρίου καταγγε-
λεῖ.

σλε Εἰ συμφέρει πολλὰ ἐκμανθάνειν παρὰ τῶν Γρα-
φῶν.

σλ Ὅσοι κατηξιώθησαν τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια
ἐκμαθεῖν, πῶς ὀφείλουσι τὴν χάριν δέξασθαι.

σλζ Ποταπὴ ψυχὴ κατευθύνεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ
Θεοῦ.

σλη Εἰ δυνατόν ἐστὶ τὸ ἀδιαλείπτως ψάλλειν, ἢ ἀνα-
γινώσκειν, ἢ σπουδαιολογεῖσθαι περὶ τῶν ῥημάτων
τοῦ Θεοῦ, καὶ διάστημα μὴ γίνεσθαι καθόλου, διὰ
τὴν ἐπισυμβαίνουσάν τισιν ἀνάγκην τῶν ῥυπαρω-
τέρων τοῦ σώματος χρειῶν.

σλθ Τίς ὁ θησαυρὸς ὁ ἀγαθός, καὶ τίς ὁ πονηρός.
σμ Κατὰ τί πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς εἴ-
ρηται ἢ ἀπάγουσα εἰς ἀπώλειαν.

σμα Πῶς στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ
ἀπάγουσα εἰς τὴν ζώην, καὶ πῶς δι' αὐτῆς τις εἰς-
έρχεται.

σμβ Τί ἐστὶ τὸ, Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φι-
λόστοργοι.

σμη Τί βούλεται λέγων ὁ Ἀπόστολος· Ὁργίζεσθε
καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ
τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· καίτοιγε ἀλλαχοῦ εἰπών·
Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ ἀρθήτω ἀφ'
ὑμῶν.

σμη Τί ἐστὶ τὸ, Δότε τόπον τῇ ὀργῇ.

σμε Τίς ἐστὶν ὁ φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, καὶ ἀκέραιος ὡς
ἡ περιστέρα.

σμ Τί ἐστὶν· Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ

σμε Τί ἐστὶν ἡ ἐν Κυρίῳ καύχησις, καὶ τίς ἡ ἀπ-
ηγορευμένη.

σμη Εἰ Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου
αὐτοῦ γνώσις καὶ σύνεσις· καὶ εἰ διὰ τοῦ
Πνεύματος ᾧ μὲν δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω
δὲ λόγος γνώσεως, πῶς ἐγκαλεῖ τοῖς μαθηταῖς ὁ
Κύριος ὅτι, Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε·
καὶ ὁ Ἀπόστολος αἰτιᾶται τινὰς ὡς ἀσυν-
έτους.

σμη Τί ἐστὶ τὸ ὅσιον, καὶ τί ἐστὶ τὸ δίκαιον.

σν Πῶς δίδωσί τις τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν, ἢ βάλλει
τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· ἢ πῶς
συμβαίνει τὸ ἐπιφερόμενον· Μήποτε καταπατή-
σωσιν αὐτοὺς τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στρα-
φέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

σνα Πῶς ποτὲ μὲν ἀπαγορεύει ὁ Κύριος βαστά-

ζειν βαλάντιον καὶ πήραν εἰς ὁδὸν, ποτὲ δὲ
λέγει· Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω
ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω
τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν.

σνβ Τίς ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, ὃν δίδο-
σθαι ἡμῖν καθ' ἡμέραν προσεύχεσθαι ἐδιδάχθη-
μεν.

σνγ Τί ἐστὶ τὸ τάλαντον, καὶ πῶς αὐτὸ πολυπλασιά-
σομεν.

σνδ Τί ἐστὶν ἡ τράπεζα, ἐφ' ἣ ἔδει σε, φησὶν ὁ Κύ-
ριος, βαλεῖν τὸ ἀργύριον.

σνε Ποῦ ἀπελθεῖν προσετάχθη ὁ ἀκούσας, ᾠδὸν τὸ
σὸν, καὶ ὑπάγει.

σν Τίς ἐστὶν ὁ μισθὸς ὃν λαμβάνουσι καὶ οὗτοι
ὁμοίως τοῖς ἐσχάτοις.

σνζ Τίνες εἰσὶν ἄχυρον κατακαιόμενον πυρὶ ἀσβέ-
στω.

σνη Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καταγινωσκό-
μενος, ὅτι *Θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρη-
σκεία*, καὶ τὰ ἐξῆς.

σνθ Τίς ἐστὶν ὁ ζέων τῷ πνεύματι.

σξ Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ποτὲ μὲν, *Μὴ γίνεσθε
ἄφρονες*· ποτὲ δὲ, *Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ'
ἑαυτοῖς*· εἰ δυνατόν μὴ εἶναι φρόνιμον παρ' ἑαυ-
τῷ τὸν μὴ ἄφρονα.

σξα Πῶς αἰτήσαντές τινα καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι οὐκ ἔλα-
βον παρὰ τοῦ Κυρίου.

σξβ Τίς ἐστὶν ἡ διαφορὰ πτωχείας καὶ πενίας· καὶ
πῶς ἀληθεύει ὁ Δαβὶδ λέγων· *Ἐγὼ δὲ πτωχὸς
εἰμι καὶ πένης*.

σξγ Τί βούλεται διδάξαι ὁ Κύριος διὰ τῶν ὑπο-
δειγμάτων, οἷς ἐπιφέρει τὸ, *Οὕτως οὖν πᾶς
ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυ-
τοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής*.

σξδ Τὸ εἰλικρινὲς τί ἐστὶν.

σξε Εἰ πρὸς μόνους τοὺς ἱερεῖς εἴρηται τὸ, *Ἐὰν
προσφέρῃς τὸ δῶσόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,*

καὶ τὰ ἐξῆς.

σζ Τί ἐστι τὸ ἅλας, ὃ προσέταξεν ἔχειν ὁ Κύριος.

σξ Εἰ ὁ μὲν τις δαρήσεται πολλὰς, ὁ δὲ ὀλίγας· πῶς λέγουσί τινες μὴ εἶναι τέλος τῆς κολάσεως τοῖς κο-
λαζομένοις.

σξη Κατὰ ποῖον νοῦν λέγονταί τινες υἱοὶ ἀπειθείας
καὶ τέκνα ὀργῆς.

σξθ Ἐπειδὴ γέγραπται· *Ποιοῦντες τὰ θελήματα
τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν*, εἰ ἄλλα μὲν τὰ
σαρκὸς θελήματα, ἄλλα δὲ τῶν διανοιῶν· καὶ ποῖα
ταῦτα.

σο Τί ἐστιν, Ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορού-
μενοι.

σοα Εἰ πάντων ὅσα ἡμαρτέ τις διὰ τῆς ἐλεημοσύνης
τὸν καθαρισμόν εὐρίσκει.

σοβ Ἐπειδὴ πρόσταγμά ἐστι τοῦ Κυρίου μὴ με-
ριμνᾶν περὶ τῆς αὔριον, πῶς ὑγιῶς τὸ πρόσταγμα
νοήσομεν.

σογ Τί ἂν τις ποιήσας βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον.

σοδ Πῶς γίνεται τις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρός.

σοε Εἰ δύναται ἐγκόψαι πρόθεσιν ἁγίου ὁ Σατα-
νᾶς.

σο Τί ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· *Εἰς
τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ
ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον*.

σοζ Ποῖόν ἐστι τὸ ταμιεῖον, εἰς ὃ εἰσελθεῖν τὸν προς-
ευχόμενον προστάσσει ὁ Κύριος.

σοη Πῶς τὸ πνεῦμά τινος προσεύχεται, ὃ δὲ νοῦς αὐ-
τοῦ ἄκαρπός ἐστιν.

σοθ Τί ἐστι τὸ, *Ψάλατε συνετῶς*.

σπ Τίς ἐστιν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ.

σπα Τὴν μὴ θέλousαν ψᾶλαι εἰ χρὴ ἀναγκάζε-
σθαι.

σπβ Τίνες εἰσὶν οἱ λέγοντες· *Ἐφάγομεν ἐνώπιόν
σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἀκούοντες· Οὐκ οἶδα
ὑμᾶς*.

σπγ Εἰ ὁ ποιῶν τὸ θέλημά τινος, κοινωνός ἐστιν ἐκείνου.

σπδ Ἐὰν πτωχεύσῃ ἀδελφότης διὰ περιστάσιν νόσων, εἰ ἀδιάκριτόν ἐστι παρ' ἐτέρων λαμβάνειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν· καὶ εἰ χρή, παρὰ τίνων λήψεται.

σπε Εἰ χρή ἀδελφότητα μετὰ ἀδελφότητος πραγματευομένην τὴν ἀξίαν τιμὴν τοῦ εἵδους περιεργάζεσθαι.

σπ Εἰ δεῖ τὸν ἐν ἀδελφότητι ζῶντα, καὶ ἀσθενεῖα σωματικῇ περιπεσόντα, εἰς ξενοδοχεῖον ἀπαγαγεῖν.

Ἔως τούτου μόνον εἶχε τὸ ἀπὸ τοῦ Πόντου κομισθὲν ἀντίγραφον. Τὰ δὲ ἐφεξῆς κς κεφάλαια καὶ τὰ ἐπιτίμια ἐκ τῆς βίβλου τῆς ἀπὸ τῆς Καισαρείας προσετέθη.

σπζ Τίνες εἰσὶν ἄξιοι καρποὶ τῆς μετανοίας.

σπη Ὁ θέλων ἐξομολογήσασθαι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, εἰ πᾶσιν ἐξομολογεῖσθαι ὀφείλει καὶ τοῖς τυχοῦσιν, ἢ τίσιν.

σπθ Ὁ μετανοήσας ἐπὶ ἁμαρτήματι, καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἔμπεσὼν ἁμάρτημα, τί ποιήσει.

ς Πῶς περισσεύει τις ἐν τῷ ἔργῳ Κυρίου πάντοτε.

σα Τίς ἐστιν ὁ συντετριμμένος κάλαμος, ἢ τὸ τυφόμενον λίνον· καὶ πῶς τις τὸ μὲν οὐ κατεάξει, τὸ δὲ οὐ σβέννυσιν.

σβ Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι παιδίων βιωτικῶν εἶναι διδάσκαλον.

σγ Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων παραιτουμένοις, τὰ δὲ μικρὰ ἀδιαφόρως ποιοῦσιν.

σδ Ἐκ ποίας αἰτίας ἐκπίπτει τις τῆς διηνεκοῦς μνήμης τοῦ Θεοῦ.

σε Ἐκ ποίων σημείων γνωρίζεται ὁ μετέωρος.

ς Πῶς πληροφορηθῇ ψυχὴ, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων καθαρεύει.

ςζ Πῶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπιστρέφειν

χρή.

ση Εἰ τὰ καλὰ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν ποιεῖν ὁ λόγος
συγχωρεῖ.

σθ Πῶς πληροφορηθῇ ψυχὴ ἀποστῆναι τῆς φιλοδο-
ξίας.

τ Τίς ὁ τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς, ὅτι περὶ ἀοράτου
ἐστὶν ὁ λόγος.

τα Ἐὰν δὲ εἴπῃ, ὅτι οὐ καταγινώσκει μου τὸ συν-
ειδός.

τβ Εἰ χρή ἀπὸ τῆς οἰκονομίας διδόναι τοῖς ἐνδεέσι
τῶν ἔξωθεν.

τγ Εἰ χρή τοῖς παρὰ πάντων λεγομένοις ὑπακούειν
ἐν ἀδελφότητι.

τδ Εἰ ὑπὲρ τῶν παραδεδομένων τῇ ἀδελφότητι
παρὰ τῶν οἰκείων θελόντων διδόναι τι χρή δέ-
χεσθαι.

τε Εἰ δεῖ λαμβάνειν παρὰ τῶν ἔξωθεν, ἥτοι κατὰ
χάριν φιλίας, ἢ προκατειλημμένης συγγε-
νείας.

τ Μετὰ ποίου τρόπου τὸ ἀμετεώριστον κατορθοῦ-
ται.

τζ Εἰ χρή ἐξ ἐφημερίας ἀπάρχεσθαι τῆς ψαλμωδίας
ἢ τῆς προσευχῆς.

τη Εἰ χρή τὸν διδόντα τι ἐν ἀδελφότητι ἀμείβεσθαι·
καὶ εἰ κατ' ἀναλογίαν τοῦ δόματος ποιεῖσθαι τὴν
ἀντίδοσιν.

τθ Εἰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν γινομένων
τινὶ, χρή τολμᾶν εἰς κοινωνίαν τῶν ἀγίων παρ-
έρχεσθαι.

τι Εἰ χρή εἰς κοινὸν οἶκον προσκομιδὴν γίνε-
σθαι.

τια Εἰ χρή εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεσθαι, ἐπιζητούντων
τινῶν.

τιβ Εἰ χρή τοὺς ἐπισκεπτομένους λαϊκοὺς προτρέ-
πεσθαι εἰς εὐχήν.

τιγ Εἰ χρή ἐργάζεσθαι ἐπισκεπτομένων τινῶν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας,

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α.

*Εἰ ἔξεστιν ἢ συμφέρει τινὶ ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν,
καὶ ποιεῖν ἢ λέγειν ἃ νομίζει καλὰ, ἄνευ τῆς
μαρτυρίας τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος περὶ
μὲν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· *Οὐ γὰρ λαλήσει ἅφ’
ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ὅσα ἂν ἀκούσῃ, ταῦτα λαλήσει·
περὶ δὲ ἑαυτοῦ· Οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἅφ’
ἑαυτοῦ οὐδέν· καὶ πάλιν· Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἑμαυτοῦ
οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ’ ὁ πέμψας με Πατὴρ, αὐτός
μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω·
καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν·
ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ Πατὴρ, οὕτω
λαλῶ· τίς ἂν εἰς τοσαύτην ἐξέλθῃ μανίαν, ὥστε
ἅφ’ ἑαυτοῦ τολμήσαί τι καὶ μέχρις ἐννοίας λαβεῖν, ὃς
ὁδηγοῦ μὲν τοῦ ἁγίου καὶ ἀγαθοῦ Πνεύματος χρείαν
ἔχει, ἵνα κατευθυνθῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας κατὰ
τε νοῦν καὶ λόγον, καὶ πράξιν, τυφλὸς δὲ καὶ ἐν σκό-
τει διάγει, ἄνευ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φωτίζοντος, ὥσπερ
ἄκτισι, ταῖς ἑαυτοῦ ἐντολαῖς; Ἡ γὰρ ἐντολὴ Κυ-
ρίου, φησὶ, τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς.
Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν ἡμῖν στρεφομένων πραγμά-
των ἢ ῥημάτων τὰ μὲν ἐστὶν ὑπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ
Θεοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ διεσταλμένα, τὰ δὲ σεσιωπη-
μένα· περὶ μὲν τῶν γεγραμμένων οὐδεμία ἐξουσία
δέδοται καθόλου οὐδενὶ, οὔτε ποιῆσαί τι τῶν κεκω-
λυμένων, οὔτε παραλεῖψαί τι τῶν προστεταγμένων,
τοῦ Κυρίου ἅπαξ παραγγείλαντος, καὶ εἰπόντος·
*Καὶ φυλάξῃ τὸ ῥῆμα ὃ ἐντέλλομαί σοι σή-
μερον· οὐ προσθήσεις ἐπ’ αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀφελεῖς
ἀπ’ αὐτοῦ.* Φοβερά γάρ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ*

πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς τοιοῦτόν τι τολ-
μῶντας· περὶ δὲ τῶν σεσιωπημένων κανόνα ἡμῖν
ἐξέθετο ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰπών· *Πάντα μοι ἔξ-
εστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ
ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.* Ὡστε παντὶ
λόγῳ ἐπάναγκες ἢ ἢ τῷ Θεῷ ὑποτάσσασθαι κατὰ
τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, ἢ ἄλλοις διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ.
Γέγραπται γάρ· *Υποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν
φόβῳ Χριστοῦ.* Καὶ ὁ Κύριός φησιν· *Ὁ θέλων ἐν
ὕμῃ εἶναι μέγας, ἔστω πάντων ἑσχατος, καὶ πάν-
των δούλος·* ἀπηλλοτριωμένος δηλονότι τῶν ἰδίων
θελημάτων κατὰ μίμησιν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος·
*Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ
θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός
με Πατρός.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β.

**Ποίαν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖσθαι δεῖ παρ' ἀλλήλων
τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ζῆν κατὰ Θεὸν βουλομένους.**

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου παντὶ τῷ προσερχομένῳ προ-
ταθεῖσαν, εἰπόντος· *Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλ-
θεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.* Τούτων δὲ ἕκαστον
οἶαν ἔχει δύναμιν εἴρηται ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ ἐρωτήματι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ.

*Τὸν ἁμαρτάνοντα πῶς ἐπιστρέψομεν, ἢ μὴ ἐπι-
στρέφοντα πῶς ἔχειν χρή.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς προστετάγμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Ἐὰν
ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγχον αὐ-
τὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου
ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ*

ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. Ἐὰν ἄρα γένηται τοῦτο, Ἀρκετὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος· Ἔλεξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ· καὶ πάλιν· Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε· καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ.

Ἐάν τις καὶ εἰς τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα στενοχωρῇ τοὺς ἀδελφοὺς, λέγων, ὅτι Ὅφείλετε μετανοῆσαι, μήποτε καὶ αὐτὸς ἄσπλαγχνός ἐστι, καὶ τὴν ἀγάπην καταλύει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου διαβεβαιωσαμένου μὲν, ὅτι ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται, ἀποφνηαμένου δὲ, ὅτι Πᾶν ῥῆμα ἄργον, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· οὐδενὸς δεῖ καταφρονεῖν ὡς μικροῦ. Ὁ γὰρ καταφρονῶν πράγματος· φησὶ, καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἄλλως τε ποῖον ἁμάρτημα μικρὸν τολμήσει τις εἰπεῖν, τοῦ Ἀποστόλου ἀποφνηαμένου, ὅτι Διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; Εἰ δὲ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, οὐχ ἦδε ἢ ἦδε, ἀλλὰ τῷ ἀδιορίστῳ δηλονότι πᾶσα ἁμαρτία, ἄσπλαγχνός ἐστιν ὁ ἐφησυχάζων, οὐχ ὁ ἐλέγχων· ὥσπερ ὁ τὸν ἰὸν ἐναφείς τῷ δηχθέντι ὑπὸ ἰοβόλου, οὐχ ὁ ἐξαίρων. Καὶ τὴν ἀγάπην δὲ οὗτος καταλύει. Γέγραπται γάρ· Ὅς φείδεται τῆς βακτηρίας, μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ υἱόν· ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε.

Πῶς ὀφείλει τις μετανοῆσαι ἐφ' ἐκάστῳ ἁμαρτήματι, καὶ ποίους ἐπιδείξασθαι καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν διάθεσιν ἀναλαβὼν τοῦ εἰπόντος, Ἀδικίαν ἐμίσησα, καὶ ἐβδελυξάμην. Καὶ ποιήσας τὰ ἐν τῷ ἔκτῳ ψαλμῷ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις εἰρημένα, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὑπὲρ ἄλλου ἡμαρτηκότος μεμαρτυρημένα τοῖς κατὰ Θεὸν λυπηθεῖσιν. Ἴδου γάρ, φησὶ, τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι, πόσῃν κατειργάσατο ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ἐκδίκησιν, ἀλλὰ ζῆλον. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἄγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Καὶ πολυπλασιάσας τὸ ἀντίθετον κατόρθωμα, ὡς ὁ Ζακχαῖος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ .

Ὁ λόγῳ ὁμολογῶν μετανοεῖν, τὸ δὲ ἁμάρτημα μὴ διορθούμενος, τίς ἐστίν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Περὶ τοῦ τοιούτου γεγράφθαι λογίζομαι· Ἐάν σου δέηται ὁ ἐχθρὸς μεγάλη τῇ φωνῇ, μὴ πεισθῆς αὐτῷ· ἐπτα γάρ εἰσι πονηρίαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ· Ὡσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἐμετὸν, καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄνθρωπος τῇ ἰδίᾳ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ.

Τί τὸ κρῖμα τῶν ἐκδικούντων τοὺς ἁμαρτάρ-

νοντας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Βαρύτερον ἐκείνου οἶμαι, περὶ οὗ εἴρηται,
ὅτι Συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ριφῇ εἰς τὴν θά-
λασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τού-
των. Οὐκέτι γὰρ τὴν ἐπιτίμησιν εἰς διόρθωσιν,
ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησιν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἁμαρτήματος
ὁ ἁμαρτήσας λαμβάνει, καὶ ἄλλους εἰς τὰ ὅμοια
πάθη προτρέπει, ὥς ἐφαρμόσαι τῷ ἐκδικοῦντι,
εἰ μὴ ἐπιδείξῃται καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, τὸ
ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον, ὅτι Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός
σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ. Συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
βληθῇ εἰς τὴν γέενναν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η.

Τὸν μετανοοῦντα γνησίως πῶς προσδέχεσθαι
χρή.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰπὼν, ὅτι Συγκαλεῖται
τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων· Συγχά-
ρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου, τὸ ἀπ-
ολωλός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ.

Πρὸς τὸν ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντα πῶς διατε-
θῶμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς ὁ Κύριος προσέταξεν, εἰπὼν· Ἐὰν δὲ
καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ
ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης· καὶ ὡς ὁ Ἀπόστολος ἐδί-

δαξε, γράψας· Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελ-
φοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν
παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι.

Ψυχὴ ἐν ἁμαρτίαις πολλαῖς τάλαιπωρήσασα
μετὰ ποταποῦ φόβου καὶ ποταπῶν δακρύων
ὀφείλει ἀναχωρῆσαι τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ
μετὰ ποίας ἐλπίδος καὶ διαθέσεως προσελθεῖν
τῷ Θεῷ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρῶτον μὲν ὀφείλει μισῆσαι τὸν κατεγνωσμένον
ἐαυτῆς πρότερον βίον, καὶ τὴν μνήμην αὐτὴν σικ-
χαίνουσα καὶ βδελυσσομένη· γέγραπται γάρ·
Ἄδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον
σου ἠγάπησα· ἔπειτα δὲ φόβου μὲν διδάσκαλον
λαμβάνειν τὴν ἀπειλὴν τῆς αἰωνίου κρίσεως
καὶ κολάσεως, δακρύων δὲ καιρὸν γνωρίζειν τὸν
καιρὸν τῆς μετανοίας, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ
ἔκτῳ ψαλμῷ· πληροφορηθεῖσα τὸν καθαρισμὸν τῶν
ἁμαρτημάτων διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ
μεγέθει τοῦ ἐλέους καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν
τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰπόντος, ὅτι Ἐὰν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι
ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ
ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Τότε τὴν
ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν λαβοῦσα τῆς πρὸς Θεὸν
εὐαρεστήσεως, λέγει· Τὸ ἐσπέρας αὐλισθήσεται
κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίασις.

Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί,
διέρρηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐ-
φροσύνην, ὅπως ἂν ψάλλῃ σοι ἡ δόξα μου. Καὶ
οὕτω προσελθοῦσα, ψάλλει τῷ Θεῷ, λέγουσα· Ὑψώ-
σω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με, καὶ οὐκ εὐφρανάς
τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ' ἐμέ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ.

Πῶς κατορθοῖ τις τὸ μῖσος πρὸς τὰ ἁμαρτήματα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ἄει ἐκ τοῦ ἀηδοῦς καὶ λυπηροῦ ἀποτελέσματος τὸ μῖσος πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν τοιούτων ἐγγίνεται. Ἐὰν οὖν τις πληροφορηθῇ ὅσων καὶ ἡλίκων κακῶν γίνεται αἷτια τὰ ἁμαρτήματα, αὐτομάτως καὶ ἐνδιαθέτως πάσχει τὸ πρὸς αὐτὰ μῖσος, οἷον ἔδειξεν ὁ εἰπὼν· Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ.

Πῶς πληροφορηθῇ ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν θεωρήσῃ ἑαυτὴν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος· Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην. Ὁ γὰρ Θεὸς, ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καταπέμψας τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ προλαβὼν πᾶσιν ἀφῆκεν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλεον καὶ κρίσιν ἔδει ὁ ἅγιος Δαβὶδ, καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων ἐστὶ καὶ δίκαιος, ἀνάγκη τὰ εἰρημένα ὑπὸ τε τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων εἰς τοὺς περὶ μετανοίας τόπους παρ' ἡμῶν γίνεσθαι, ἵνα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἀναδειχθῇ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν τελειωθῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ.

Εἰ χρὴ τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἐξαμαρτήσαντα ἀπογινώσκειν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἐν πλήθει κακῶν εὐρεθέντα· ἢ ἕως ποίου μέτρου ἁμαρτιῶν ἐπελπίζειν χρὴ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία διὰ τῆς μετανοίας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ πλήθος οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι, καὶ μέγεθος ἐλέους Θεοῦ μετρῆσαι δυνατὸν, ἐν συγκρίσει πλήθους καὶ μεγέθους ἁμαρτημάτων ἢ ἀπόγνωσις γινέσθω. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν, ὡς εἰκὸς, καὶ μέτρῳ ὑποβάλλεσθαι, καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει, Θεοῦ δὲ ἔλεος μετρῆσαι καὶ οἰκτιρμοὺς ἀριθμῆσαι ἀδύνατον· οὐκ ἀπογνώσεως καιρὸς, ἀλλ' ἐπιγνώσεως ἐλέους καὶ καταγνώσεως ἁμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, καθὼς γέγραπται. Ὅτι δὲ οὐ χρὴ ἀπογινώσκειν, διδασκόμεθα πολλαχοῦ μὲν καὶ πολυτρόπως, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ λαβόντος τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν καὶ καταναλώσαντος εἰς ἁμαρτήματα. Οὗ ἡ μετάνοια οἴας καὶ ὅσης ἐορτῆς ἀξία γέγονεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου μαρτυρούμεν. Καὶ διὰ Ἡσαΐου δέ φησιν ὁ Θεός· Ἐὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. Ὅπερ ὀφείλομεν εἰδέναι ἀληθὲς μόνον, ἐὰν ὁ τρόπος τῆς μετανοίας ἐκ διαθέσεως βδελυσσομένης τὴν ἁμαρτίαν ἀξιόλογος γένηται, καθὼς γέγραπται ἐν τε Παλαιᾷ καὶ Καινῇ Διαθήκῃ· καὶ ὁ καρπὸς ἄξιος, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ περὶ τούτου ἐπερωτήματι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ.

Ἐκ ποίων καρπῶν ὀφείλει δοκιμάζεσθαι ἡ ἀληθὴς μετάνοια

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ τρόπος τῶν μετανοούντων καὶ ἡ διάθεσις τῶν ἀναχωρούντων τοῦ ἁμαρτήματος, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀξίων καρπῶν τῆς μετανοίας εἴρηται ἐν τοῖς ἰδίῳις τόποις

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ

*Τί ἐστὶ τὸ, Ποσάκις ἀμάρτη εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός
μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; Καὶ ἐπὶ ποίοις ἐμόν
ἐστὶν ἀφιέναι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦ ἐξουσία τοῦ ἀφιέναι οὐκ ἀπολύτως δέδοται·
ἀλλ' ἐν ὑπακοῇ τοῦ μετανοοῦντος, καὶ συμφωνίᾳ
πρὸς τὸν ἐπιμελούμενον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς. Γέ-
γραπται γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὅτι Ἐὰν δύο ὑμῶν
συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πρά-
γματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς
παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Τὸ δὲ ἐπὶ
ποίοις οὐδὲ ἐρωτᾶν ἐστὶ, τῆς Καινῆς Διαθήκης
διαφορὰν ἡμῖν μηδεμίαν δηλωσάσης, πάσης δὲ
ἀμαρτίας τὴν ἄφεσιν τοῖς ἀξιολόγως μετανοοῦσιν
ἐπαγγελλομένης· καὶ μάλιστα τοῦ Κυρίου ἐξ
ἰδίου προσώπου ἐπαγγειλαμένου περὶ παντὸς πρά-
γματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι.

*Διὰ τί ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ καὶ μὴ σπουδάζουσα,
αὐτομάτως σχεδὸν ὡς ἐμπεσόντος πό-
νου, κατανύσσεται· ποτὲ δὲ ἄπονος οὕτως
ἐστὶν, ὡς καὶ βιαζομένη κατανυγῆναι μὴ δύνα-
σθαι*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦ μὲν τοιαύτη κατάνυξις Θεοῦ ἐστὶ δῶρον, ἢ εἰς
ἐρεθισμόν τῆς ἐπιθυμίας, ἵνα γευσασμένη ἡ ψυχὴ
τῆς γλυκύτητος τοῦ τοιούτου πόνου, σπουδάσῃ τοῦ-
τον ἐξομαλίσαι· ἢ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ δύνασθαι τὴν
ψυχὴν διὰ σπουδαιοτέρας ἐπιμελείας ἐν κατα-
νύξει εἶναι πάντοτε, πρὸς τὸ ἀναπολόγητον τῶν διὰ
ῥαθυμίας ταύτην ἀποβαλόντων· τὸ δὲ βιάζεσθαι καὶ
μὴ δύνασθαι, ἅμα μὲν ἔλεγχος τῆς ἐν τῷ ἄλλῳ χρόνῳ
ἀμελείας ἡμῶν #οὐ γὰρ δυνατὸν ἄνευ μελέτης καὶ

συγγυμνασίας πλείονος καὶ συνεχοῦς, ἐξαίφνης ἐπί
τι παρελθόντα, περιγενέσθαι αὐτοῦ· ἅμα δὲ δεί-
κνυσι τὴν ψυχὴν ὑφ' ἐτέρων παθῶν κυριευομένην,
καὶ ὑπ' ἐκείνων οὐδὲ πρὸς ἃ βούλεται, ἐλευθεριάζειν
ἐπιτρεπομένην, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρη-
μένον θεώρημα, εἰπόντος· Ἐγὼ δὲ σαρκικός
εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Οὐ γὰρ
ὁ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ, τοῦτο ποιῶ·
καὶ πάλιν· Νῦν δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ,
ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία· τοῦ Θεοῦ καὶ
τοῦτο συμβαίνειν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν συγχωρήσαντος,
ἐὰν ἄρα δι' ὧν ἀκουσίως πάσχει ἡ ψυχὴ, εἰς αἴσθη-
σιν ἔλθοι τοῦ κρατοῦντος, καὶ γνωρίσασα ἑαυ-
τὴν ἐν οἷς ἀκουσίως δουλεύει τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀνανήψῃ
ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἕτοιμον εὐρίσκουσα τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς ἀντίληψιν τῶν γνησίως μετα-
νοούντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ

Ἐάν τις κατὰ νοῦν μνημονεύσῃ τοῦ φαγεῖν,
εἴτα καταγνῶ ἑαυτοῦ, εἰ καὶ οὗτος ὥς μεριμνή-
σας ἐγκληθήσεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν, τῆς φύσεως μὴ ἐνοχλούσης, πρὸ καιροῦ
τῆς πείνης ἡ μνήμη γίνεται, πρόδηλος μὲν ὁ
μετεωρισμὸς τῆς ψυχῆς, κατηγορῶν αὐτῆς τὴν τε
περὶ τὰ παρόντα προσπάθειαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἀρέ-
σκοντα Θεῷ ῥαθυμίαν· ἕτοιμον δὲ καὶ οὕτως τὸ τοῦ
Θεοῦ ἔλεος. Καταγνοὺς γὰρ τις ἑαυτοῦ, τῷ λόγῳ τῆς
μετανοίας ἀπολέλυται τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἐὰν φυ-
λάξῃται τοῦ λοιποῦ τὸν ὀλισθόν, μνημονεύων τοῦ Κυ-
ρίου εἰπόντος; Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἁμάρ-
τανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. Εἰ δὲ, τῆς
φύσεως ἀναγκαζούσης, καὶ τῆς πείνης κρατούσης,
ἡ μὲν αἴσθησις τὴν μνήμην κινεῖ, νικᾷ δὲ ὁ λογι-
σμὸς τῇ περὶ τὰ κρείττονα σπουδῇ τε καὶ σχολῇ,

οὐχ ἡ μνήμη καταγνώσεως ἀξία, ἀλλ' ἡ νίκη
ἐπαίνου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ

*Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι τῷ ἑξαμαρτήσαντί ποτε
φροντίδα τινὰ ἐγχειρίζειν μετὰ πολλὴν ἄσκη-
σιν· καὶ εἰ χρή, ποίαν ταύτην.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μνημονεύοντες τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Ἀπό-
σκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἑλλησι, καὶ
τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶ-
σιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέ-
ρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, πολλὴν
φροντίδα ἔχειν ὀφείλομεν, ὅπως μὴ ἐγκοπὴν τινὰ
δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως μὴ
πρόσκομμα γενώμεθα τοῖς ἀσθενούσι, μήτε μὴν οἰ-
κοδομήσωμέν τινας εἰς κακίαν. Διόπερ ἀναγ-
καῖον καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων σκοπεῖν καὶ δοκιμάζειν
τὸ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, καὶ προκοπὴν πάσης
ἀρετῆς ἐν Χριστῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ.

*Ἐάν τις ὑποπτεύηται ἐπὶ ἁμαρτήματι, προφανῶς
δὲ τοῦτο μὴ ποιῇ, εἰ δεῖ αὐτῷ ἐπιτηρεῖν
ἵνα καὶ ἐφευρεθῇ ὁ ὑποπτεύεται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Αἱ μὲν πονηραὶ ὑπόνοιαι καὶ ἀπὸ προαιρέσεως
ἐθελοκάκου γινόμεναι κατηγοροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀπο-
στόλου· ἐπιτηρεῖν δὲ χρή τοῖς πᾶσιν ἐν ἀγάπῃ Χρι-
στοῦ, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ θεραπείας τοῦ ὑποπτευομένου
τὸν ἐπιτεταγμένον τὴν πάντων ἐπιμέλειαν, ὅπως
γένηται τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· Ἵνα
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ.

*Εἰ χρή τὸν ἐν ἁμαρτίαις ἐξετασθέντα φεύγειν
τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους κοινωνίαν, ἢ καὶ
πρὸς τοὺς κακῶς ζῶντας διακρίνεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, *Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ
παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ
κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ’
ἡμῶν, καθόλου παντὶ πᾶσα κοινωνία παντὸς ἀπ-
ηγορευμένου πράγματος κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον, καὶ
πρᾶξιν ἐπιβλαβῆς καὶ ἐπικίνδυνος. Τοὺς δὲ ἐν
ἁμαρτίαις ἐξετασθέντας καὶ πλέον ἀκριβεύεσθαι χρή.*
Πρῶτον μὲν, ὅτι ὀλισθηροτέρα ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν
ἁμαρτίαν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν ἐστιν, ἢ ἐν συνηθείᾳ
ταύτης γενομένη· ἔπειτα δὲ, ὅτι, καθάπερ ἐπὶ τῶν
τὰ σώματα ἀσθενούντων ἡ ἐπιμέλεια τὴν ἐπιτήρη-
σιν ἀκριβεστέραν ἔχει, ὥς καὶ τὰ ὠφελοῦντα
τοὺς ὑγιαίνοντας παραιτεῖσθαι πολλάκις· οὕτω καὶ
ἐπὶ τῶν τὴν ψυχὴν ἀρρώστησάντων πολὺ πλείονος
χρεία τῆς παραφυλακῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας. Ὅση
δέ ἐστιν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας κοινωνίας ἡ
βλάβη, παρίστησιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐπὶ τοιαύ-
της ὑποθέσεως εἰπών· *Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ
φύραμα ζυμοῖ. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ἡθικοῖς σφαλ-
λομένων τοσαύτη ἐστὶν ἡ βλάβη, τί χρή λέγειν περὶ
τῶν περὶ Θεοῦ κακοδοξούντων, οὓς ἡ κακοδοξία οὐδὲ
ἐν τοῖς ἄλλοις ὑγιαίνειν ἔα, παραδιδομένους ἅπαξ
δι’ αὐτὴν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσιν; ὥς πολλαχόθεν
δείκνυται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους εἰρημέ-
νων περί τινων οὕτως· Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν
τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς
ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθ-
ήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ,
πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου,
φόνου, ἐριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστὰς,*

καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὕβριστὰς, ὑπερηφάνους,
ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,
ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόν-
δους, ἀνελεήμονας· οἵτινες, τὸ δικαίωμα τοῦ
Θεοῦ ἐπιγνόντες, οὐκ ἐνόησαν ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον δὲ
αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς
πράσσουσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ.

*Πόθεν ὁ μετεωρισμὸς καὶ οἱ διαλογισμοί· καὶ
πῶς αὐτοὺς διορθώσόμεθα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Γίνεται ὁ μετεωρισμὸς ἀπὸ ἀργίας τοῦ νοῦ
μὴ ἀσχολουμένου περὶ τὰ ἀναγκαῖα. Ἀργεῖ δὲ ὁ
νοῦς καὶ ἀμεριμνεῖ ἐξ ἀπιστίας τοῦ παρεῖναι τὸν
Θεὸν, ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς. Εἰ γὰρ τοῦτο
ἐπίστευε, πάντως ἐποίει τὸ εἰρημένον· Προωρώμην
τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δε-
ξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Ὁ δὲ τοῦτο
καὶ τὰ ὅμοια τούτῳ κατορθῶν οὔτε τολμήσει ποτὲ,
οὔτε ἔξει σχολὴν διαλογίσασθαι τι τῶν μὴ πρὸς
οἰκοδομὴν τῆς πίστεως οἰκονομουμένων, κἂν ἀγαθὸν
εἶναι δοκῇ, οὐχ ὅτι γε τῶν ἀπηγορευμένων, καὶ μὴ
ἀρεσκόντων Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ.

*Πόθεν αἱ νυκτεριναὶ φαντασίαι αἱ ἀπρεπεῖς γί-
νονται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Γίνονται μὲν ἐκ τῶν μετὰ ἡμέραν ἀλλοκότων
τῆς ψυχῆς κινήματων. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ σχολῇ τῶν
τοῦ Θεοῦ κριμάτων καθαρεύσῃ ἡ ἐκείνων ψυχὴ, καὶ
ἐν μελέτῃ γένηται διηνεκεῖ τῶν καλῶν καὶ ἀρεσκόν-

των Θεῶ, τοιαῦτα ἔξει καὶ τὰ ἐνύπνια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ.

Ἔως ποίων ῥημάτων ἡ ἀργολογία κρίνεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καθόλου πᾶν ῥῆμα, τὸ μὴ συντελοῦν πρὸς τὴν προκειμένην ἐν Κυρίῳ χρείαν, ἀργόν ἐστι. Καὶ τοσοῦτός ἐστι τοῦ τοιούτου ῥήματος ὁ κίνδυνος, ὅτι, κἂν ἀγαθὸν ᾖ τὸ λεγόμενον, μὴ πρὸς οἰκοδομὴν δὲ τῆς πίστεως οἰκονομῆται, οὐκ ἐν τῇ ἀγαθότητι τοῦ ῥήματος ὁ λαλήσας ἔχει τὸ ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ πρὸς οἰκοδομὴν οἰκονομῆσαι τὸ ῥῆθὲν, λυπεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ σαφῶς ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος, εἰπὼν· *Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν· καὶ τοῦτο ἐπαγαγών· Καὶ μὴ λυπῆτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε. Τὸ δὲ λυπῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἐστὶ κακὸν, τί δεῖ καὶ λέγειν;*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ.

Τί ἐστι λοιδορία.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πᾶν ῥῆμα ἐκ διαθέσεως τοῦ ἀτιμᾶσαι λεγόμενον λοιδορία ἐστὶ, κἂν αὐτὸ τὸ ῥῆμα μὴ δόξη εἶναι ὑβριστικόν. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι *Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ Σὺ εἰ μαθητὴς ἐκείνου.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ.

Τί ἐστι καταλαλιά.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Δύο καιρούς εἶναι ἡγοῦμαι, καθ' οὓς ἔξεστιν εἰπεῖν τι περί τινος φαῦλον· ὅτε ἀνάγκην ἔχει τις βουλευσασθαι μετὰ καὶ ἐτέρων τῶν εἰς τοῦτο δεδοκιμασμένων πῶς διορθωθῇ ὁ ἡμαρτηκώς· καὶ πάλιν ὅταν χρεία γένηται ἀσφαλίσασθαι τινὰς τοὺς ἐξ ἀγνοίας δυναμένους πολλάκις συναναμιγῆναι τῷ κακῷ ὡς καλῷ, τοῦ Ἀποστόλου παραγγέλλοντος, μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς τοιούτοις, μὴ ποτε λάβῃ τις βρόχους τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. Ὅπερ εὐρίσκομεν τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον πεπονηκότα δι' ὧν γράφει Τιμοθέῳ, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐκτὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ὁ λέγων τι κατὰ τινος, ἵνα αὐτὸ τοῦτο διαβάλῃ, ἢ διασύρῃ, κατάλαλός ἐστι, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ λεγόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ.

Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ ἀκούων καταλαλοῦντος καὶ ἀνεχόμενος, τίνας, ἐστὶν ἄξιος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀφορισμοῦ καὶ ἀμφότεροι. Τὸν γὰρ καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. Καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται· Μὴ ἡδέως ἄκουε καταλαλοῦντος, ἵνα μὴ ἐξαρθῇς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ.

Ἐὰν δὲ τοῦ προεστῶτος καταλαλήσῃ, πῶς αὐτῷ προσέξομεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Φανερόν τοῦτο τὸ κρίμα ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐπὶ Μαριὰμ, ἥνικα κατελάλησε Μωϋσέως, ἥς τὸ ἀμάρτημα, οὐδὲ αὐτοῦ Μωϋσέως δεομένου,

ἀνεκδίκητον ἀφῆκεν ὁ Θεός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ.

*Ἐάν τις θρασυτέρᾳ φωνῇ καὶ ῥήμασι θρασέσιν
ἀποκρίνηταί τινι, καὶ ὑπομνησθεὶς λέγῃ, ὅτι
οὐδὲν πονηρὸν ἔχω ἐν τῇ καρδίᾳ, εἰ δεῖ αὐτῷ
πιστεῦσαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ πάντα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς φανερά ἐστι τοῖς
πᾶσιν, οὔτε αὐτῷ τῷ πάσχοντι, ὥς οὐδὲ τὰ τοῦ σώ-
ματος. Ὡσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ σώματος οἱ ἐπιστήμονες
σημεῖα ἔχουσιν τινὰ τῶν κεκρυμμένων παθῶν, καὶ
φευγόντων τὴν αἴσθησιν τοῦ πάσχοντος· οὕτω καὶ
ἐπὶ τῆς ψυχῆς, κἂν μὴ αἰσθάνηται τοῦ ἰδίου πά-
θους ὁ ἁμαρτάνων, πιστεύειν δεῖ τῷ Κυρίῳ, καὶ
αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ διαβεβαιωσαμένῳ,
ὅτι ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ πονηρά. Ὁ μὲν γὰρ
κακὸς ἀγαθόν τι ῥῆμα ἢ πρᾶγμα πολλάκις καὶ σχη-
ματίζεται· τὸν δὲ ἀγαθὸν σχηματίσασθαί τι κακὸν
ἀμήχανον. Προνοοῦμενοι γὰρ καλὰ, φησὶν, οὐ μόνον
ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ.

Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῇ τις μὴ ὀργίζεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν Θεὸν ἐπόπτην, καὶ τὸν Κύριον παρόντα ἐν-
οπτρίζεσθαι ἡγῆται αἰεὶ. Τίς γὰρ ὑπήκοος ἐν ὀφθαλμοῖς
ἄρχοντός ποτε κατατολμᾷ τινος τῶν μὴ ἀρεσκόν-
των αὐτῷ; Καὶ ἐὰν μὴ ἐκδέχεται τὴν παρ'
ἐτέρων ὑπακοήν, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ὑπακοήν πα-
ρασκευάζεται, πάντας ἡγούμενος ὑπερέχοντας ἑαυ-
τοῦ. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν τὴν ὑπ-
ακοήν ἐπιζητεῖ, γινωσκέτω, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου

αὐτὸν ἕκαστον τοῖς ἄλλοις ὑπηρετεῖν διδάσκει·
εἰ δὲ τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς παρακοὴν ἐκδικεῖ,
οὐκ ὀργῆς χρεία, ἀλλ' οἴκτου καὶ συμπαθείας
κατὰ τὸν εἰπόντα· *Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ;*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α.

*Πῶς ἐκκόψομεν τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας τῆς
κακῆς.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐπιθυμία διαπύρω τῶν θελημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ
τοιαύτη, οἷαν ἔδειξεν ἔχειν ὁ εἰπών· *Τὰ κρίματα
Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐπι-
θυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πο-
λὺν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον.*
Ἀεὶ γὰρ ἡ τῶν κρειττόνων ἐπιθυμία ἐν ἐξουσίᾳ καὶ
δυνάμει ἔχουσα τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐπιθυμουμένων,
καταφρονεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζει τὰ ἐλάτ-
τονα, ὥς ἐδίδαξαν οἱ ἅγιοι πάντες· πόσῳ δὲ
μᾶλλον τὰ φαῦλα, καὶ αἰσχύνῃς ἄξια;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΑ.

Εἰ καθόλου γελῶν οὐκ ἔξεστιν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου τοὺς νῦν γελῶντας κατακρίνοντος,
εὐδηλον, ὅτι οὐδέποτε καιρὸς γέλωτός ἐστι τῷ πι-
στῷ, καὶ μάλιστα ἐν τοσούτῳ πλήθει τῶν διὰ τῆς
παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμαζόντων καὶ
θανατουμένων ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ὑπὲρ ὧν ἀθυμεῖν καὶ
στένειν χρή.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΒ.

*Ὁ ἄκαιρος καὶ ἄμετρος νυσταγμὸς πόθεν,
πῶς αὐτὸν ἀποθώμεθα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ὁ μὲν τοιοῦτος νυσταγμὸς γίνεται, ὅταν νωθρο-
τέρα γένηται ἢ ψυχὴ περὶ τὰς περὶ Θεοῦ ἐννοίας,
καὶ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ καταφρονῶμεν· ἀπο-
τιθέμεθα δὲ αὐτὸν, ὅταν γνησίαν καὶ ἀξιόλογον
ἀναλάβωμεν τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ τὴν ἔννοιαν,
καὶ τῶν θελημάτων αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν, κατὰ τὸν
εἰπόντα· *Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ
τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυ-
σιν τοῖς κροτάφοις μου· ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ
Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ.

Πῶς ἐλέγχεται ὁ ἀνθρωπάρεσκος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ἐπὶ μὲν τῶν ἐπαινούντων σπουδὴν ἐπι-
δείξῃται, ἐπὶ δὲ τῶν ψεγόντων ὀκνηρὸς γένηται.
Εἰ γὰρ τῷ Κυρίῳ ἀρέσκειν βούλεται, πάντοτε καὶ
πανταχοῦ ὁ αὐτὸς ἔσται, πληρῶν τὸ εἰρημένον· *Διὰ
τῶν ὀπλῶν τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀρι-
στερῶν· διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας· διὰ δυσφημίας
καὶ εὐφημίας· ὥς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ.

*Πῶς φύγη τις τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας,
καὶ τὸ περιβλέπεσθαι τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώ-
πων ἐπαίνους.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Πληροφορία τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας, καὶ ἀπε-
ρισπάστῳ φροντίδι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐαρεστήσεως,
καὶ διαπύρῳ ἐπιθυμίᾳ τῶν παρὰ τοῦ Κυρίου
μακαρισμῶν. Οὐδεὶς γὰρ ἐν ὅψει δεσπότης πρὸς
ἀρέσκειαν συνδούλου ἐπὶ ἀτιμίᾳ τοῦ δεσπότη καὶ

κατακρίσει ἑαυτοῦ μετεωρίζεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ.

Πῶς γνωρίζεται ὁ ὑπερήφανος, καὶ πῶς θεραπεύεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Γνωρίζεται μὲν ἐκ τοῦ τὰ τῆς ὑπεροχῆς ἐπιζητεῖν· θεραπεύεται δὲ, ἐὰν πιστεύσῃ τῷ κρίματι τοῦ εἰπόντος· *Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.* Ἐκεῖνο μέντοι εἰδέναι χρὴ, ὅτι, ὅπως ἂν τις φοβηθῇ τὸ κρῖμα τῆς ὑπερηφανίας, οὐ δύναται θεραπευθῆναι τὸ πάθος, ἐὰν μὴ ἀναχωρήσῃ τῶν τῆς ὑπεροχῆς ἐπιτηδευμάτων ἀπάντων· ὥς οὐ δύναται ἀπομαθεῖν διάλεκτον ἢ οἴαν δήποτε τέχνην, μὴ τελείως ἀναχωρήσας οὐ μόνον τοῦ ποιεῖν, ἢ λαλεῖν τι κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούειν τῶν λαλούντων, καὶ βλέπειν τοὺς ποιοῦντας· ὅπερ παρατηρητέον καὶ ἐπὶ πάσης κακίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ.

Εἰ χρὴ τιμὴν ἐπιζητεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀποδιδόναι μὲν τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν ἐδιδάχθημεν, ἐπιζητεῖν δὲ τιμὴν ἐκωλύθημεν, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;* Ὡστε τὸ ζητεῖν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀπόδειξις ἐστὶν ἀπιστίας, καὶ θεοσεβείας ἀλλοτριώσις, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην.* Εἰ δὲ οἱ τὴν δεδομένην παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν λαμβάνοντες οὕτω κατεκρίθησαν, οἱ τὴν μὴ δεδομένην ἐπιζητοῦν-

τες ἄρρητον ἔχουσι τὸ κρίμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ.

Ὁ ὀκνηρὸς πρὸς τὴν ἐντολὴν ποίῳ τρόπῳ σπουδὴν δυνηθῇ ἀναλαβεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πληροφορηθεὶς τὴν παρουσίαν τοῦ Δεσπότη Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος, καὶ τὴν ἀπειλὴν τὴν κατὰ τοῦ ὀκνηροῦ, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεγάλης παρὰ τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίας, τοῦ ἐπαγγειλαμένου διὰ Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἕκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον· καὶ ὅσα τοιαῦτα γέγραπται πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκάστου σπουδὴν, ἥτοι ὑπομονὴν εἰς δόξαν Θεοῦ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ

Ἐὰν ἐπιταχθῇ ἀδελφός, καὶ ἀντεῖπῃ, ὕστερον δὲ ἐαυτῷ ἀπέλθῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐν ᾧ μὲν ἀντεῖπεν ὡς ἀντιλογικὸς, καὶ ἄλλους πρὸς τὸ αὐτὸ ἐρεθίζων, γνωρίζεσθω ὑπόδικος εἶναι τοῦ κρίματος ἐκείνου, ὅτι Ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεήμονα ἐπιπέμπει αὐτῷ. Πληροφορεῖσθω δὲ, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἀντιλέγει ἢ ὑπακούει, ἥδη δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Κυρίῳ τῷ εἰπόντι· Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ. Καὶ κατανυγεῖς πρότερον, ἀπολογησάσθω, καὶ οὕτως, ἐὰν ἐπιτραπῇ, ποιείτω τὸ ἔργον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ.

Ἐὰν δὲ ὑπακούσας τις γογγύσῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ἀπηλλοτριῶται καὶ ὁ γογγύζων τῆς ἐνώσεως τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸ τούτου ἔργον τῆς χρήσεως αὐτῶν· φανερὸς δέ ἐστιν ὁ τοιοῦτος νοσῶν τὴν τε ἀπιστίαν καὶ τῆς ἐλπίδος τὴν ἀμφιβολίαν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ.

Ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυπήσῃ, πῶς ὀφείλει διορθώσασθαι

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν οὕτως ἐλύπησεν, ὥς ὁ Ἀπόστολος, εἰπὼν· *Ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῇτε ἐξ ἡμῶν, οὐχ ὁ λυπήσας χρήζει διορθώσεως, ἀλλ' ὁ λυπηθεὶς ὀφείλει τὰ ἰδιώματα τῆς κατὰ Θεὸν λύπης ἐπιδείξασθαι· εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις ἐλύπησε, μνημονευσάτω ὁ λυπήσας τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Εἰ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· καὶ γνωρίσας τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα, πληρωσάτω τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν, πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ.

Ἐὰν δὲ μὴ ἀνέχῃται ἀπολογήσασθαι ὁ λυπήσας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πληρῶσαι ὀφείλομεν ἐπ' αὐτῷ τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ μὴ μετανοήσαντος εἰρη-

μένα· Ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακού-
ση, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ.

Ἐὰν δὲ, ἀπολογουμένου τοῦ λυπήσαντος, μὴ
θέλῃ διαλλαγῆναι ὁ λυπηθείς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Φανερόν ἐστι τὸ κρῖμα τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ τοιού-
του ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ δούλου πρὸς τὸν σύν-
δουλον, ὃς, ἐπειδὴ παρακαλούμενος, μακροθυμήσαι
οὐκ ἤθελεν· Ἰδόντες δὲ, φησὶν, οἱ σύνδουλοι τὰ γε-
νόμενα, διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν· ὀργισθεῖς δὲ ὁ
κύριος, ἀνεκαλέσατο τὴν ἑαυτοῦ εἰς αὐτὸν χάριν, καὶ
παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ
ὀφειλόμενον

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ.

Πῶς ὀφειλεῖ τις προσέχειν τῷ εἰς προσευχὴν
ἐξυπνίζοντι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ ἐπιγινώσκει τις τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου,
ὅτι οὐδὲ ἑαυτῆς ἐπαισθάνεται ἡ ψυχὴ, γνωρίζει δὲ
τὸ κέρδος τῆς ἐγρηγόρσεως, καὶ μάλιστα τὴν ὑπερ-
έχουσαν δόξαν, ὅτε προσάγεταί τις τῷ Θεῷ εἰς προς-
ευχὴν, ὡς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν
εὐεργετοῦντι, προσέξει τῷ ἐξυπνίζοντι, εἴτε εἰς
προσευχὴν εἴτε εἰς οἰανδηποτοῦν ἐντολήν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ.

Ἐὰν δὲ στυγνάσῃ ὁ ἐξυπνισθεὶς ἢ καὶ ὀργισθῇ,
τίνας ἐστὶν ἄξιος

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τέως μὲν ἀφορισμοῦ καὶ ἀσιτίας, ἐὰν ἄρα δυνηθῇ
κατανυγεῖς ἐπιγνῶναι ὅσων καὶ ἡλίκων ἀγαθῶν ἑαυ-
τὸν ἀναισθήτως ἀποστερεῖ, καὶ οὕτως ἐπιστρέψας ἐν-
ευφρανθῇ τῇ χάριτι τοῦ εἰπόντος· Ἐμνήσθην τοῦ
Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην· ἐὰν δὲ ἐπιμένῃ ἀναισθη-
τῶν, ἀποκοπτέσθω, ὥς τὸ σεσηπὸς καὶ διεφθαρμέ-
νον μέλος ἀπὸ τοῦ σώματος. Γέγραπται γάρ· Συμ-
φέρει ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ
ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ.

Ἐάν τις, ἀκούσας τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ὁ δοῦ-
λος ὁ γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ
μὴ ποιήσας, μηδὲ ἐτοιμάσας πρὸς τὸ θέλημα
αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνούς, ποι-
ήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας, ἀμε-
λήσῃ τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Κυρίου θελημά-
των, εἰ ἔχει τὴν παραμυθίαν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Δηλὸς ἐστὶν ὁ τοιοῦτος σχηματιζόμενος τὴν ἄγνοιαν,
καὶ ἄφευκτον ἔχει τῆς ἁμαρτίας τὴν κρίσιν. Εἰ
μὴ ἦλθον γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, καὶ ἐλάλησα αὐ-
τοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ
ἔχουσι περὶ σῆς ἁμαρτίας αὐτῶν, τῆς ἀγίας Γρα-
φῆς πανταχοῦ πᾶσι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διαγ-
γελλούσης. Ὡστε οὐχὶ μετὰ τῶν ἀγνοησάντων ὁ τοι-
οῦτος ἔλαττον κρίνεται, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων σφοδρότε-
ρον κατακρίνεται, περὶ ὧν γέγραπται· Ὡσεὶ ἀσπί-
δος κωφῆς, καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ
εἰσακούσεται φωνῆς ἐπαδόντων, φαρμακοῦ τε
φαρμακευομένη παρὰ σοφοῦ. Ὁ μέντοι ἐπιτε-
ταγμένος τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου, ἐὰν ἀμελήσῃ
τοῦ ἀναγγεῖλαι, ὥς φονεὺς κρίνεται, καθὼς γέγρα-
πται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ.

*Εἰ ὁ ἑτέρου ἀνεχόμενος εἰς τὸ ποιῆσαι ἁμαρτίαν
ἐνοχός ἐστι τῆς ἁμαρτίας*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο τὸ κρῖμα φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου πρὸς Πιλᾶτον ῥημάτων, εἰπόντος· Ὁ παραδιδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Σαφὲς γὰρ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ὁ Πιλᾶτος, ἀνεχόμενος τῶν παραδεδωκότων, ἁμαρτίαν εἶχεν, εἰ καὶ ἐλάττονα. Παρίστησι δὲ τοῦτο φανερώς καὶ ὁ Ἀδὰμ ἀνασχόμενος τῆς Εὕας· καὶ ἡ Εὕα ἀνασχομένη τοῦ ὄφεως· οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν ὡς ἀθῶος ἀτιμώρητος ἀφείθη. Καὶ αὕτη δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἀγανάκτησις ἐπιτετηρημένως τοῦτο ἐνδείκνυται· τοῦ γὰρ Ἀδὰμ ἀντὶ ἀπολογίας προσ-
ενεγκόντος τὸ, Ἡ γυνή, ἣν δέδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον· ἀποκρίνεται ὁ Θεός· Ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐντετεύλαμην σοι, τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. καὶ τὰ ἐξῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ.

Εἰ δεῖ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐφησυχάζειν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτι μὲν οὐ δεῖ, φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου προσ-
ταγμάτων ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ εἰπόντος· Ἐλεγμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν· ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελίῳ· Ἐὰν ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν στα-
θήσεται πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐ-
τῶν, εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκ-

κλησίας παρακούση, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς
καὶ τελώνης. Ἡλίκον δέ ἐστι τὸ κρῖμα τοῦ ἁμαρ-
τήματος τούτου, ἔξεστι γινῶναι πρῶτον μὲν ἐξ ἀπο-
φάσεως τοῦ Κυρίου καθολικῶς εἰπόντος· Ὁ ἀπει-
θῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἡ ὀργὴ
τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· ἔπειτα καὶ ἐξ ἱστοριῶν
ἐν τε τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Γραφῇ φερομένων.
Ἴδου γὰρ ὁ μὲν Ἄχαρ, ἠνίκα ἔκλεψε τὴν γλῶσσαν
τὴν χρυσὴν καὶ τὴν ψιλὴν, ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν
γένονεν ὀργὴ Κυρίου, καίτοιγε ἀγνοήσαντα καὶ τὸν
ἡμαρτηκότα καὶ τὸ ἁμάρτημα, μέχρις ὅτε ἐφανε-
ρώθη ὁ προειρημένος, καὶ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ἅμα
πᾶσι τοῖς ἰδίοις ὑπέμεινεν ὄλεθρον. Ὁ δὲ Ἥλει
καίπερ οὐκ ἐφησυχάσας τοῖς ἑαυτοῦ υἱοῖς, οἵτινες
ἦσαν υἱοὶ λοιμοῖ, πολλάκις δὲ αὐτοῖς παραινέσας,
καὶ εἰπὼν, *Μὴ, τέκνα, οὐκ ἀγαθὰ ἀκούω περὶ*
ὑμῶν, καὶ λόγῳ πλείονι κατασκευάσας τῆς τε ἁμαρ-
τίας τὸ ἄτοπον καὶ τῆς κρίσεως τὸ ἄφευκτον, ὅτι
μὴ ὅλως ἐξεδίκησε, μηδὲ τὸν πρέποντα ζῆλον κατ'
αὐτῶν ἐπεδείξατο, τοσοῦτον παρώξυνε τὴν ὀργὴν
τοῦ Θεοῦ, ὥς καὶ τὸν λαὸν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ συνανα-
λωθῆναι, καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων
ληφθῆναι, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτοις οἰκτρῷ τέλει
θανατωθῆναι. Εἰ δὲ κατὰ τῶν μὴ συνεγνωκότων τῷ
ἁμαρτήσαντι, καὶ κατὰ τῶν κωλυσάντων, καὶ
διαμαρτυραμένων τὸ ἁμάρτημα, τοσαύτη ἡ ὀργὴ
ἐξεκαύθη, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν γινωσκόντων
καὶ ἐφησυχάζόντων; Οἵτινες ἐὰν μὴ ἐπιδείξωνται τὰ
ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τοὺς Κορινθίους εἰρημένα,
εἰπόντος· *Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα*
ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας;
καὶ τὰ ἐξῆς αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα
γράψαντος· *Ἴδου γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ Θεὸν*
λυπηθῆναι, πόσῃ ἐν ὑμῖν κατειργάσατο σπου-
δὴν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ
φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ
ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἄγνοους
εἶναι ἐν τῷ πράγματι· κινδυνεύουσι πάντως

καὶ νῦν ὁμοῦ πάντες τὸν αὐτὸν ὄλεθρον ὑποστῆναι,
ἢ καὶ χείρονα, ὅσῳ χείρων τοῦ ἀθετήσαντος νόμον
Μωσέως ὁ ἀθετῶν τὸν Κύριον, καὶ ὁ τὸ αὐτὸ τῷ προ-
ημαρτηκότι καὶ προκατακριθέντι τολμήσας. Ἐπ-
τάκις μὲν γὰρ ἐκδεδίκηται ἐκ Κάιν, ἐκ δὲ Λά-
μεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ, τὸ ὅμοιον ἡμαρτόν-
τος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ.

Ἡ πλεονεξία μέχρι τίνος κρίνεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ὑπερβῇ τις τοῦ νόμου τὸν ὅρον. Ἔστι δὲ
τοῦτο κατὰ μὲν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τὸ πλεόν
ἑαυτοῦ φροντίσαι ἢ τοῦ πλησίον· γέγραπται
γάρ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν·
κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ πλεόν τῶν πρὸς τὴν ἐν-
εστῶσαν ἡμέραν ἀναγκαίων σπουδάσαι τι ἑαυ-
τοῦ ἔνεκεν, ὡς ὁ ἀκούσας· Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ
τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοί-
μασας, τί νῦν ἔσται; Οἷς ἐπιφέρει καθολικώτερον·
Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν
πλουτῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ.

Τί ἐστὶ τὸ περπερεύεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πᾶν ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν πα-
ραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν

Ἐάν τις τὰ μὲν πολυτελέστερα τῆς ἐσθῆτος
ἀπωθῆται, αὐτὸ δὲ τὸ εὐτελές, εἴτε ἱμάτιον εἴτε
ὑπόδημα οἶονεὶ θέλῃ ἵνα πρέπη αὐτῷ, εἰ

ἁμαρτάνει, ἢ ποῖον πάθος νοσεῖ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ὁ θέλων ἵνα πρέπη αὐτῷ πρὸς τὸ ἀνθρώποις
ἀρέσαι, φανερός ἐστιν ἀνθρωπαρέσκειαν νοσῶν, καὶ
μετεωριζόμενος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πάθος τῆς
περπερείας καὶ ἐν αὐτοῖς εὐτελέσι πληροφορῶν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ.

Τί ἐστι Ῥακά.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ἐπιχώριον ῥῆμα ἡπιωτέρας ὕβρεως, πρὸς τοὺς
οἰκειότερους λαμβανόμενον.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ

*Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ποτὲ μὲν, Μὴ γινώ-
μεθα κενόδοξοι· ποτὲ δὲ, Μὴ ἐν ὀφθαλ-
μοδουλείᾳ ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, τίς ὁ
κενόδοξος, καὶ τίς ὁ ἀνθρωπάρεσκος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Λογίζομαι, ὅτι κενόδοξος μὲν ἐστὶν ὁ, ψιλῆς ἔνε-
κεν τῆς ἐν κόσμῳ δόξης, τῆς παρὰ τῶν ὁρώντων ἢ
ἀκουόντων, ποιῶν τι ἢ λέγων· ἀνθρωπάρεσκος δὲ
ὁ πρὸς τὸ θέλημά τινος ἀνθρώπου εἰς ἀρέσκειαν αὐ-
τοῦ ποιῶν, κἂν ἀτιμίας ἄξιον ἢ τὸ γινόμενον.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ

*Τίς ἐστὶν ὁ μολυσμὸς τῆς σαρκὸς, καὶ τίς
ὁ μολυσμὸς τοῦ πνεύματος· καὶ πῶς αὐτῶν
καθαρεύσομεν· ἢ τίς ὁ ἁγιασμός· καὶ πῶς
αὐτὸν κτησόμεθα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μολυσμὸς ἂν εἴη σαρκὸς μὲν τὸ ἀναμίγνυσθαι
τοῖς αὐτουργοῦσι τὰ ἀπηγορευμένα, πνεύματος
δὲ τὸ ἀδιαφορεῖν πρὸς τοὺς φρονοῦντας ἢ ποιοῦντας
τὰ τοιαῦτα. Καθαρεύει δέ τις, ὅταν ἀνάσχηται τοῦ
Ἀποστόλου εἰπόντος τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν,
καὶ ὅσα τοιαῦτα ἢ ὅταν πάθῃ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ
Δαβίδ· Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν τῶν
ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου· καὶ λύπην
τοιαύτην ἐνδείξεται, οἷαν ἐπεδείξαντο οἱ Κορίν-
θιοι, ὁπότε ἐνεκλήθησαν, ὅτι πρὸς τὸν ἁμαρτήσαν-
τα ἀδιαφόρως διετέθησαν, ἐν παντὶ συστήσαντες
ἑαυτοὺς ἄγνοους εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Ἀγιασμὸς
δὲ ἐστὶ τὸ ἀνακεῖσθαι τῷ ἁγίῳ Θεῷ ἐξ ὀλοκλήρου,
καὶ ἀδιαστάτως ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ φροντίδος καὶ
σπουδῆς τῶν αὐτῷ ἀρεσκόντων. Τό τε γὰρ λελω-
βημένον ἐν τοῖς ἀναθήμασιν ἀπρόσδεκτον, καὶ τὸ
ἅπαξ ἀνατεθὲν τῷ Θεῷ εἰς κοινὴν καὶ ἀνθρωπί-
νην χρῆσιν ἔλκειν ἀσεβὲς καὶ ἀτόλμητον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ

*Τί ἐστὶ φιλαυτία, καὶ πῶς γνωρίζει ἐαυτὸν ὁ
φίλαυτος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πολλὰ καταχρηστικῶς λέγεται, ὥσπερ τό· Ὁ φιλῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν
αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Φίλαυτος οὖν ἐστὶν ὁ ἑαυ-
τὸν δῆθεν φιλῶν. Γνωρίζει δὲ ἐαυτὸν, ἐὰν ἅπερ
ποιεῖ δι' ἐαυτὸν ποιῇ, κἂν κατ' ἐντολήν ἢ τὸ γινό-
μενον. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως
ἐλλεῖψαι τι τῶν πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ἀδελφοῦ, εἴτε
κατὰ ψυχὴν εἴτε κατὰ σῶμα, φανεράν ἤδη καὶ τοῖς
ἄλλοις ἔχει τῆς φιλαυτίας τὴν κακίαν, ἥς τὸ
τέλος ἀπώλεια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ.

*Ποία διαφορὰ πικρίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς,
καὶ παροξυσμοῦ.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Θυμοῦ μὲν καὶ ὀργῆς ἡ διαφορὰ τάχα ἐν διαθέσει
καὶ ὁρμῇ κεῖται· τοῦ μὲν ὀργιζομένου ἐν διαθέσει
μόνη ἔχοντος τὸ πάθος, ὡς δηλοῖ ὁ εἰπών· Ὁργί-
ζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· τοῦ δὲ θυμουμένου
ἤδη τι καὶ πλεόν δεικνύντος· Θυμὸς γὰρ αὐτοῖς,
φησὶ, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως· καὶ, Ὁ
Ἡρώδης ἦν θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδονίοις.
Καὶ τὸ σφοδρότερον ἀπὸ θυμοῦ κίνημα παροξυσμὸς
ὀνομάζεται· ἡ δὲ πικρία κατασκευὴν δεινότεραν τῆς
κακίας ἐμφαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν

*Τοῦ Κυρίου ἀποφνηαμένου, ὅτι Ὁ ὑψῶν ἑαυ-
τὸν ταπεινωθήσεται· καὶ τοῦ Ἀποστόλου παρ-
αγγέλλοντος, Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονεῖν· καὶ
ἀλλαχοῦ λέγοντος· Ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι,
τετυφωμένοι· καὶ πάλιν· Ἡ ἀγάπη οὐ φυ-
σιούται· τίς ἐστὶν ὁ ὑψηλόφρων, καὶ τίς
ὁ ἀλαζών, καὶ τίς ὁ ὑπερήφανος, τίς δὲ ὁ
τετυφωμένος ἢ τίς ὁ πεφυσιωμένος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Υψηλόφρων μὲν εἴη ἂν καὶ ὁ ἑαυτὸν ὑψῶν, ὁ
ἐπὶ τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ κατορθώμασι μεγαλοφρο-
νῶν καὶ ἐπαιρόμενος, κατὰ τὸν Φαρισαῖον ἐκεῖνον,
καὶ μὴ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενος. Ὁ αὐτὸς δ'
ἂν λέγοιτο καὶ πεφυσιωμένος, κατὰ τὸ Κορινθίων
ἔγκλημα. Ἀλαζὼν δὲ ὁ μὴ στοιχῶν τοῖς νενομοθετη-
μένοις, μηδὲ πληρῶν τὸ τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι,
τὸ αὐτὸ φρονεῖν· ἰδίαν δὲ ὁδὸν δικαιοσύνης καὶ εὐσε-
βείας ἐπινοῶν. Υπερήφανος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς προσοῦ-
σιν αὐτῷ κομπάζων, καὶ ὑπὲρ ὃ ἐστὶ, φαίνεσθαι

ἐπιτηδεύων. Τετυφωμένος δὲ ἢ ὁ αὐτός ἐστι
τάχα τῷ ὑπερηφάνῳ, ἢ ἐγγὺς τούτου, κατὰ τὸ ὑπὸ
τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· *Τετύφωται, μηδὲν ἐπι-
στάμενος.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ.

*Ἐάν τις ἐλάττωμα ἔχῃ ἀδιόρθωτον, καὶ συν-
εχέστερον καταγινωσκόμενος βλάπτηται, εἰ
συμφέρει μᾶλλον ἐπαφιέναι αὐτῷ.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται, ὅτι τοὺς ἁμαρτά-
νοντας ἐπιστρέφειν μακροθύμως δεῖ, κατὰ τὸν ὑπο-
δεδειγμένον τρόπον παρὰ τοῦ Κυρίου. Ἐὰν δὲ μὴ
ἄρκέσῃ αὐτῷ πρὸς ἐπιστροφὴν ἢ τῶν πλειόνων κα-
τάγνωσις καὶ ἐπιτίμῃσις, ὡς τῷ Κορινθίῳ, ὡς
ἐθνικὸν ὁρᾶσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον. Ἐναφίεσθαι
δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου κατακεκριμένον κατ' οὐδένα
τρόπον ἀσφαλὲς οὐδενί, τοῦ μὲν Κυρίου εἰπόντος,
ὅτι συμφέρει ἵνα τις, ἢ ὁφθαλμὸν, ἢ μίαν χεῖρα,
ἢ ἢ ἢ πόδα ἀπολέσας, εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἢ
ἐν τῷ φείσασθαι τινος τούτων, ὅλος βληθῇ εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς, ὅπου ἐστὶν ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ τοῦ Ἀποστόλου
μαρτυροῦντος, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα
ζυμοῖ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ.

*Ὁ κατ' ἐπιτήδευσιν ψευδάμενος κρίνεται μόνον;
ἢ καὶ ὁ κατὰ ἄγνοιάν τι παρὰ τὸ ἀληθὲς ἀπο-
λύτως φθεγξάμενος;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ κρῖμα τοῦ Κυρίου καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ἄγνοιαν
ἁμαρτανόντων φανερόν, εἰπόντος· *Ὁ μὴ γνοὺς,
ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας.*

Πανταχοῦ δὲ ἡ ἀξιόλογος μετάνοια βεβαίαν ἔχει
τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ.

*Ἐὰν ἐνθυμηθῇ τις μόνον ποιῆσαί τι, καὶ μὴ
ποιήσῃ, εἰ καὶ οὗτος ὡς ψεύστης κρίνεται*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Εἰ κατ' ἐντολήν ἐστιν ὁ ἐνεθυμήθη ποιῆσαι, οὐχ
ὡς ψεύστης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπειθῆς κατακρίνε-
ται. Ἐτάζων γὰρ καρδίας καὶ νεφρούς ὁ Θεός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ.

*Ἐάν τις προληφθεὶς ὀρίσῃ τι πρᾶξαι τῶν
μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ, τί χρὴ μᾶλλον, ἀνατρέ-
ψαι τὸ κακῶς ὀρισθὲν, ἢ φόβῳ τοῦ ψεύδους
τελέσαι τὴν ἀμαρτίαν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν
ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν· καὶ
αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ὁμολογοῦντος, ὅτι Οὐ δύναμαι ἐγὼ
ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καὶ πάλιν· Τὰ ῥήματα,
ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ· καὶ
ἄλλαχοῦ λέγοντος, ὅτι Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς, μετανοῆσαι ὀφείλει ὁ
τοιούτος· πρῶτον μὲν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ τολμᾷ τι ὀρί-
ζειν, οἷον ἂν ἦ· οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ καλὰ ἐξ αὐθεντίας
ποιεῖν χρή· ἔπειτα δὲ, καὶ σφοδρότερον, ὅτι παρὰ
τὸ ἀρέσκον Θεῷ ὀρίσαι οὐκ ἐφοβήθη. Ὅτι δὲ
ἀνατρέπειν χρή τὸ παρ' ἐντολήν τοῦ Κυρίου κατὰ
πρόληψιν ὀρισθὲν, δείκνυται σαφῶς ἐπὶ τοῦ ἀποστό-
λου Πέτρου, ὀρισαμένου μὲν κατὰ πρόληψιν, ὅτι Οὐ
μὴ νίψης τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἐπειδὴ
δὲ ἤκουσε τοῦ Κυρίου ἀποφνημαμένου· Ἐὰν μὴ νίψω

σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, εὐθὺς μεταθεμένου,
καὶ εἰπόντος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον,
ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΑ.

Ἐάν τις μήτε ἐργάζεσθαι δύνηται, μήτε τοὺς
ψαλμοὺς μαθεῖν βούληται, τί χρὴ αὐτῷ ποιῆ-
σαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ἐν παραβολῇ εἰπόντος περὶ τῆς ἀκάρ-
που συκῆς· Ἐκκοψον αὐτήν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν
καταργεῖ; προσάγειν μὲν αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν
πᾶσαν ἀναγκαῖον· ἐὰν δὲ μὴ ἀνέχηται, τὸ προστε-
ταγμένον περὶ τοῦ ἐπιμένοντος τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ ἐπ'
αὐτῷ παραφυλαχθῆναι χρὴ. Καὶ γὰρ ὁ ἀργὸς τοῦ
καλοῦ μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ
κρίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΒ.

Τί ἐὰν ποιήσῃ τις ὥς κρύψας τὸ τάλαντον,
κατακρίνεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ οἵανδήποτε χάριν Θεοῦ παρακατασχὼν εἰς ἀπό-
λαυσιν ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἄλλους εὐεργετῶν, ὥς κρύ-
πτων τὸ τάλαντον κατακρίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΓ.

Τί ἐὰν ποιήσῃ τις, κατακρίνεται, ὥς ἐκεῖνοι οἱ
γογγύσαντες κατὰ τῶν ἐσχάτων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐκαστος ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἁμαρτήματι κατακρίνεται·
καὶ οἱ γογγύσαντες ἐπὶ τῷ γογγυσμῷ. Ἄλλοι δὲ

πολλάκις δι' ἄλλην ὑπόθεσιν γογγύζουσιν. Οἱ μὲν γὰρ, ὅτι ἐπέλειψεν αὐτοῖς τὰ πρὸς χορτασίαν, ὡς γαστρίμαργοι καὶ θεοποιοῦντες τὴν κοιλίαν· οἱ δὲ, ὅτι τὰ ἴσα τοῖς ἐσχάτοις ἐτιμήθησαν, φθόνου διδόντες ἀποδείξιν τοῦ συζύγου τῷ φόνῳ· καὶ ἄλλοι δι' ἄλλο τι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ

*Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος,
Συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ριφῇ εἰς τὴν
θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν
τούτων· τί ἐστὶ τὸ σκανδαλίσαι; ἢ πῶς αὐτὸ
φυλαξώμεθα, ἵνα μὴ τὸ οὕτω φοβερόν κρῖμα
ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Σκανδαλίζει μὲν τις, παρανομῶν λόγῳ ἢ ἔργῳ, καὶ ἔτερον πρὸς παρανομίαν ἐνάγων, ὡς ὁ ὄφις τὴν Εὐάν, καὶ ἡ Εὐά τὸν Ἀδάμ· ἢ κωλύων ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Πέτρος τὸν Κύριον, εἰπὼν· Ἰλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· καὶ ἀκούσας· Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ἢ οἰκοδομῶν τὸ φρόνημα τοῦ ἀσθενοῦς εἷς τι τῶν ἀπηγορευμένων, κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ γεγραμμένον, εἰπόντι· Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σέ, τὸν ἔχοντα γινώσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; οἷς ἐπιφέρει· Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Γίνεται δὲ τὸ σκάνδαλον κατὰ πλείονας αἰτίας. Ἡ γὰρ παρὰ τὸν σκανδαλίζοντα τὸ σκάνδαλον γίνεται, ἢ παρὰ τὸν σκανδαλιζόμενον τὸ σκανδαλισθῆναι συμβαίνει. Καὶ ἐν τούτοις πάλιν διαφόρως· ποτὲ μὲν γὰρ κατὰ

ἀπειρίαν ἢ τούτου, ἢ ἐκείνου. Ἔστι δὲ ὅτε ἐν τῇ ὀρθοτομίᾳ τοῦ λόγου ἢ τῶν σκανδαλιζομένων κακία ἐκδηλοτέρα γίνεται· καὶ ἐν τοῖς πράγμασι δὲ ὁμοίως. Ἡ γὰρ ἐντολὴν Θεοῦ ποιούντος, ἢ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κειμένοις ἐπ' ἀδείας χρωμένου ὁ σκανδαλιζόμενος σκανδαλίζεται. Ὅταν μὲν οὖν τοῖς κατ' ἐντολὴν γινομένοις προσκόπτωσιν ἄνθρωποι, καὶ ἐπὶ τούτοις σκανδαλίζονται ὥς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τινὲς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς γινομένοις καὶ λεγομένοις, τότε χρὴ μνημονεύειν τοῦ Κυρίου περὶ τῶν τοιούτων ἀποκρινάμενου, ἡνίκα προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· *Ὁδῶς, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;* πρὸς οὓς φησι· *Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ἀφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν. Τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.* Καὶ πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ εὗροι τις ἄν. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ ἡμετέρᾳ κειμένοις προσκόπτῃ τις, ἢ σκανδαλίζεται, εἰς ἀνάμνησιν ἐλθεῖν δεῖ τότε τῶν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον ῥημάτων, εἰπόντος· *Ἄρα γε ἐλεύθεροὶ εἰσιν οἱ υἱοί· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεῖς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ· καὶ τῶν τοῦ Ἀποστόλου πρὸς Κορινθίους γραμμάτων, ἐν οἷς φησιν· *Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω· καὶ πάλιν· Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.* Ὅπως δὲ ἐστὶ φοβερὸν τὸ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κεῖσθαι δοκοῦσι περιορᾶν τὸν ἀδελφὸν σκανδαλιζόμενον ἐν τούτοις, δείκνυσι μὲν ἡ τοῦ Κυρίου παραγγελία, καθόλου πάντα σκανδαλισμοῦ τρόπον ἀπαγορεύοντος, καὶ λέγοντος· *Ὁρᾶτε μὴ κατα-**

φρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ
ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι
τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγων ποτὲ μὲν·
Ἄλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσ-
κομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον· ποτὲ δὲ διὰ
περισσοτέρας κατασκευῆς σφοδρότερον ἀπαγορεύων
τὸ ἄτοπον, δι' ὧν φησιν· Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σέ, τὸν
ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ
ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομη-
θήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπο-
λειτῇ ὁ ἀσθενὴν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει,
δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. Οἷς ἐπιφέρει· Οὕτω δὲ
ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες
αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χρι-
στὸν ἀμαρτάνετε. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει
τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,
ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Καὶ ἄλλα-
χοῦ, εἰπὼν· Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχο-
μεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; ἐξῆς ἐπιλέγει·
Ἄλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ
πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινὰ δῶμεν τῷ
Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω δὲ φοβεροῦ δειχθέν-
τος τοῦ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κειμένοις σκανδαλίζειν
τὸν ἀδελφόν, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν ἐν τῷ τὰ ἀπ-
ηγορευμένα ποιεῖν ἢ λέγειν σκανδαλιζόντων; καὶ
μάλιστα ὅταν ἢ γνῶσιν ἔχων περισσοτέραν φαίνεται
ὁ σκανδαλίζων, ἢ ἐν βαθμῷ ἐξετάζεται ἱερατικῶ· ὅς,
ὥσπερ κανὼν καὶ τύπος ὀφείλων προκεῖσθαι τοῖς
ἄλλοις, κἂν βραχὺ τι παρίδῃ τῶν γεγραμμένων, ἢ
πράξας τὸ κεκωλυμένον, ἢ ἐλλιπὴν τὸ προστεταγμέ-
νον, ἢ ὅλως ἐφησυχάσας τινὶ τοιούτῳ, καὶ ἐν τούτῳ
μόνῳ τοσοῦτον ἔχει τὸ κρῖμα, ὥστε τὸ αἷμα τοῦ
ἀμαρτάνοντος, φησὶν, ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐκζητη-
θήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ.

Πῶς τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ τις κατέχει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ὅταν τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένοις ἀγαθοῖς εἰς τὰ ἴδια θελήματα καταχρήσῃται, ὅπερ ἀπηρνήσατο ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν· *Οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ πολλοὶ, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν· Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς· οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπὸ ἄλλων.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε.

Τί ἐστὶν ἔρις, καὶ τί ἐστὶν ἐριθεία

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ἔρις μὲν ἐστὶν, ὅταν τις, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐλάττων φανῆναί τινος, σπουδάζῃ ποιεῖν τι· ἐριθεία δὲ τὸ ἐξ ὧν ποιεῖ τις ἐπιδεικτικῶς ἢ κενοδόξως προκαλεῖσθαι, καὶ ἐρεθίζειν ἄλλους εἰς τὰ ὅμοια. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ποτὲ μὲν ἐριθείας μνημονεύων, τὴν κενοδοξίαν ἐπισυνάπτει, εἰπὼν, *Μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν· ποτὲ δὲ κενοδοξίαν προτάξας, μετὰ ταύτης καὶ τὴν ἐριθείαν ἐτέρῳ ὀνόματι ἀπαγορεύει, λέγων· Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΖ.

Τί ἐστὶν ἀκαθαρσία, καὶ τί ἐστὶν ἀσέλγεια.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν μὲν ἀκαθαρσίαν ὁ νόμος ἔδειξε, χρησάμενος τῷ ὀνόματι ἐπὶ τῶν ἀκουσίως ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης συμβαινόντων· τὴν δὲ ἀσέλγειαν δοκεῖ μοι ἐμφαίνειν ὁ σοφώτατος Σολομὼν, ἡδὺν καὶ

ἀνάλγητον ὀνομάσας· ὥς εἶναι τὴν ἀσέλγειαν διά-
θεσιν ψυχῆς μὴ ἔχουσιν ἢ μὴ φέρουσιν ἄλγος
ἀθλητικόν· ὥσπερ καὶ ἀκρασία ἐστὶν ἢ μὴ σχοῦσα
κράτος κατὰ τῶν ἐνοχλουσῶν ἡδονῶν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΗ.

*Τί ἴδιον θυμοῦ, καὶ τί ἴδιον ἀγανακτήσεως εὐλό-
γου, καὶ πῶς πολλάκις ἀπὸ ἀγανακτήσεως ἀρ-
χόμενοι, εὕρισκόμεθα θυμούμενοι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Θυμοῦ ἴδιον ὁρμὴ ψυχῆς ἐν μελέτῃ κακώσεως
κατὰ τοῦ παροξύναντος· ἀγανακτήσεως δὲ ἐπιστή-
μονος ἴδιον σκοπὸς διορθώσεως τοῦ ἡμαρτηκότος
ἀπὸ διαθέσεως ἀπαρεσκομένης τῷ γενομένῳ.
Τὸ δὲ ἀπὸ καλοῦ ἀρχομένην ψυχὴν ἐκπίπτειν εἰς
κακὸν, οὐδὲν παράδοξον· πολλὰ γὰρ ἂν τις εὔροι
τοιαῦτα. Διόπερ μνημονεύειν χρὴ τῆς θεοπνεύστου
Γραφῆς λεγούσης· Ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα
ἔθεντό μοι· καὶ πάλιν· Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις,
οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ· καὶ
φυλάσσεσθαι πανταχοῦ τὴν τε ἀμετρίαν καὶ
τὴν ἀκαιρίαν, καὶ τὴν ἀταξίαν. Παρὰ γὰρ τὴν αἰτίαν
τῶν εἰρημένων ἔκαστον, καὶ τὸ δόξαν εἶναι καλὸν,
πολλάκις εἰς κακὸν μετέπεσεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΘ.

*Τὸν μὴ ἔλαττον ἐσθίοντα τῶν λοιπῶν, μήτε
σῶμα ἔχοντα κατερῥιμμένον, μήτε ἐμπαθῇ
γνωριζόμενον, ἀδυναμίαν δὲ πρὸς τὸ ἔργον
ὀδυρόμενον, πῶς δεῖ μετέρχεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πᾶσα πρόφασις ἀργίας πρόφασίς ἐστὶν ἁμαρ-
τίας· τὴν γὰρ σπουδὴν μέχρι θανάτου, ὥσπερ καὶ
τὴν ὑπομονὴν, ἐπιδείκνυσθαι χρή. Ὅτι δὲ ἡ ὀκνη-

ρία τῇ πονηρίᾳ συνευγμένη κατακρίνει τὸν ὀκνη-
ρὸν, ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων φανερὸν,
εἰπόντος· Δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο.

*Τὸν παραχρῶμενον τοῖς ἱματίοις ἢ τοῖς ὑποδή-
μασι πῶς δεῖ μετέρχεσθαι· ἐγκαλούμενος γὰρ,
μικρολογίαν τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ γογγυσμὸν
ὑποπτεύει. Εἰ δὲ μετὰ τὴν προσήκουσαν
δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῖς αὐτοῖς
ἐπιμένει, τί χρὴ αὐτῷ ποιεῖν*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐκβάλλει τὴν παράκλησιν ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν·
Ὡς χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ μὴ παρα-
χρώμενοι. Τῆς γὰρ χρήσεως τὸ μέτρον ἡ ἀπαραί-
τητος ἀνάγκη τῆς χρείας· ἡ δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν ἢ
πλεονεξίας, ἢ φιληδονίας, ἢ κενοδοξίας ἔχει τὴν
νόσον. Ὁ δὲ ἐπιμένων τῇ ἁμαρτίᾳ ἔχει τὸ κρῖμα
τοῦ μὴ μετανοοῦντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΑ.

*Εἰσὶ τινες οἱ πρὸ πλείονος τὸ ἡδύτερον τῶν
ἐδεσμάτων ἐπιζητοῦντες· ἄλλοι δὲ τὸ πλεῖον
μᾶλλον ἢ τὸ ἡδὺ διὰ τὸν κόρον θέλουσιν· πῶς
οὖν ἀμφοτέρους πληροφορεῖν χρὴ.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀμφοτέροι νοσοῦσιν· ὁ μὲν τὴν φιληδονίαν, ὁ
δὲ τὴν πλεονεξίαν. Οὔτε δὲ ὁ φιλήδονος οὔτε ὁ πλεον-
έκτης ἐν οἰωδήποτε πράγματι ἐκτὸς κατακοί-
σεώς ἐστιν. Ἀμφοτέρων οὖν εὐσπλάγχχνως ἐπιμε-
ληθῆναι χρὴ πρὸς θεραπείαν τοῦ πάθους. Εἰ δὲ μὴ
θεραπεύονται τὴν νόσον, φανερὸν τὸ κρῖμα τῶν μὴ
μετανοούντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ.

*Ἐάν τις περὶ τὴν μετάληψιν ἐν ἀδελφότητι ἀσέ-
μνως ἀναστρέφεται λαβρότερον ἐσθίων ἢ
πίνων, εἰ δεῖ αὐτὸν ἐλέγχεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ὁ τοιοῦτος οὐ φυλάσσει τὸ παράγγελμα τοῦ Ἀπο-
στόλου εἰπόντος· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι
ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ πάλιν·
Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω
καὶ χρήζει διορθώσεως, πλὴν εἰ μή τις ἀνάγκη τοῦ
κόπου ἢ τοῦ τάχους κατεπείγοι· ἀλλὰ καὶ τότε χρή
τὸ ἀπρόσκοπον ἐσπουδασμένως φυλάττειν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ

*Τὸν μὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ διορθώσεως
ἐλέγχοντα τὸν ἁμαρτάνοντα, ἀλλ' ἐν πάθει τῆς
ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως, πῶς χρή διορθοῦσθαι μετὰ
πλείονα παράκλησιν τῷ αὐτῷ ἐπιμένοντα πά-
θει*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ὡς φίλαυτος καὶ φίλαρχος γνωρίζεσθω ὁ τοιοῦ-
τος· καὶ ὁ τῆς διορθώσεως τρόπος αὐτῷ κατ' ἐπι-
στήμην τῆς θεοσεβείας φανερούσθω. Εἰ δὲ ἐπιμένοι
τῇ κακίᾳ, δῆλον τὸ κρῖμα κατὰ τῶν μὴ μετανοούντων.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ.

*Τοὺς ἐξερχομένους ἐκ τῆς ἀδελφότητος, καὶ
βουλομένους μονήρη βίον ζῆν, ἢ μετὰ ὀλίγων
τῷ αὐτῷ ἔπεσθαι σκοπῷ τῆς εὐσεβείας, εἰ χρή
ἀφορίζειν, διδαχθῆναι ἀπὸ τῆς Γραφῆς δεόμεθα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πολλάκις τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὁ Υἱὸς ἀφ' ἑαυ-

τοῦ ποιεῖ οὐδέν· καὶ ὅτι Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ
θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός· καὶ τοῦ Ἀπο-
στόλου μαρτυροῦντος, Ὅτι ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ
τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός·
ταῦτα δὲ ἀντίκεινται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλω-
μεν, ταῦτα ποιῶμεν· πᾶν τὸ κατὰ τὸ ἴδιον
θέλημα αἵρετόν ἀλλότριον θεοσεβούντων. Πληρέστερον
δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐν τοῖς κατὰ πλάτος εἰρημένοις
ἀπεκρινάμεθα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ.

*Εἰ παντὸς ἁμαρτήματος, εἴτε κατὰ νοῦν, εἴτε κατὰ
λόγον, εἴτε κατὰ πράξιν, τὸν Σατανᾶν αἴτιον
λέγειν ἀκόλουθον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καθόλου οἶμαι, ὅτι αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ Σατανᾶς
αἴτιος γενέσθαι τινὶ ἁμαρτίας οὐ δύναται· τοῖς
δὲ ἐνυπάρχουσι ποτὲ μὲν φυσικοῖς κινήμασι, ποτὲ δὲ
καὶ ἀπηγορευμένοις πάθεσι συγχρώμενος, δι' αὐτῶν
καὶ ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τῶν παθῶν ἀπάγειν ἐπιχειρεῖ τοὺς
μὴ νήφοντας. Συγκέχρηται δὲ τοῖς μὲν φυσικοῖς, ὥς
ἐπὶ τοῦ Κυρίου ποιῆσαι ἐπειράθη, ἡνίκα ἦσθετο αὐ-
τοῦ πεινάσαντος, εἰπών· *Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ
ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται*· πάθεσι δὲ ἀπ-
ηγορευμένοις, ὥς ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, ὃν ἐπειδὴ φιλαργυ-
ρίαν νοσοῦντα κατέμαθε, τούτῳ συγχρησάμενος τῷ
πάθει, καὶ εἰς τὸ τῆς προδοσίας πτώμα τὸν φιλάργυ-
ρον διὰ τῶν τριάκοντα ἀργυρίων κατηκόντισεν. Ὅτι
δὲ καὶ τὰ κακὰ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἀναφύεται, δείκνυσι
σαφῶς ὁ Κύριος· *Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας, φησὶν, ἐξέρ-
χονται οἱ διαλογισμοὶ οἱ πονηροί*. Συμβαίνει
δὲ τοῦτο τοῖς ἐξ ἀμελείας ἀγεώργητα καταλιποῦσι
τὰ φυσικὰ τῶν ἀγαθῶν σπέρματα, ὥς κατὰ τὸ ἐν
Παροιμίαις εἰρημένον· *Ὡσπερ γεώργιον ἀνὴρ
ἄφρων, καὶ ὥσπερ ἀμπελὼν ἄνθρωπος ἐνδεὴς φρε-*

νῶν. Ἐὰν ἀφῆς αὐτὸν, χερσωθήσεται, καὶ χορτο-
μανήσει ὅλος, καὶ γίνεται ἐκλελειμμένος. Τῇ δὲ ἐκ
τῆς τοιαύτης ἀμελείας κεχερσωμένη καὶ ἐκλελειμ-
μένη ψυχῇ ἀκόλουθον ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀκάνθας καὶ
τριβόλους ἀνατέλλειν, καὶ πάσχειν ἐκεῖνο τὸ εἰρημέ-
νον· Ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ
ἀκάνθας. Περὶ ἧς ψυχῆς προείρηται· Καὶ ἐφύτευσα
ἄμπελον Σωρήχ, ὃ ἐρμηνεύεται ἐκλεκτή. Τὸ
παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ παρὰ τῷ Ἰερεμίου εὗροι
τις ἂν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λέγοντι· Ἐγὼ
ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινήν·
πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν, ἢ ἄμπελος ἢ ἄλλοτρία;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο.

*Εἰ χρὴ οἰκονομία δῆθεν χρησίμου τινὸς ψεύ-
δεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυρίου τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, ἅπαξ
εἰπόντος, ὅτι τὸ ψεῦδος ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί· δια-
φορὰν δὲ ψεύδους οὐδεμίαν ἐμψήναντος. Καὶ ὁ Ἀπό-
στολος δὲ μαρτυρεῖ γράψας· *Κὰν ἀθλῇ τις, οὐ στε-
φανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ.

Τί ἐστι δόλος, καὶ τί ἐστι κακοήθεια.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κακοήθεια μὲν ἐστίν, ὡς λογίζομαι, αὐτὴ ἡ πρώτη
καὶ κεκρυμμένη κακία τοῦ ἥθους· δόλος δὲ τὸ
πρὸς ἐπιβουλὴν περίεργον, ὅταν τις, ἀγαθόν τι σχη-
ματисάμενος, καὶ τοῦτο, ὥσπερ δέλεαρ, τινὶ προθεῖς,
δι' αὐτοῦ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς κατεργάσῃται

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ.

Ἐφευρεταὶ κακῶν τίνες εἰσίν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἱ παρὰ τὰ συνήθη τοῖς πολλοῖς καὶ γνώριμα
κακὰ ἄλλα τινὰ προσεπινοοῦντες καὶ ἐξευρίσκον-
τες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ.

*Ἐάν τις συνεχῶς ἑαυτοῦ ἐπιλαμβάνηται,
ὅτι σκληρῶς προσφέρεται τῷ ἀδελφῷ, πῶς διορ-
θωθήσεται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

ὁ μὲν πρᾶγμα συμβαίνει, ὥς ἐξ αὐτοῦ στο-
χάζομαι, ἢ ἀπὸ φρονήματος ὑπεροχὴν φανταζομένου,
ἢ ἀπὸ λύπης τῆς ἐπὶ ἐλαττώμασι τῶν κατορθοῦν
ὀφειλόντων. Τὸ γὰρ ἐξ ἀγαθοῦ τινος ἐλπισθέντος
ἐναντίον καὶ λυπηρὸν ἀπαντήσαν καὶ σφοδρότερόν
πως τῆς ψυχῆς καθάπτεται. Ἐπιμελείας δὲ
χρεία περισσοτέρας, ἵνα, εἰ μὲν τὸ πρῶτον εἴη, κολά-
σωμεν τῆς ὑπερηφανίας τὸ πάθος, εἰ δὲ τὸ δεύτερον,
πρὸ τῆς ἀγανακτήσεως ἐν παρακλήσει καὶ νουθεσίᾳ
τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπιδειξώμεθα. Ἐὰν δὲ ἄρα ὁ τρόπος
οὗτος τῆς θεραπείας ἀνενέργητος φανῇ διὰ τὴν τοῦ
ὑποκειμένου πάθους κακίαν τότε λοιπὸν καὶ τῇ σφο-
δρότητι τῆς ἀγανακτήσεως μετὰ συμπαθείας ἐπ’
ὠφελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ ἀμαρτήσαντος εὐκαί-
ρως καὶ μετὰ λόγου χρησώμεθα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Π.

*Πόθεν συμβαίνει τὸ ὥσπερ τῇ διανοίᾳ ἐπιλείπειν
λογισμοὺς ἀγαθοὺς καὶ μερίμνας ἀρεσκούσας
τῷ Θεῷ, καὶ πῶς, ἵνα μὴ τοῦτο πάσχωμεν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος, Ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου

ἀπὸ ἀκηδίας, εὐδηλον, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπὸ νυσταγμοῦ τῆς ψυχῆς καὶ ἀναισθησίας συμβαίνει. Γρηγορούση γὰρ τῇ ψυχῇ καὶ νηφούση οὐχὶ μέριμνα Θεῷ ἀρέσκουσα καὶ λογισμὸς ἀγαθὸς ἐπιλείπει, ἀλλ' ἐαυτὴν τούτοις ἐπιλείπουσιν ἐπιβλέπει. Εἰ γὰρ ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς οὔτε ἀρκεῖ πρὸς θεωρίαν καὶ ὀλίγων τινῶν τοῦ Θεοῦ δημιουργημάτων, οὔτε ἅπαξ τι θεασάμενος κόρον ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τὸ αὐτὸ θεωρῶν, οὐ παύεται ὅμως τοῦ βλέπειν· πόσῳ μᾶλλον ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς, ἐὰν ἐγρηγορῶς ἦ καὶ νήφων, οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς θεωρίαν τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμασιῶν καὶ κριμάτων; *Τὰ κρίματα γάρ σου, φησὶν, ἄβυσσος πολλή· καὶ ἀλλαχοῦ· Ἐθαυμαστώθῃ ἡ γυνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ· ἐκραταιώθῃ. οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν· καὶ πολλὰ τοιαῦτα.* Εἰ δὲ ἐπιλείπει τῇ ψυχῇ λογισμὸς ἀγαθὸς, δηλονότι ἔτι ἐπιλείπει αὐτῇ φωτισμός· οὐ παρὰ τὸ ἐπιλείπειν τὸ φωτίζον, ἀλλὰ παρὰ τὸ νυστάζειν τὸ φωτισθῆναι ὀφελόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΑ.

Εἰ χρή ἴσως ἐπιτιμᾶν τοῖς εὐλαβέσι καὶ τοῖς ἀδιαφόροις, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι εὐρίσκωνται ἀμφότεροι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ἐὰν ἀπιδώμεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἁμαρτήματος, γνωσόμεθα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτιμήσεως. Καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα εἶναι δοκῇ τό τε τοῦ ἀδιαφόρου καὶ τὸ τοῦ εὐλαβοῦς, ἀλλὰ πολλὴ μεταξὺ αὐτῶν ἡ διαφορά. Ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῆς, εὐλαβῆς ὢν ἀγωνιῶν τε ἅμα καὶ ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, κατὰ περίστασιν τινα καὶ σχεδὸν ὥς οὐκ ἤθελεν ἐσφάλη καὶ ὠλισθεν· ὁ δὲ ἀδιάφορος, οὐδένα λόγον οὐδὲ ἐαυτοῦ οὐδὲ τοῦ Θεοῦ ποιούμενος, καὶ οὐδεμίαν διαφορὰν τοῦ τε ἁμαρτάνειν καὶ τοῦ κατορθοῦν τιθέμενος,

ὥς αὐτὸ δηλοῖ τὸ ὄνομα, τὰ πρῶτα καὶ μεγάλα κακὰ νοσεῖ ἢ καταφρόνησιν Θεοῦ, ἢ ἀπιστίαν τοῦ εἶναι Θεόν. Δύο γὰρ ταῦτα αἵτια τῇ ψυχῇ τοῦ ἁμαρτύνειν γίνεται, ὡς ἡ Γραφή μαρτυρεῖ λέγουσα ποτὲ μὲν· *Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ· οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ποτὲ δέ· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός· διεφθάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτηδεύμασιν.* Ὡστε ἢ καταπεφρόνηκε, καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνει, ἢ αὐτὸ τὸ εἶναι τὸν Θεὸν ἀρνεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι διαφθείρεται, κἂν ὁμολογεῖν δοκῇ. *Θεὸν γὰρ, φησὶν, ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.* Ὡν οὕτως ἐχόντων, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτιμήσεως λογίζομαι εἶναι δεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων διάφορον. Ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῆς οἶονεῖ τοπικοῦ τινος χρήζει τοῦ βοηθήματος, καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, εἰς ὃ ἐσφάλη, τὴν ἐπιτίμησιν ὑποστῆναι ὀφείλει· ὁ δὲ ἀδιάφορος, ὅλον ὁμοῦ τὸ ψυχῆς καλὸν διαφθείρας, καὶ αὐτὰ τὰ τῶν κακῶν καθολικώτερα νοσῶν, ἢ ὡς καταφρονητῆς, ὥσπερ εἶπον. ἢ ὡς ἄπιστος, καὶ πενθεῖσθαι, καὶ νουθετεῖσθαι, καὶ ἐπιτιμᾶσθαι ὀφείλει, μέχρις ἂν πληροφορηθῇ δυνηθῇ, ἢ ὅτι ὁ Θεὸς κριτῆς δίκαιος, καὶ φοβηθῇ, ἢ ὅτι ὅλως ἔστι Θεός, καὶ καταπλαγῇ. Κάκεῖνο δὲ εἰδέναι χρή, ὅτι τὰ ἐλαττώματα τῶν εὐλαβῶν γίνεται πολλάκις καὶ κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος ἐνίοτε ὀλισθησαὶ εἰς θεραπείαν ἐπάρσεως προλαβούσης, οἷόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἰρημένον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ γεγεννημένον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΒ.

Ἐπειδὴ γέγραπται, Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, εἰς τὴν πρεσβυτέραν ἁμαρτῆσαι τὸ αὐτὸ τῇ νεωτέρᾳ, εἰ τῷ αὐτῷ ὑπόκειται ἐπιτιμίᾳ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μὲν Ἀπόστολος πρεσβυτέρας ὡς μητέρας τιμᾶν, ὡς οὐκ ἐπιτιμήσεως ἄξιόν τι ποιούσας, ἐδίδαξεν· εἰ δὲ συμβαίῃ ποτὲ τὴν πρεσβυτέραν τὸ αὐτὸ ἁμαρτῆσαι τῇ νεωτέρᾳ, καταμανθάνειν δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φυσικὰ, ἵνα οὕτως εἴπω, τῆς ἡλικίας ἐλαττώματα· καὶ οὕτω τὸ προσῆκον ἑκατέρᾳ τῇ ἡλικίᾳ μέτρον τῆς ἐπιτιμήσεως ὀρίζειν. Οἷον φυσικόν ἐστι σχεδὸν τῷ γήρᾳ ὁ ὄγκος, οὐχὶ δὲ καὶ τῇ νεότητι ὥσπερ ὁ μετεωρισμὸς, καὶ ὁ τάραχος, καὶ ἡ θρασύτης, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τῇ νεότητι, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ γήρᾳ· καὶ δοκεῖ βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐν τῇ νεότητι φυσικῆς θερμότητος. Ὡστε τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα, ὁ ὄγκος, εἰ τύχοι, βαρυτέρων ἐγκλημάτων ἄξιον τῇ νεωτέρᾳ γίνεται, οὐδὲν ὑπὸ παραιτουμένης τῆς ἡλικίας. Καὶ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα, ὁ μετεωρισμὸς, ἢ τὸ θράσος, ἢ ὁ τάραχος μείζονος ἀξίαν καταγνώσεως τὴν πρεσβυτέραν ποιεῖ, βοηθουμένην καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας πρὸς τὸ πρᾶον καὶ ἡρεμον. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἁμαρτήματος χρὴ ἐξετάζειν ἐφ' ἑκατέρου προσώπου, καὶ οὕτω τὸν ἀρμόζοντα τρόπον τῆς θεραπείας διὰ τοῦ οἰκείου ἐπιτιμίου προσάγειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΓ.

Ἐάν τις, τὰ πολλὰ κατορθῶν, ἐν ἐνὶ μόνῳ διαπταίῃ, πῶς αὐτὸν παρέλθωμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς τὸν Πέτρον ὁ Κύριος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΔ.

Ἐάν τις, ἥθος ἔχων θορυβοποιὸν καὶ ταραχῶδες, καὶ ἐπὶ τούτῳ καταγινωσκόμενος, λέγῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τοὺς μὲν καλοὺς, τοὺς δὲ κακοὺς, εἰ καλῶς λέγει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο τὸ φρόνημα πάλαι ὡς αἵρετικὸν κατεγνώ-
σθη· καὶ γὰρ βλάσφημόν ἐστι καὶ ἀσεβές, καὶ
πρὸς ἁμαρτίαν εὐόλισθον τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται.
Ὡστε ἢ διορθωθήτω, ἢ ἐξαρθήτω ἐκ μέσου,
ἵνα μὴ γένηται· *Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα
δολοῖ*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΕ.

Εἰ χρὴ ἔχειν τι ἴδιον ἐν ἀδελφότητι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ἐναντίον ἐστὶ τῆς ἐν ταῖς Πράξεσι περὶ τῶν
πιστευσάντων μαρτυρίας, ἐν αἷς γέγραπται·
*Καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον
εἶναι. Ὁ οὖν λέγων ἴδιόν τι εἶναι, ἑαυτὸν ἀλλότριον
τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας κατέστησε, καὶ τῆς τοῦ
Κυρίου ἀγάπης, τοῦ διδάξαντος καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τιθέναι ὑπὲρ τῶν φίλων, οὐχ ὅτι
γε τὰ ἐκτός.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Π

*Ἐὰν δὲ λέγῃ τις, ὅτι Οὔτε λαμβάνω παρὰ τῆς
ἀδελφότητος, οὔτε δίδωμι, ἀλλὰ τοῖς ἐμοῖς ἀρ-
κοῦμαι, τί πρὸς τοῦτον παραφυλάξομεν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὴ ἀνέχοιτο τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας εἰ-
πόντος, Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα
ὑμᾶς, ἀνασχώμεθα τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἐξ-
άρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν· ἵνα μὴ γένη-
ται τὸ, *Μικρὰ ζύμη ὅλον φύραμα δολοῖ*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΖ.

Εἰ ἔξεστιν ἐκάστῳ τὸ παλαιὸν ἱμάτιον αὐτοῦ

ἢ ὑπόδημα δοῦναι ὅπου θέλει, εἰς ἐντολήν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

ὁ διδόναι ἢ λαμβάνειν, εἰ καὶ κατ' ἐντολήν, οὐ παντός ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ μετὰ δοκιμασίας πεπιστευμένου τὴν οἰκονομίαν. Ὡστε εἴτε παλαιὸν εἴτε καινὸν, οὗτος, κατὰ τὸν ἴδιον ἐκάστου καιρὸν, καὶ δώσει, καὶ ὑποδέξεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΗ

Τίς ἡ μέριμνα ἡ βιωτική.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πᾶσα μέριμνα, κἂν μηδὲν ἔχειν δοκῇ τῶν ἀπηγορευμένων, μὴ συντελῇ δὲ πρὸς θεοσέβειαν, βιωτική ἐστίν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΘ

Ἐπειδὴ γέγραπται, Λύτρον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος, ἡμῖν δὲ οὐ προεχώρησε τοῦτο· τί ποιήσομεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν σπουδάσαντες οὐκ ἠδυνήθημεν, μνημονεύσωμεν τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἀγωνιάσαντα καὶ εἰπόντα· Ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ἀποκρίνεται δὲ αὐτῷ οὕτως· Πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Εἰ δὲ κατὰ ἀμέλειαν τοῦτο οὐκ ἐποιήσαμεν, νῦν τὴν σπουδὴν ἐπιδειξώμεθα. Εἰ δὲ κατὰ ἀμέλειαν τοῦτο οὐκ ἐποιήσαμεν, νῦν τὴν σπουδὴν ἐπιδειξώμεθα. Εἰ μηκέτι ἐστὶ μήτε και-

ρὸς μήτε δύναμις, παραμυθείσθω ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος
λέγων· Οὐ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ .

*Εἰ ἔξεστι νυκτερινὸν ἱμάτιον ἔχειν, εἴτε τρίχινον
ἢτε ἄλλοῖον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν τοῦ τριχίνου χρήσις καιροῦς ἔχει ἰδίους.
Οὐ γὰρ χρείας σωματικῆς ἔνεκέν ἐστιν ἡ τούτων
χρήσις, ἀλλὰ κακουχίας καὶ ταπεινώσεως ψυχῆς.
Τῆς δὲ τῶν δύο κτήσεως ἀπαγορευθείσης, εἰ δύνα-
ται ἡ χρήσις παραληφθῆναι ἄνευ τῆς προειρημένης
αἰτίας, ἕκαστος ἑαυτῷ λογιζέσθω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α

*Ἐὰν ἀδελφός, ἴδιον οὐκ ἔχων οὐδὲν, αἰτηθῇ
παρά τινος αὐτὸ ὁ φορεῖ, τί ὀφείλει ποιῆσαι,
μάλιστα δὲ ἐὰν γυμνὸς ᾖ ὁ αἰτήσας.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἴτε γυμνὸς, εἴτε πονηρὸς, καὶ εἴτε κατὰ χρείαν,
εἴτε κατὰ πλεονεξίαν αἰτῇ, ἅπαξ ἐρρήθη, ὅτι
τὸ διδόναι ἢ λαμβάνειν οὐ παντός ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ
ἐγκεχειρισμένου μετὰ δοκιμασίας τὴν τοιαύτην οἰκο-
νομίαν. Καὶ φυλασσέσθω τὸ, Ἐκαστος, ἐν ᾧ
ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β.

*Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος πωλεῖν τὰ ὑπάρ-
χοντα, τί διανοούμενον χρὴ τοῦτο ποιεῖν· ὥς
αὐτῶν τῶν ὑπαρχόντων φυσικῶς βλαπτόντων,
ἢ διὰ τὸν συμβαίνοντα ἐξ αὐτῶν περισπα-
σμόν τῇ ψυχῇ.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τῶν ὑπαρχόντων ἕκαστον, εἴ ἦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ κακὸν, οὐδ' ἂν ἦν κτίσμα Θεοῦ· *Πᾶν γὰρ κτίσμα Θεοῦ, φησὶ, καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον*· ἔπειτα δὲ, ὅτι ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου οὐχὶ ρίπτειν ὡς κακὰ τὰ ὑπάρχοντα καὶ φεύγειν, ἀλλὰ οἰκονομεῖν ἐπαίδευε. Καὶ κατακρίνεταιί τις, οὐχ ὅτι ἔσχεν ὅλως, ἀλλ' ὅτι κακῶς ἐφρόνησε περὶ αὐτῶν, ἢ ὅτι μὴ καλῶς ἐχρήσατο αὐτοῖς. Ἡ γὰρ ἀπροσπαθῆς καὶ ὑγιὲς περὶ αὐτὰ διάθεσις, καὶ ἡ κατ' ἐντολὴν αὐτῶν οἰκονομία πρὸς τε πολλὰ καὶ ἀναγκαϊότατα ἡμῖν συμβάλλεται· ποτὲ μὲν πρὸς καθαρισμὸν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, διὸ γέγραπται· *Πλὴν τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρά ὑμῖν ἐστι*· ποτὲ δὲ πρὸς κληρονομίαν βασιλείας οὐρανῶν, καὶ κτήσιν θησαυροῦ ἀνεκλείπτου, κατὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εἰρημένον· *Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι ἠυδόκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς*.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ.

Τὸν ἅπαξ ἀποκτησάμενον, καὶ ἴδιον μηδὲν ἔχειν ἐπαγγειλάμενον ποίᾳ διανοίᾳ κεχρηῆσθαι δεῖ τοῖς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίοις, οἷον ἐσθῆτι καὶ τροφῇ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μνημονεύοντα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ διδοὺς τροφήν πάσῃ σαρκί. Πλὴν ἀλλὰ φροντίδος χρεία, ἵνα ὡς Θεοῦ ἐργάτης ἄξιος ᾖ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, καὶ ταύτης οὐκ ἐν ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ κειμένης, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ταύτην ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα οἰκονομουμένης ἐν τε καιρῷ καὶ μέ-

τρω, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Διεδίδото δὲ ἑκάστῳ,
καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ.

*Ἐάν τις καταλιπὼν φόρους ἀδελφότητι προσέλ-
θῃ, οἱ δὲ οἰκεῖοι αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπαιτούμε-
νοι θλίβωνται, εἰ μὴ φέρει τοῦτο διάκρι-
σιν καὶ βλάβην ἢ ἐκείνῳ, ἢ τοῖς προσδεξαμέ-
νοις*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς ἐπ-
ερωτῶντας, εἰ ἔξεστι δοῦναι κήνσον Καίσαρι, ἢ
οὐ, φησί· Δείξατέ μοι δηνάριον· τίνας ἔχει εἰκόνα
καὶ ἐπιγραφὴν; τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι Καίσαρος,
ἀποκρίνεται εἰπὼν· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος
Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· φανεροῦ τοίνυν
ἐκ τούτου ὄντος, ὅτι οὗτοι ὑποκεῖσθαι τοῖς τοῦ Καί-
σαρος ἐπιτάγμασιν ἐδείχθησαν. παρ' οἷς ἂν εὐ-
ρίσκηται τὰ τοῦ Καίσαρος· εἰ μὲν τι τοιοῦτον τῶν
ἐκ τοῦ Καίσαρος καὶ οὗτος ἐπικομιζόμενος εἰς τὴν
ἀδελφότητα ἦκεν, ὑπόχρεως ἔστω τοῖς φόροις·
εἰ δὲ πάντα προσκαταλιπὼν τοῖς οἰκείοις ἀπῆλθε,
μηδεμία διάκρισις ἔστω, μήτε αὐτῷ, μήτε τοῖς ὑπο-
δεξαμένοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε.

*Εἰ συμφέρει τοῖς ἄρτι προσερχομένοις εὐθὺς τὸ
ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἐκμανθάνειν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ τοῦτο τὸ ἐρώτημα ὑπὸ τῶν προειρημένων
κατευθυνέσθω. Τὸ γὰρ πρὸς τὴν χρεῖαν ἔκαστον ἐκ-
μανθάνειν ἐκ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἀκόλουθον καὶ
ἀναγκαῖον, εἷς τε πληροφορίαν τῆς θεοσεβείας,
καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ προσεθισθῆναι ἀνθρωπίναις παρα-

δόσεσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ .

*Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐπιτρέπειν δεῖ γράμματα
μανθάνειν, ἢ ἀναγνώσμασι προσέχειν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε,
ταῦτα ποιῇτε, ἐν παντὶ πράγματι τὸ κατὰ θέλησιν
ἰδίαν αἶρετόν ἐπιτρέπειν τινὶ βλαβερόν ἐστι· πᾶν
δὲ τὸ ὑπὸ τῶν προεστώτων ἐγκεκριμένον καταδέχε-
σθαι χρή, καὶ ἀβούλητον ἦ. Τὸ δὲ ἔγκλημα τῆς
ἀπιστίας καὶ τούτῳ ἀρμόζει, τοῦ Κυρίου εἰπόντος·
*Γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι, ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ Υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.* Φανερὸς γάρ ἐστι χρόνους
ζωῆς ἑαυτῷ ὑπογράφων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ.

*Ἐὰν λέγῃ τις, Θέλω παρ' ὑμῖν ὀλίγον χρό-
νον ὠφεληθῆναι, εἰ δεῖ αὐτὸν προσδέχεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Τὸν ἐρχόμενον πρὸς μὲ οὐ
μὴ ἐκβάλλω ἔξω, καὶ τοῦ Ἀποστόλου διηγησαμένου·
Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες
παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν
ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς
καταδουλώσωνται· οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἵξαμεν
τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου δια-
μένῃ πρὸς ὑμᾶς, συγχωρεῖν μὲν αὐτῷ τὴν εἴσοδον
ἀκόλουθον, καὶ διὰ τὸ ἀμφίβολον τῆς ἐκβάσεως·
πολλάκις γὰρ ὠφεληθεὶς ἐκ τοῦ χρόνου, καθ-
άπαξ τῷ βίῳ εὐαρεστηθήσεται, ὥς πολλάκις γέγονε·
καὶ εἰς φανέρωσιν δὲ τῆς ἐν ἡμῖν ἀκριβείας, ἀλλοιο-
τέρας ἴσως περὶ ἡμῶν τὰς ὑποψίας ἔχοντι. Τὴν
δὲ ἀκρίβειαν ἐπιμελεστέραν καὶ ἐπ' αὐτῷ φυλάσσειν

ἀναγκαῖον, ἵνα ἢ τε ἀλήθεια φανερωθῇ, καὶ ἡ ὑποψία πάσης ἀδιαφορίας ἀναιρεθῇ. Οὕτω γὰρ ἡμεῖς τε τῷ Θεῷ εὐαρεστήσομεν, κἀκεῖνος ἡ ὠφεληθήσεται, ἢ ἐλεγχθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η.

Ποταπὸν φρόνημα ὀφείλει ἔχειν ὁ προεστὼς ἐν οἷς ἐπιτάσσει, ἢ διατάσσεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ὡς ὑπηρέτης Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ, φοβούμενος μή τι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν ταῖς Γραφαῖς ὁμολογούμενον ἢ εἴπη, ἢ τυπώση, καὶ εὗρεθῇ ψευδόμαρτυς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἱερόσυλος, ἐν τῷ ἢ ἐπείσάγειν τι ἀλλότριον τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, ἢ παραλεῖψαί τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ· πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλληται τὰ ἐαυτῆς τέκνα εὐδοκῶν μεταδοῦναι ἐκάστῳ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ, καὶ κοινῇ πᾶσι συμφέρον, οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰπόντος· Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ.

Ποταπῇ διαθέσει χρὴ ἐπιτιμᾶν τὸν ἐπιτιμῶντα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρὸς μὲν τὸν Θεὸν τῇ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ κατωρθωμένῃ, εἰπόντος· Εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξετηκόμην· ὅτι τὰ λόγια σου οὐκ ἐφυλάξαντο· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιτιμωμένους, οἷαν ἂν διάθεσιν ἀναλάβοι πατὴρ καὶ ἰατρὸς, μετὰ συμπαθείας καὶ εὐσπλαγ-

χνίας κατ' ἐπιστήμην θεραπεύων τὸν ἴδιον υἱόν· καὶ
μάλιστα ὅταν λύπη προσῇ, καὶ ἐπίπονος τῆς
θεραπείας ὁ τρόπος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ.

*Τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους καὶ προσαιτοῦντας πῶς
ἀπολύσομεν· καὶ εἰ ἕκαστος τῶν βουλομένων
ὀφείλει ἐπιδοῦναι ἄρτον, ἢ ὅ τι δήποτε, ἢ ἔνα
χρὴ καὶ τοῦτο ἐπιτετάχθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ἀποφνηαμένου μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι κα-
λὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
κυναρίοις· ἀποδεξαμένου δὲ τὸ, *Καὶ γὰρ τὰ κυνά-
ρια ἐσθίει ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν·*
ὁ τὴν μετάδοσιν ἐπιτεταγμένος μετὰ δοκιμασίας
τοῦτο ποιεῖτω. Πᾶς δὲ ὁ παρὰ τὴν γνώμην ἐκείνου
τοῦτο ποιῶν ὡς διαφθορεὺς τῆς εὐταξίας ἐπιτι-
μάσθω, ἕως ἄν μάθῃ φυλάσσειν τὸν ἑαυτοῦ τόπον,
τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη,*
ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΑ.

*Ὁ ἐγχειριζόμενος οἰκονομίαν τῶν τῷ Κυρίῳ ἀνα-
τεθέντων εἰ ἀνάγκην ἔχει πληρῶσαι τὸ,
Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ, *Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέ-
λοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς,*
ὥσπερ πειρασμοῦ ἔχει τόπον, ὡς ἡ ἀκολουθία τῶν
συνημμένων δείκνυσι· καὶ εἰς πονηροὺς ἔστι τὸ
προσ τεταγμένον, οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ περί-
στασιν γίνεσθαι ὀφειλόν. Προηγούμενον γὰρ
πρόσταγμα τοῦ Κυρίου ἔστι, τὸ, *Πώλησόν σου τὰ*

ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ πάλιν· Πω-
λήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύ-
νην. Εἰ δὲ τὸ ἄλλοις ἀποταχθὲν εἰς ἄλλους φέρειν
οὐκ ἀκίνδυνόν ἐστι, τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι Οὐκ
ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραὴλ· καὶ, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυνα-
ρίοις· τί καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τις οὐ κρίνει τὸ δίκαιον;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΒ.

Εἰ χρή τὸν ἐξερχόμενον ἀπὸ ἀδελφότητος καθ'
οἷονδῆποτε λόγον παρακλήσει κατέχεσθαι,
ἢ οὐ· καὶ εἰ χρή, ἐπὶ τίσιν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Τὸν ἐρχόμενον πρὸς μέ οὐ
μὴ ἐκβαλῶ ἔξω· καὶ πάλιν· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· καὶ
ἄλλαχοῦ· Τίς ἐξ ὑμῶν, ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, ἐὰν
πλανηθῇ ἐν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσῃ τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα, καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον, ἕως
ὅτου εὔρῃ; παντὶ τρόπῳ χρή τὸν ἀσθενοῦντα θερα-
πεύειν, καὶ σπουδάζειν τὸ ἐξηρθρωμένον, ἵνα
οὕτως εἴπω, μέλος ἐναρθροῦν. Ἐὰν δὲ ἐπιμένη τῇ
κακίᾳ οἰαδηποτοῦν, ἀφιέναι ὡς ἀλλότριον. Γέγραπται
γάρ, ὅτι Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ
μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ἄφετε αὐτούς·
τυφλοὶ εἰσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΓ.

Ὅτι μὲν χρή τοῖς πρεσβυτέροις ἕως θανάτου ὑπο-
τάσσεσθαι, τοῦτο ἤδη ἐδιδάχθημεν· ἐπειδὴ δὲ
συμβαίνει εἰς τινα καὶ αὐτὸν ὀλισθαίνειν τὸν
πρεσβύτερον, εἰ δέοι αὐτὸν ἐλέγχεσθαι, καὶ πῶς,
καὶ παρὰ τίνων, διδαχθῆναι δεόμεθα· εἰ δὲ μὴ
καταδέχοιτο, τί χρή γενέσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Περὶ τούτων εἴρηται σαφῶς ἐν τῇ πλατυτέρᾳ ἀποκρίσει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΔ.

*Πῶς χρὴ τὰς φροντίδας ἐγχειρίζειν τοῖς ἀδελφοῖς·
μόνου τοῦ προεστῶτος τὴν δοκιμασίαν ποιου-
μένου, ἢ καὶ τῶν ἀδελφῶν ψηφιζομένων·
ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀδελφαῖς.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ περὶ ὧν φρονεῖ ἔκαστος, ἀνατίθεσθαι ἑτέροις
ἐδιδάχθη, πόσῳ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα μετὰ δοκιμασίας
τῶν εἰς τοῦτο ἐπιτηδείων γίνεσθαι χρή; ὡς Θεοῦ
οἰκονομίας κατὰ Θεὸν ὀφειλούσης ἐγχειρίζεσθαι
τοῖς ἤδη ἀπόδειξιν δεδωκόσι τοῦ δύνασθαι εὐαρέστως
τῷ Κυρίῳ τὸ ἐγχειρισθὲν οἰκονομεῖν. Καὶ καθόλου
ἐν παντὶ πράγματι τὸν προεστῶτα μνημονεύειν ἀναγ-
καῖον τῆς ἀγίας Γραφῆς λεγούσης· Μετὰ βουλῆς
πάντα ποίει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕ.

*Εἰ χρὴ τοὺς εἰσερχομένους εἰς ἀδελφότητα εὐθέως
τέχνας διδάσκειν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Οἱ προεστῶτες δοκιμάσουσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ.

*Ποίοις ἐπιτιμίαις κεχρηῆσθαι δεῖ ἐν ἀδελφότητι
πρὸς τὴν τῶν ἀμαρτανόντων ἐπιστροφήν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐν τῇ τῶν προεστώτων δοκιμασίᾳ γνωρίζεσθω

ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος κατὰ τε τὴν ἡλικίαν τοῦ σώ-
ματος καὶ ἔξιν ψυχῆς, καὶ ἁμαρτήματος διαφοράν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΖ.

*Ἐάν τις ἐπιθυμίαν ἔχειν λέγει τοῦ συζῆν ἀδελ-
φότητι, διὰ δὲ τὴν πρὸς τοὺς οἰκείους κατὰ
σάρκα θεραπείαν, ἢ καὶ διὰ τελέσματα πολ-
λάκις ἐμποδίζεται, ἅπαξ ἑαυτὸν ἀποδοῦναι τῷ
τοιούτῳ βίῳ, εἰ χρή συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν πρὸς
ἀδελφοὺς εἴσοδον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν μὲν τοῦ καλοῦ ἐπιθυμίαν ἐγκόπτειν οὐκ ἀκίν-
δυνον· οὐ μὴν οὐδὲ τῷ εἰσίοντι καιρὸν διδόναι τὰ
ἔξωθεν καὶ ἀλλότρια τοῦ κατὰ Θεὸν βίου λογοποιεῖν
ἀσφαλές. Εἰ δὲ εἰσιὼν ἑαυτὸν ἀποδίδωσι τοῖς ἔσω-
θεν μηδὲν τῶν ἔξωθεν ἐπηρεάζοντων, ἐλπίδα ἔχει
χρηστοτέραν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΗ

*Εἰ χρή τὸν προεστῶτα ἐκτὸς τῆς προεστῶσης
λαλεῖν ἀδελφῇ τινι τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς
πίστεως.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐν τούτοις οὐ σώζεται τὸ τοῦ Ἀποστόλου παράγ-
γελμα, εἰπόντος· Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τά-
ξιν γινέσθω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΘ.

*Εἰ χρή τὸν προεστῶτα μετὰ τῆς προεστῶσης
συνεχῶς διαλέγεσθαι, καὶ μάλιστα ἐάν τινες
τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ βλάπτωνται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ὡς τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; καλὸν μιμήσασθαι αὐτὸν λέγοντα, ὅτι Οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δώμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅση δύναμις ἐπὶ τὸ σπανιώτερον καὶ εὐαπαλλακτότερον συντέμνειν τὰς συντυχίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙ.

Εἰ χρη, ἐξομολογουμένης ἀδελφῆς τῷ πρεσβυτέρῳ, καὶ τὴν πρεσβυτέραν παρεῖναι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Εὐσχημονέστερον καὶ εὐλαβέστερον μετὰ τῆς πρεσβυτέρας πρὸς τὸν πρεσβύτερον ἢ ἐξαγόρευσις γενήσεται, τὸν δυνάμενον ἐπιστημόνως τὸν τρόπον τῆς μετανοίας καὶ τῆς διορθώσεως ὑποθέσθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΑ.

Εἰ, τοῦ πρεσβυτέρου γενέσθαι τι προστάξαντος ἐν ταῖς ἀδελφαῖς παρὰ γνώσιν τῆς πρεσβυτέρας, εὐλόγως ἀγανακτεῖ ἡ πρεσβυτέρα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ σφόδρα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΒ.

Ἐάν τις προσέλθῃ τῷ κατὰ Θεὸν βίῳ, εἰ ἀκόλουθόν ἐστι τὸν προεστῶτα ἄνευ γνώμης τῶν ἀδελφῶν τὸν τοιοῦτον προσδέχεσθαι, ἢ δεῖ καὶ αὐτοῖς πρότερον ἀνατίθεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ μετανοοῦντος συγκαλεῖσθαι τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας διδάσκει. Ὡστε ἀναγκαῖον

πολὺ μᾶλλον ἐν γνώσει πάντων τῶν ἀδελφῶν προς-
δεχθῆναι τὸν προσερχόμενον, ἵνα καὶ συγχαρῶσιν
ἀλλήλοις, καὶ συνεύζωνται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΓ.

*Εἰ δύναται ὁ φροντίδα ψυχῶν ἐγκεχειρισμένος
φυλάξαι τὸ, Ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένη-
σθε ὡς τὰ παιδία· ἐπειδὴ πρὸς πολλὰ
καὶ διάφορα πρόσωπα ἔχει.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος εἰπόντος, *Καιρὸς τῷ
παντὶ πράγματι*, εἰδέναι χρὴ, ὅτι καὶ ταπεινοφρο-
σύνης, καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου, καὶ παρακλή-
σεως, καὶ φειδοῦς, καὶ παρῥησίας, καὶ χρηστότη-
τος, καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπαξαπλῶς παντὸς πρά-
γματος καιρὸς ἐστὶν ἴδιος. Ὡστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς
ταπεινοφροσύνης δεικνύειν, καὶ μιμεῖσθαι ἐν
ταπεινώσει τὰ παιδία, καὶ μάλιστα ὅτε καιρὸς
ἐστὶ τῶν εἰς ἀλλήλους τιμῶν καὶ καθηκόντων, καὶ
τῆς περὶ τὸ σῶμα ὑπηρεσίας ἢ θεραπείας, ὡς ὁ
Κύριος ἐδίδαξε· ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεχρηῆσθαι,
ἣν ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς
καθαίρεσιν, ὅταν ἡ χρεία ἐπιζητῇ τὴν παρῥησίαν.
Καὶ, ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐν-
δείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐπι-
δείκνυσθαι, καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων
ὁμοίως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΔ.

*Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος, Ἐάν τις σε ἀγγα-
ρεύσῃ μίλιον ἐν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο· καὶ
τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος, ὑποτάσσεσθαι
ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ, εἰ δεῖ παντὶ καὶ ὅ
τι δήποτε ἐπιτάσσοντι ὑπακούειν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Γῶν μὲν ἐπιτασσόντων ἡ διαφορὰ οὐδὲν ὀφείλει παραβλάπτειν τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐπιτασσομένων· οὔτε γὰρ Μωσῆς παρήκουσε τοῦ Ἰοθὺρ ἀγαθὰ συμβουλεύσαντος· τῶν δὲ ἐπιτεταγμένων διαφορᾶς οὐκ ὀλίγης οὔσης #τὰ μὲν γὰρ ἐναντίως ἔχει πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἥτοι παραφθείροντα αὐτήν, ἢ μολύνοντα πολλαχῶς ἐπιμιξία τοῦ κεκωλυμένου· τὰ δὲ συνεμπίπτει τῇ ἐντολῇ· τὰ δὲ, κἂν μὴ συνεμπίπτει κατὰ τὸ προφανές, ἀλλὰ συμβάλλεται, καὶ οἶονεὶ βοήθειά τις ἐστὶ τῆς ἐντολῆς, ἀναγκαῖον μεμνήσθαι τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δὲ δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε· ἀπὸ παντὸς εἶδους πονηροῦ ἀπέχεσθε· καὶ πάλιν·* Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαίρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὡστε ἂν μὲν τι συνεμπύπτον τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου, ἢ συμβαλλόμενον ἐπιταχθῶμεν, ὡς τοῦ Θεοῦ θέλημα σπουδαιότερον καὶ ἐπιμελέστερον καταδέχεσθαι χρὴ, πληροῦντας τὸ εἰρημένον· Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ· ὅταν δέ τι ἐναντίον τῇ τοῦ Κυρίου ἐντολῇ, παραφθεῖρον ἢ μολύνον αὐτήν ἐπιταχθῶμεν παρά τινος, καιρὸς εἰπεῖν τότε· *Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις·* μνημονεύοντας τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν· καὶ τοῦ Ἀποστόλου τολμήσαντος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας καὶ αὐτῶν καθάψασθαι τῶν ἀγγέλων δι' ὧν φησι· *Κἂν ἡμεῖς αὐτοί, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.* Ἐξ ὧν παιδευόμεθα, ὅτι, κἂν πολὺ γνήσιός τις ᾖ, κἂν ὑπερβαλλόντως ἔνδοξος ὁ κωλύων τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, ἢ προτρέπων ποιεῖν τὸ ὑπ' αὐτοῦ κεκωλυμένον, φευκτὸς

ἢ καὶ βδελυκτὸς ὀφείλει εἶναι ἐκάστῳ τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΕ.

Πῶς ὑπακούειν ἀλλήλοις χρή.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ὡς δούλους δεσπότης, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, ὅτι Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι μέγας ἔστω πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων δοῦλος. Οἷς ἐπιφέρει δυσωπητικώτερον· Ὡσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι· καὶ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος δουλεύετε ἀλλήλοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙ.

Μέχρι πόσου ὑπακούειν δεῖ ἐν τῷ κανόνι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Ἀπόστολος ἔδειξε, προθεὶς ἡμῖν τὴν τοῦ Κυρίου ὑπακοήν, ὃς Ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· καὶ προειπὼν· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν. ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΖ.

Ὁ μὴ πληροφορούμενος ἐν τοῖς καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐπιτάγμασι, τέχνην δὲ μαθεῖν ἐπιζητῶν, ποῖον πάθος νοσεῖ, καὶ εἰ χρὴ αὐτοῦ ἀνέχεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ τοιοῦτος καὶ αὐθάδης, καὶ αὐτάρεσκός ἐστι, καὶ ἄπιστος· ὅτι οὐκ ἐφοβήθη τὸ κρῖμα τοῦ Κυρίου

εἰπόντος· *Γίνεσθε ἑτοιμοί, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Εἰ γὰρ καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ὥραν προσδοκᾷ τις τὸν Κύριον, ἀγωνιᾷ πῶς τὴν σήμερον ἀργὸς μὴ παρέλθῃ, καὶ πλέον οὐδὲν περιεργάζεται. Εἰ δὲ ἐπιταχθεῖ μάθεῖν τέχνην, ἐν τῇ ὑπακοῇ ἔχέτω τὸ κέρδος τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, καὶ μὴ ἐν τῇ ὑπερθέσει τὸ κρῖμα.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΗ.

Ὁ σπουδαῖος εἰς τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐργαζόμενος οὐχ ὁ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ αὐτὸς θέλει, ποῖον μισθὸν ἔχει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὐταρεσκείας. Τοῦ δὲ Ἀποστόλου λέγοντος· Ἐκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθόν, πρὸς οἰκοδομὴν, καὶ περισσοτέρως δυσωποῦντος ἐν τῷ ἐπενεγκεῖν, Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρесе, γνωρίζειν ὀφείλει τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον ὁ αὐτάρεσκος· ἐλέγχεται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἀνυπότακτος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΘ.

Εἰ ἔξεστιν ἐκάστῳ παραιτεῖσθαι τὸ ἐγχειρισθὲν ἔργον, καὶ ἄλλο ἐπιζητεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῆς ὑπακοῆς, καθὼς προεῖρηται. μέχρι θανάτου ἐχούσης τὸ μέτρον, ὁ τὸ ἐγχειρισθὲν παραιτούμενος, καὶ ἄλλο ἐπιζητῶν, πρῶτον μὲν τὴν ὑπακοὴν διαφθείρει, καὶ φανερός ἐστι μὴ ἀρνησάμενος ἑαυτόν· ἔπειτα καὶ ἐτέρων κακῶν πλειόνων ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς λοιποῖς αἴτιος γίνεται. Καὶ γὰρ θύραν ἀντιλογίας τοῖς πολλοῖς ἀνοίγει, καὶ ἑαυτὸν πρὸς ταύτην ἐθίζει. Καὶ ἐπεὶ μὴ δύναται

ἕκαστος δοκιμάζειν τὸ συμφέρον, ἐκλέγεται πολλάκις τὸ βλαβερὸν ἑαυτῷ ἔργον. Καὶ ὑπονοίας δὲ πονηρὰς ἐμποιεῖ τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς προπεπονθὼς ἢ τῷ ἔργῳ ὅπερ ἐπιζητεῖ, ἢ οἷς συνεργάζεσθαι ἀνάγκη. Ὡστε καθόλου τὸ μὴ ὑπακούειν πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἐστὶ ρίζα. Εἰ δέ τινα λόγον ἔχειν νομίζει τῆς παραιτήσεως τοῦ ἔργου, φανερούτῳ τοῦτον τοῖς προεστῶσι, καὶ καταλιμπανέτω τῇ ἐκείνων δοκιμασίᾳ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚ.

Εἰ δεῖ ἀπιέναι που χωρὶς ὑπομνήσεως τοῦ προεστῶτος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου λέγοντος· Οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε· πόσω μᾶλλον ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν οὐκ ὀφείλει; Ὁ γὰρ ἑαυτῷ ἐπιτρέπων δηλὸς ἐστὶν ὑψηλοφροσύνην νοσῶν, καὶ ὑποκείμενος τῷ κρίματι τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.* Καὶ καθόλου τὸ ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν ὑπαίτιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΑ.

Εἰ ἔξεστι παραιτεῖσθαι τὰ βαρύτερα τῶν ἔργων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ γνήσιος ἐν τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ, καὶ βέβαιος ἐν πληροφορίᾳ τῆς παρὰ τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίας, οὐ τοῖς γινομένοις ἀρκεῖται, ἀεὶ δὲ προσθήκην ἐπιζητεῖ, καὶ τοῦ πλείονος ὀρέγεται. Κἂν ὑπὲρ δύναμιν δόξῃ ποιεῖν τι, οὐκ ἀμεριμνεῖ, ὡς πληρώσας τὸ μέτρον· ἀγωνιᾷ δὲ ἀεὶ, ὡς ἀπολιμπανόμενος τοῦ πρὸς ἀξίαν, τοῦ Κυρίου ἀκούων προστάσσοντος,

ὅτι Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διατεταγμένα,
τότε λέγετε· Δούλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν
ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν· τοῦ δὲ Ἀποστόλου, ᾧ ὁ
κόσμος ἐσταύρωτο, καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ, μὴ ἐπαι-
σχυθέντος εἰπεῖν, ὅτι Ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐπω λο-
γίζομαι κατειληφέναι. Ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπι-
λανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμε-
νος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς
ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὅς,
καίτοι ἐξουσίαν ἔχων, τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλων,
ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν, Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, φησὶ,
νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, οὐχ ὅτι οὐκ
ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δώμεν
ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. Τίς οὖν οὕτως ἀναί-
σθητος καὶ ἄπιστος, ὡς ἀρκεσθῆναί ποτε τοῖς ἤδη
γενομένοις, ἢ παραιτήσασθαι τι ὡς βαρύτερον, ἢ
κοπῶδες;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΒ.

Ἐάν τις, ἐπιτιμηθεὶς εὐλογίαν μὴ λαβεῖν, λέγη,
ὅτι, Ἐὰν μὴ λάβω εὐλογίαν, οὐκ ἐσθίω· εἰ
δεῖ αὐτοῦ ἀνέχεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν τοσούτου ἐπιτιμίου ἄξιον τὸ πταῖσμα, ὡς
καὶ τοῦ φαγεῖν κωλυθῆναι, ὃ ἐπιτιμήσας δοκιμάσει
πάντως· εἰ δὲ μόνης τῆς εὐλογίας ἀνάξιός τις ἐκρί-
θη, συγχωρηθεὶς δὲ φαγεῖν οὐκ ἀνέχεται, ὡς ἀπει-
θῆς ἐν τούτῳ, καὶ φιλόνηκος κρινέσθω· ἅμα καὶ
ἑαυτὸν γνωρίζων καὶ ἐπιγινώσκων, ὅτι οὐχὶ θερα-
πεύει ἑαυτὸν τοῦτο ἐπιζητῶν, ἀλλὰ ἀμάρτημα
ἀμαρτήματι συνάπτει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΓ.

Ἐάν τις λυπῇται μὴ ἐπιτρεπόμενος ποιεῖν, ὃ
μὴ δύναται ἐπιτηδείως ποιεῖν, εἰ χρὴ αὐτοῦ

ἀνέχεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Περὶ τούτου εἴρηται πολλαχοῦ, ὅτι καθόλου τῷ θελήματι τῷ ἰδίῳ κεχρησθαι, ἢ ἐπιτρέπειν, παρὰ τὸν ὑγιῆ ἐστι λόγον· καὶ τῇ δοκιμασίᾳ τῶν πλειόνων μὴ ὑποτάσσεσθαι ἀπειθείας καὶ ἀντιλογίας ἔχει τὸν κίνδυνον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΔ.

Εἰ δεῖ μετὰ αἵρετικῶν ἢ Ἑλλήνων κατὰ συντυχίαν εὐρεθέντα που, ἢ συνεσθίειν αὐτοῖς, ἢ ἀσπάζεσθαι αὐτούς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸν μὲν ἀσπασμὸν τοῦτον δηλονότι τὸν κοινὸν ἐπ' οὐδενὸς ὁ Κύριος ἀπηγόρευσεν, εἰπὼν· Ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὕτω ποιοῦσιν; περὶ δὲ τοῦ συνεσθίειν ἔχομεν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου, ἐπὶ τίνων χρὴ παραιτεῖσθαι τοῦτο, εἰπόντος· Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ πλεονέκταις, ἢ ἄρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελεθεῖν. Νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι. Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοῖδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΕ.

Τὸν πιστευόμενον ἔργον, καὶ ποιοῦντά τι χωρὶς ὑπομνήσεως παρὰ τὸ διατεταγμένον, ἢ ὑπὲρ τὸ διατεταγμένον αὐτῷ, εἰ δεῖ ἔχειν τὸ ἔργον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ μὲν ἑαυτῷ λαμβάνειν καθόλου ἀπαρέσκει Θεῷ· καὶ οὔτε πρέπει, οὔτε συμφέρει τοῖς ἐσπουδακόσι τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης φυλάσσειν· εἰ δὲ ἐπιμένοι προπετευόμενος, συμφέρει ἀρθῆναι ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἔργον. Οὐ γὰρ φυλάσσει τὸ πρόσταγμα τοῦ εἰπόντος· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω· καὶ ἔτι ἐντρεπτικώτερον· Μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚ.

Πῶς ἂν τις ἡττηθῇ τῆς ἐν βρώμασι φιληδονίας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κρίνας τὸν λόγον τοῦ συμφέροντος, ὁδηγὸν καὶ διδάσκαλον ἔχειν ἀεὶ τῶν εἰς τὴν χρῆσιν παραλαμβανομένων, εἴτε ἡδέα εἴτε ἀηδὴ ταῦτα εἴη

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΖ.

Λέγουσί τινες, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὀργισθῆναι ἄνθρωπον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ δυνατόν ἐστι τῷ στρατιώτῃ ἐν ὅψει βασιλέως ὀργισθῆναι, οὐδὲ οὕτω λόγον ἔχει τὸ λεγόμενον. Εἰ γὰρ ἀνθρώπου ὅψις ἰσοτίμου κατὰ τὴν φύσιν διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀξιώματος ἐκώλυσε τὸ πάθος, πόσῳ μᾶλλον, ἐὰν πληροφορηθῇ τις Θεὸν ἔχειν ἐπὶ ὅπτην τῶν ἰδίων κινήματων; Πολὺ γὰρ πλεον ὁ Θεὸς, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, βλέπει τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος τὰ εἰς πρόσωπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΗ.

Τῷ θέλοντι ἐγκρατεῦσθαι ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε καὶ εἰς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐμποδίζεσθαι, εἰ δεῖ συγχωρεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἐρώτημα οὐ κυρίως φαίνεται μοι πεποιημένον. Ἡ γὰρ ἐγκράτεια οὐκ ἐν ἀποχῇ ἀλόγων βρωμάτων ἐστίν, ἐν ᾗ συμβαίνει ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου κατηγορουμένη ἀφειδία σώματος, ἀλλ' ἐν τελείᾳ ἀναχωρήσει τῶν ἰδίων θελημάτων. Ὅσον δὲ ἔχει κίνδυνον διὰ τὸ ἴδιον θέλημα τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου ἐκπεσεῖν, δῆλον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένων, εἰπόντος· Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἡμεν τέκνα φύσει ὀργῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΘ.

Ὁ πολλὰ νηστεύων, ἐν δὲ τῇ μεταλήψει μὴ δυνάμενος ἀνέχεσθαι τοῦ βρώματος τοῦ κοινοῦ, τί μᾶλλον ἐλέσθαι ὀφείλει, νηστεύειν μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐσθίειν μετ' αὐτῶν, ἢ, διὰ τὸ ἀμέτρως νηστεύειν, ἄλλων βρωμάτων ἔχειν χρεῖαν ἐν τῇ μεταλήψει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Νηστείας καιρὸς, οὐ τὸ θέλημα ἐκάστου, ἀλλ' ἡ χρεῖα τῶν εἰς θεοσέβειαν ἡκόντων· καθὼς καὶ αἱ Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἱστοροῦσι, καὶ παρὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ Δαβὶδ μανθάνομεν. Ἐὰν οὖν τις κατὰ λόγον τοιοῦτον νηστεύῃ, καὶ τοῦ δύνασθαι πάντως καταξιῶται. Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγελλάμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛ.

Πῶς χρὴ νηστεύειν, ὅταν χρεῖα γένηται νηστείας

*πρός τι τῶν εἰς θεοσέβειαν ἐπιζητουμένων· ὥς
ἀναγκαζόμενον, ἢ μετὰ προθυμίας.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, πᾶν τὸ συντελοῦν
εἰς θεοσέβειαν, μὴ μετ' ἐπιθυμίας καὶ σπουδῆς γινό-
μενον, ἐπικίνδυνον. Ὡστε τὸν μὲν νηστεύοντα μὴ
προθύμως τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἀκίνδυνον· τὸ δὲ
νηστεύειν ἐν καιρῷ χρείας τοιαύτης ἀναγκαῖον, τοῦ
Ἀποστόλου μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων
καὶ τοῦτο πρὸς διδασκαλίαν ἡμετέραν διηγησαμένου
τὸ, Ἐν νηστείαις πολλάκις.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΑ.

*Ὁ μὴ μεταλαμβάνων ὅθεν οἱ ἀδελφοὶ ἐσθίουσιν,
ἀλλ' ἕτερον ἐπιζητῶν, εἰ καλῶς ποιεῖ*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Καθόλου τὸ ἐπιζητεῖν βρῶμα παρ' ἐντολήν ἐστι,
τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μὴ ζητεῖτε τί φάγητε,
καὶ τί πίητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· καὶ κατα-
πληκτικώτερον ἐπενεγκόντος· Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ
ἔθνη ἐπιζητεῖ. Τοῦ δὲ ἐπιτεταγμένου ἐστὶ πληροῦν
ἐπιμελῶς τὸ, Διεδίδωτο δὲ ἐκάστω, καθότι ἂν
τις χρείαν εἶχεν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΒ.

*Ὁ λέγων, ὅτι βλάπτει με τοῦτο, καὶ λυπούμε-
νος, ἐὰν ἄλλο μὴ δοθῇ αὐτῷ, τί ἐστίν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Φαίνεται, ὅτι οὐκ ἐπληροφορήθη τὴν ἐλπίδα Λα-
ζάρου, οὔτε ἐγνώρισε τὴν ἀγάπην τοῦ πεπιστευμέ-
νου τὴν πάντων καὶ αὐτοῦ ἐπιμέλειαν. Καθόλου δὲ
οὔτε περὶ τοῦ βλάπτοντος ἢ ὠφελοῦντος ἑαυτῷ ἐπι-*

τρέπειν τὴν δοκιμασίαν ἕκαστος ὀφείλει· ἀλλὰ τῷ ἐπιτεταγμένῳ δοκιμάζειν τὸ ἑκάστῳ χρεῖᾶδες, προηγουμένως τὸ ὄφελος τῆς ψυχῆς ἐπιζητοῦντι, καὶ οὕτω δευτέρῳ λόγῳ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΓ.

Ἐὰν δὲ καὶ γογγύσῃ διὰ βρῶμα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ κρῖμα τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γογγυσάντων ἔχει.
Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· *Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΔ.

Ἐάν τις ὀργισθεὶς παραιτῇται λαβεῖν τι τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ τοιοῦτος ἄξιός ἐστι, κἂν ζητῇ, μὴ λαβεῖν, ἕως ἂν δοκιμάσῃ ὁ προεστὼς, ὅτι ἐθεραπεύθη τὸ πάθος, μᾶλλον δὲ τὰ πάθη.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΕ.

Εἰ χρή τὸν κάμνοντα αὐτὸν ἐπιζητῆσαι πλεόν τι τῆς συνηθείας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ ἕνεκεν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθαποδοσίας τὸν κάματον ἀναδέχεται, οὐκ ἐντεῦθεν ἐπιζητεῖν ὀφείλει τὴν παραμυθίαν τοῦ κόπου, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίαν ἑαυτὸν καταρτίζει· εἰδὼς, ὅτι, ὡς τῆς ὑπὲρ τοῦ κόπου ἀμοιβῆς, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως ὑπὲρ τῆς στενοχωρίας παρὰ τοῦ φιλ-

ανθρώπου Θεοῦ καταξιωθήσεται. Ὁ μέντοι ἐπιτεταγμένος ποιεῖν τὸ, *Διεδίδοτο ἑκάστῳ. καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν*, ἀναγκαίως ὀφείλει γνωρίζειν ἕκαστον τῶν κοπιόντων, καὶ θεραπεύειν κατὰ τὸ προσήκον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛ.

Εἰ ἀναγκαῖον πάντας συνάγεσθαι τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀρίστου, καὶ τὸν ἀπολιμπανόμενον, καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἐρχόμενον πῶς παρέλθωμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν κατὰ ἀνάγκην τοῦ τόπου ἢ τοῦ ἔργου ἀπελείφθη, ὥς φυλάσσω τὸ παράγγελμα τοῦ εἰπόντος· Ἐκαστος, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω· ὁ τῆς κοινῆς εὐταξίας ἔφορος δοκιμάσας συγγνώσεται· εἰ δὲ δυνάμενος συμφθάσαι, οὐκ ἐσπούδασε, γνωρίσας τὸ ἔγκλημα τῆς ἀμελείας, ἄσιτος μεινάτω μέχρι τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐν τῇ ἐπιούσῃ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΖ.

Εἰ καλὸν ἐστὶ τὸ κρῖναι ἐπὶ τοσόνδε, εἰ τύχοι, χρόνον ἀποσχέσθαι τοῦδέ τινος τοῦ βρώματος ἢ τοῦ πόματος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, *Οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με*, πᾶσα κρίσις ἰδίου θελήματος ἐπισφαλῆς. Ὅπερ εἰδὼς ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· Ὡμοσα, καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, οὐ τὰ ἐμὰ θελήματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΗ.

*Εἰ χρὴ ἐπιτρέπεσθαι ἐν ἀδελφότητί τινα πλεόν
τῶν ἄλλων νηστεύειν ἢ ἀγρυπνεῖν, κατὰ τὸ
ἴδιον θέλημα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι *Καταβέβηκα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ
τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς, πᾶν ὅπερ
ἂν τις κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα ποιῇ, τοῦτο τοῦ μὲν
ποιούντός ἐστιν ἴδιον, τῆς δὲ θεοσεβείας ἀλλότριον·
καὶ φόβος μήποτε ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ περὶ
οὗ δοκεῖ ποιεῖν, Πρὸς σέ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ
ἄρξεις αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἐν συγκρίσει δὲ τῶν ἄλλων τὸ
πλεόν θέλειν, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλοῖς, φιλονεικίας
πάθος ἐστὶν ἀπὸ κενοδοξίας συμβαῖνον· ὅπερ ὁ Ἀπό-
στολος ἀπηγορευμένον δεικνύς φησιν· *Οὐ γὰρ
τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν
ἑαυτοὺς συνιστανόντων. Διόπερ ἀφεμένους τῶν
ιδίων θελημάτων, καὶ τοῦ θέλειν δοκεῖν ὑπὲρ τοὺς
λοιποὺς ποιεῖν τι, πείθεσθαι τῷ Ἀποστόλῳ χρὴ
παραينوῦντι καὶ λέγοντι· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε,
εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε.*
Φιλονεικία γὰρ, καὶ κενοδοξία, καὶ αὐταρέσκεια,
παντελῶς ἀλλότρια τῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα νομίμως
ἀγωνιζομένων. Διό φησι ποτὲ μὲν, *Μὴ γενώμεθα
κενόδοξοι·* ποτὲ δὲ, *Εἴ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι,
ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ
Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ·* καὶ ἄλλοτε, *Ὁφείλομεν
ἡμεῖς μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν·* οἷς ἐπιφέρει ἐντρεπτι-
κώτερον· *Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν.*
Εἰ δέ τις οἶεται χρῆζειν τοῦ πλείονος εἴτε ἐν νηστεία,
εἴτε ἐν ἀγρυπνίᾳ, εἴτε ἐν ᾧδήποτε ἄλλῳ, ἀποκαλυ-
πτέτω τοῖς τὴν κοινὴν ἐπιμέλειαν πεπιστευμένοις τὴν
ὑπόθεσιν αὐτὴν, δι' ἣν νομίζει τοῦ πλείονος χρῆζειν·
καὶ τὸ παρ' αὐτῶν δοκιμασθὲν παραφυλαττέτω. Πολ-
λάκις γὰρ ἐτέρῳ μᾶλλον τρόπῳ τὸ ἱκανὸν τῇ χρείᾳ
γενέσθαι δεήσει.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΘ.

Τῆς νηστείας ἐπιτεινομένης, ἀτονώτεροι γινόμεθα εἰς τὸ ἔργον. Τί οὖν χρή μᾶλλον ἐμποδίζειν τῷ ἔργῳ διὰ τὴν νηστείαν, ἢ παρορᾶν ἐκείνην διὰ τὸ ἔργον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ τὴν νηστείαν, καὶ τὸ φαγεῖν μετὰ λόγου τοῦ οἰκείου τῆς θεοσεβείας παραλαμβάνεσθαι χρή· ἵνα, ὅταν μὲν ἐντολὴν Θεοῦ διὰ νηστείας κατορθωθῇναι δέοι, νηστεύσωμεν· ὅταν δὲ πάλιν ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν ἐπιζητοῖ ἐνδυναμοῦσαν τὸ σῶμα, φάγωμεν, οὐχ ὥς γαστρίμαργοι, ἀλλ' ὥς ἐργάται Θεοῦ. Φυλάσσειν γὰρ χρή τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· *Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜ.

Ἐάν τις μὴ ἐγκρατεύηται περὶ τὰ βλαβερά τῶν βρωμάτων, μεταλαμβάνων δὲ ἀφειδῶς, κακώσει περιπέση, εἰ χρή αὐτοῦ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν ἀκρασία πρόδηλον ἔχει τὴν κακίαν· καὶ τούτου τοῦ πάθους προηγουμένως φροντίζειν ἀναγκαῖον, ὅπως θεραπευθῇ. Βουλευθεῖς γὰρ δεῖξαι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς, ἡλίκον κακὸν ἐστὶ τὸ μὴ ἐγκρατεῦεσθαι, ἀφῆκε πολλάκις τὴν ψυχὴν καὶ ἐπὶ τῶν τῷ σῶμα βλαπτόντων κεχρῆσθαι τῷ πάθει τῆς ἀκρασίας, ἐὰν ἄρα δυνηθῇ διὰ τῆς κακώσεως τῆς σωματικῆς, ἣν ἐκ τῆς ἀκρασίας ὑπομένει, εἰς αἴσθησιν ἐλθεῖν τῆς ἰδίας βλάβης, καὶ ὁδηγηθῆναι πρὸς τὴν ἐν πᾶσιν ἐγκράτειαν. Τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἐπὶ τῶν ἐξ ἀκρασίας βλαπτομένων ποιεῖσθαι μὲν τάχα εὐλογον καὶ χρηστότητι πρέπον, οὐκ ἄδοκι-

μάστως δὲ, ἀλλὰ πεφροντικότηας, μήπως ἐν τῇ τοῦ σώματος θεραπείᾳ τὴν ψυχὴν ἀθεράπευτον καταλίπωμεν. Ὡστε, ἐὰν μὲν ἐπίδη τις τὸν τοιοῦτον ἐκ τῆς τοῦ σώματος θεραπείας παιδευόμενον εὐγνωμόνως, καὶ τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐπιμελεῖσθαι, προσάγειν αὐτῷ τὴν σωματικὴν ἐπιμέλειαν· ἐὰν δὲ, τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν δέχόμενος, ἐλέγχεται τῆς ψυχῆς καταφρονῶν, βέλτιόν ἐστι τὸν τοιοῦτον ἐναφεθῆναι ταῖς ὁδύναϊς, ἃς ἐκ τῆς ἰδίας ἀκρασίας ὑφίσταται, ἐὰν ἄρα δυνηθῇ τῷ χρόνῳ εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν ἑαυτοῦ καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, φροντίδα ἀναλαβεῖν τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας. *Κρινόμενοι γὰρ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΑ.

Εἰ δεῖ ξένους ἐνευρίσκεσθαι τοῖς ἐργαστηρίοις, ἢ καὶ τῶν ἐνταῦθά τινας καταλιπόντας τὸν ἴδιον τόπον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Παραεκτὸς τοῦ πεπιστευμένου τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐργαζομένων, ἢ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἔργων, ὃς ἂν εὐρεθῇ τοῦτο ποιῶν, ὡς διαλύων τὴν εὐταξίαν τῆς τῶν μελῶν ἁρμονίας, κωλύεσθω καὶ τῆς συγκεχωρημένης προόδου· καθεζόμενος δὲ ἐν τόπῳ ἐνὶ τῷ δοκιμασθέντι πρὸς παιδείαν ἐπιτηδεῖω, ἀμετεωρίστως καὶ ἐπιπονώτερον τῆς συνηθείας ἀποδιδότω τὸ ἔργον, ἕως ἂν μάθῃ φυλάσσειν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· *Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΒ.

Εἰ χρὴ τοὺς τεχνίτας δέχεσθαι παρὰ τινος ἔργον ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα

τούτων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῷ κρίματι τοῦ κλέπτου, ἢ τοῦ συντρέχοντος τῷ κλέπτῃ ὑποκείσθω ἑκάτερος, ὃ τε διδούς καὶ ὁ δεχόμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΓ.

Πῶς ὀφείλουσιν ἐπιμελεῖσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς σκευῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρῶτον μὲν ὡς Θεῷ ἐπονομασθέντων καὶ ἀνατεθέντων· ἔπειτα ὡς ἄνευ αὐτῶν μὴ δυνάμενοι τὴν ὀφειλομένην ἄοκνον σπουδὴν ἐπιδείξασθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΔ.

Ἐὰν δέ τις ἐξ ἀμελείας ἀπολέσῃ τι, ἢ ἐκ καταφρονήσεως παραχρήσῃται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μὲν παραχρησάμενος ὡς ἱερόσυλος, ὁ δὲ ἀπολέσας ὡς αἴτιος ἱεροσυλίας κρινέσθω, πάντων τῷ Κυρίῳ ἐπονομασθέντων, καὶ τῷ Θεῷ ἀνακειμένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΕ.

Ἐὰν δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσῃ τινὶ ἢ λάβῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς θρασὺς καὶ αὐθάδης κρινέσθω. Ταῦτα γὰρ τοῦ ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα, καὶ οἰκονομοῦντός ἐστιν ἴδια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜ.

Ἐὰν δὲ καὶ συνεχοῦσης χρείας ὁ προεστὼς ἐπιζητήσει παρ' αὐτοῦ σκεῦος, καὶ ἀντεῖπῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ μέλη ἀποδεδωκὼς τῇ ἄλλων χρείᾳ ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ πῶς περὶ τῶν σκευῶν ἀντειπεῖν δυνήσεται τῷ προεστῶτι, ᾧ καὶ τῶν σκευῶν ἡ φροντίς ἀνήκεν;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΖ.

Ὁ περὶ τὸ ἔργον τοῦ κελλαρίου, ἢ τοῦ μαγειρείου, ἢ περὶ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀσχολούμενος, ἐὰν μὴ φθάσῃ παρεῖναι τῷ κανόνι τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς προσευχῆς, εἰ μὴδὲν ζημιούται τὴν ψυχὴν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐκαστος ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἔργῳ φυλάσσει τὸν ἴδιον κανόνα, ὡς μέλος ἐν σώματι· καὶ ζημιούται μὲν αὐτὸς ἀμελήσας τοῦ ἐπιτεταγμένου· καὶ τῷ κοινῷ δὲ ἐπιβουλεύων κινδυνεύει περισσοτέρως. Ὡστε κατὰ μὲν διάνοιαν πληρούτω τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ἄ,δοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· εἰ δὲ καὶ σωματικῶς μὴ φθάνει συνδραμεῖν τοῖς λοιποῖς, μὴδὲν διακρινέσθω, ποιῶν τὸ εἰρημένον· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω. Χρὴ δὲ ἀσφαλίζεσθαι, μήπως, δυνάμενός τις πληρῶσαι τὸ ἐπιτεταγμένον εὐκαίρως εἰς τύπον καὶ ἄλλων, προφασίσσεται τὴν τοῦ ἔργου ἀσχολίαν εἰς πρόσκομμα τῶν λοιπῶν, καὶ ἐμπέσῃ εἰς τὸ τῶν ἀμελούντων κρῖμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΗ.

Ποῖον μέτρον ἐξουσίας ἔχει ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ὁ πιστευθεὶς τὴν φροντίδα τοῦ κελλαρίου

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρὸς μὲν τὸν πιστεύσαντα τὴν τούτου μετὰ δοκιμασίας διατύπωσιν μεμνημένος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν*· πρὸς δὲ τοὺς φροντιζομένους τὴν ἐκάστου χρείαν. Γέγραπται γάρ· *Διεδίδοτο ἐκάστῳ, καθότι ἂν τις χρείαν εἶχεν*. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ἔστω πρὸς πάντας τοὺς ἐγχειριζομένους τὰς τοιαύτας φροντίδας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΘ.

Τί τὸ κρῖμα τοῦ οἰκονομοῦντος, εἴαν τι κατὰ προσωποληψίαν ἢ φιλονεικίαν ποιήσῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου ποτὲ μὲν παραγγέλλοντος μηδὲν ποιεῖν κατὰ πρόσκλισιν, ποτὲ δὲ ἀποφηναμένου, ὅτι *Εἴ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ*· ἀλλότριος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ὁ τοιοῦτος γνωρίζεσθω, ἕως ἂν διορθωθῇ. Δεῖ μέντοιγε μετὰ πολλῆς περισκέψεως δοκιμάζεσθαι πρὸς τί ἕκαστος ἐπιτηδεύει ἔχει, καὶ οὕτως ἐγχειρίζεσθαι ὅτιοῦν ἔργον· ἵνα μήτε οἱ ἐγχειρίζοντες τὸ μὴ ἀρμόζον τινὶ κατακριθῶσιν ὡς κακοὶ οἰκονόμοι τῶν τε ψυχῶν καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, μήτε οἱ ἐγχειριζόμενοι πρόφασιν ἀμαρτίας ἐντεῦθεν εὐρίσκουν δόξωσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝ.

Ἐὰν δὲ ἀμελήσας μὴ δῶ τῷ ἀδελφῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο τὸ κρῖμα φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, εἰπόντος· *Πορεύσεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατ-*

ηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον
τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα
γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ
τὰ ἐξῆς· καὶ ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ
ἔργα Κυρίου ἀμελῶς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΑ.

Εἰ ἔξεστι τῷ ὑπηρετοῦντι μετὰ φωνῆς μείζονος
λαλεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῆς φωνῆς τὸ μέτρον ὀρίζει ἡ χρεία τῶν ἀκουόν-
των. Οὐκοῦν ἐὰν μὲν ἐλάττων ᾖ, ὥς νωθροτέρα ἐγ-
γύς ἐστι ψιθυρισμοῦ, καὶ καταγνώσεως ἀξία· ἐὰν
δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν, δυναμένου τοῦ ἀκούοντος καὶ
ἡρέμα λαλοῦντος ἀκοῦσαι, κραυγὴ γίνεται ἢ κατ-
εγνωσμένη· ἐκτὸς εἰ μὴ που τὸ νωθρὸν τοῦ ἀκούον-
τος εἰς ἀνάγκην ἡμᾶς ἀγάγοι τῇ κραυγῇ χρή-
σασθαι, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕπνου τοῦτον διεγείρει. Τοῦτο
γὰρ καὶ ὁ Κύριος ποιήσας ἱστορεῖται, ὥς φησιν ὁ
εὐαγγελιστής· Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν· Ὁ
πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς
τὸν πέμψαντά με.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΒ.

Ἐάν τις, τὴν ἐξ ἐφημερίας ὑπηρεσίαν ἐν τῷ μα-
γειρείῳ πληρῶν, ὑπὲρ δύναμιν κάμῃ, ὥς
ἐμποδίζεσθαι αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας εἰς τὸ κατὰ
συνήθειαν ἔργον, εἰ δεῖ αὐτῷ ἐπιτάσσειν
τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐῤρηται, ὅτι δεῖ τὸν ἐγκεχειρισμένον τὴν οἰκονο-
μίαν τῶν ἔργων ἐστοχασμένως τῆς τε ἐπιτηδειότη-
τος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐργαζομένου τυποῦν τὰ
ἐπιτάγματα, μὴ ἀκούσῃ· Ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ

*πρόσταγμα. Οὐ τὸν μέντοιγε ἐπιτεταγμένον
χρὴ ἀντιλέγειν· ἡ γὰρ ὑπακοὴ μέχρι θανάτου ἔχει
τὸν ὄρον.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΓ.

*Ἡ τὰ ἔρια πιστευθεῖσα πῶς ὀφείλει αὐτὰ ἔχειν,
πῶς προσέχειν ταῖς ἐργαζομέναις.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Τὰ μὲν ἔρια ὡς παρακαταθήκην Θεοῦ πιστευ-
θεῖσα· ἀφιλονείκως δὲ καὶ ἀπροσωπολήπτως ἐκά-
στη ἀδελφῇ τὸ οἰκεῖον ἔργον τυποῦσα καὶ οἰκονο-
μοῦσα.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΔ.

*Ἐὰν συμβῇ ὀλίγους ὄντας ἀδελφούς, καὶ πλείο-
σιν ἀδελφαῖς ἐξυπηρετουμένους, εἰς ἀνάγκην
ἐμπίπτειν τοῦ δίστασθαι ἀπ' ἀλλήλων,
διαμεριζομένους πρὸς τὰ ἔργα, εἰ ἀκίνδυνον τὸ
τοιούτον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Εἰ ἡ φροντίς ὑπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου μαρτυ-
ρεῖται, καὶ κατὰ Θεὸν ἐκπονεῖται, ἐκάστῳ μὲν τῶν
ἐργαζομένων ἐν τῷ ἰδίῳ ἔργῳ ἢ πρὸς Θεὸν εὐαρέ-
στησις κατορθοῦται· ἡ δὲ ἐνότης αὐτῶν πρὸς ἀλλή-
λους, ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς τοὺς πάντας συμψύχους,
τὸ ἐν φρονοῦντας, πληροῦντας τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστό-
λου εἰρημένον· *Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἅπαιμι, ἀλλὰ
τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι.**

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΕ.

*Ἐπειδὴ διδασκόμεθα οἱ ὑπηρετοῦντες τοῖς ἐν τῷ
ξενοδοχείῳ ἀρρώστοις μετὰ τοιαύτης διαθέ-
σεως ὑπηρετεῖν, ὡς ἀδελφοῖς τοῦ Κυρίου*

*ὑπηρετοῦντες, ἐὰν μὴ ἦ ὁ τοιοῦτος ὑπηρετού-
μενος, πῶς ὀφείλομεν αὐτῷ προσέχειν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέ-
λημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτός
μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστὶ· εἰ μὴ
ἔστι τις τοιοῦτος, ἁμαρτάνων δὲ ἐλέγχεται ἄξιος ὢν
τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης, ὅτι Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρ-
τίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας· πρῶτον μὲν παρα-
κλήσεως χρήζει καὶ νουθεσίας παρὰ τοῦ προ-
εστῶτος. Ἐὰν δὲ ἐπιμένῃ τοῖς αὐτοῖς, φανερόν ἐστιν
ἐπ' αὐτῷ τὸ κρίμα τοῦ αὐτοῦ Κυρίου ἐπάγοντος,
Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ τοῦ Ἀπο-
στόλου παραγγείλαντος· Ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ
ὑμῶν αὐτῶν. Οὕτω γὰρ τοῖς τε ὑπηρετοῦσι τὸ ἀδιά-
κριτον καὶ τοῖς συζῶσι πᾶσι τὸ ἀσφαλές ὑπάρξει.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝ.

*Τὸν πεπιστευμένον φροντίδα ἤτοι κελλαρίου, ἢ
ἄλλου τινὸς τοιούτου, εἰ δεῖ πάντοτε ἔχειν τὴν
φροντίδα, ἢ καὶ ἐναλλάσσεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Εἰ τὴν ἐπιστήμην τῆς εὐταξίας, καὶ τὴν ἀκρίβειαν
τοῦ κανόνος φυλάσσει, τὸ ἐναλλάσσεσθαι μὲν περισ-
σόν, μᾶλλον δὲ δύσκολον καὶ δυσπόριστον· ἔχειν δέ
τινα παρακολουθοῦντα ἀναγκαῖον, ὀφείλοντα κατὰ
μέρος πρὸς τὴν φροντίδα τυποῦσθαι· ἵνα μὴ, ὅταν
ἡ χρεία ἐπιζητῇ τὸν διαδεχόμενον, ἐν ἀπορίᾳ τούτου
εὗρεθέντες ταρασσώμεθα· πολλάκις δὲ καὶ τὸν οὐκ
ἐπιτηδεῖως ἔχοντα παράγειν εἰς τὸ ἔργον ἀναγκα-
ζώμεθα· ὥστε συμβαίνειν ἐξ ἀνάγκης παρὰ τὴν
τούτου ἀπειρίαν τὴν τε ἀκρίβειαν διαφθείρεσθαι, καὶ
τὴν κατὰ λόγον εὐταξίαν διαλύεσθαι.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΖ.

*Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει τις δουλεύειν τῷ Θεῷ,
καὶ ὅλως ἡ διάθεσις αὕτη τί ἐστίν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Διάθεσιν ἀγαθὴν ἡγοῦμαι εἶναι ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς
Θεὸν εὐαρεστήσεως σφοδρὰν, καὶ ἀκόρεστον, καὶ
πεπηγυῖαν, καὶ ἀμετάθετον. Κατορθοῦται δὲ αὕτη ἐν
θεωρίᾳ συνετῇ καὶ διηνεκεῖ τῆς μεγαλειότητος
τῶν δοξῶν τοῦ Θεοῦ, λογισμοῖς τε εὐγνώμοσι καὶ
ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τῶν ὑπαρξάντων ἡμῖν παρὰ Θεοῦ
ἀγαθῶν. Ἐκ τῶν ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ τό· Ἀγαπήσεις
Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
διανοίας σου, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ὅν τρόπον ἐπι-
ποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων,
οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός.
Μετὰ τοιαύτης οὖν διαθέσεως δουλεύειν χρή τῷ Θεῷ,
πληροῦντα τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον·
Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;
Θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ γυμνότης, ἢ
κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καὶ τὰ ἐξῆς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΗ.

*Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει δέχεσθαι τὸ ἐπιτίμιόν
τις.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Τῇ πρεπούσῃ υἱῷ ἀρρώστῳ καὶ ἀγωνιῶντι
περὶ τοῦ ζῆν, παρὰ πατρὸς καὶ ἱατροῦ θεραπευομέ-
νω, κἂν πικρὸς καὶ ἐπώδυνος ᾗ ὁ τρόπος τῆς θερα-
πείας, ἐν πληροφορίᾳ τῆς τε ἀγάπης καὶ τῆς ἐμ-
πειρίας τοῦ ἐπιτιμῶντος, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς
ἰάσεως.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΘ

*Ὁ λυπούμενος κατὰ τοῦ ἐπιτιμήσαντος αὐτῷ
ποταπός ἐστιν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὔτε τὸν κίνδυνον τῆς ἁμαρτίας ἐγνώρισε, καὶ μάλιστα τὸν πρὸς Θεὸν, οὔτε τὸ κέρδος τῆς μετανοίας, οὔτε ἐπίστευσε τῷ εἰπόντι· Ὁ δὲ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει· καὶ ἑαυτὸν ἀλλότριον κατέστησε τῆς ὠφελείας τοῦ εἰπόντος· *Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με.* Καὶ ἐπιβλαβῶς σύνεστιν ὁ τοιοῦτος τῇ ἀδελφότητι, ἀπασχολῶν τοὺς ἀγωνιζομένους.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞ.

Μετὰ ποίας διαθέσεως ὀφείλομεν ὑπηρετεῖν τοῖς ἀδελφοῖς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς αὐτῷ τῷ Κυρίῳ προσφέροντες τὴν ὑπηρεσίαν, τῷ εἰπόντι· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Συμβάλλεται δὲ πρὸς κατόρθωσιν τῆς τοιαύτης διαθέσεως καὶ τὸ τοιούτους εἶναι τοὺς θεραπευομένους. Διὸ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν χρή τοὺς προεστῶτας σπουδαιότερον, ἵνα μὴ ὡς φιλοσώματοι γαστρὶ καὶ ἡδοναῖς δουλεύσωσιν· ἀλλ' ὡς φιλόθεοι καὶ φιλόχριστοι, δι' ὑπομονῆς τελείας, γένωνται καύχημα τοῦ Κυρίου, εἰς ὄνειδος τοῦ διαβόλου, ὡς ὁ δίκαιος Ἰώβ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΑ.

Μετὰ ποταπῆς ταπεινώσεως ὀφείλει τις δέχεσθαι τὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς δοῦλος παρὰ δεσπότη, καὶ οἶαν ἔδειξε Πέτρος

ὁ ἀπόστολος, τοῦ Κυρίου ὑπηρετοῦντος· ἐφ' οὗ καὶ τὸν κίνδυνον τῶν μὴ καταδεχομένων τὴν ὑπηρεσίαν παιδευόμεθα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕΒ.

Ποταπὴν ἐν ἀλλήλοις ἔχειν δεῖ τὴν ἀγάπην.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἷαν ὁ Κύριος ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξεν, εἰπὼν· Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν θεῖναι δεῖ, πόσῳ μᾶλλον τὴν ἐν τοῖς κατὰ μέρος προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι ἀναγκαῖον οὐκ εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα, ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, πρὸς τὸ ἐκάστῳ συμφέρον;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕΓ.

Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῇ τις κατορθῶσαι τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρῶτον μὲν φοβούμενος τὸ κρῖμα τῶν παραβαινόντων τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, εἰπόντος, ὅτι Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· ἔπειτα δὲ ἀντιτιποιοῦμενος ζωῆς αἰωνίου· Ἡ γὰρ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰωνίος ἐστὶ. Πρώτη δὲ καὶ μεγάλη ἐντολή· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· καὶ δευτέρα ὁμοία ταύτῃ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· καὶ ἐπιθυμῶν ἐξομοιωθῆναι τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ λογισμῶν

τοιούτων, ὅτι, εἰ μὲν εὐεργέτης ἐστὶν ὁ ἀδελφός,
χρεωστοῦμεν αὐτῷ καὶ κατὰ ἄνθρωπον τὴν ἀγά-
πην, ἣν καὶ Ἑλληνες φυλάσσουσι, καθὼς ἐν τῷ Εὐαγ-
γελίῳ ὁ Κύριος δηλοῖ λέγων· *Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς*
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ
οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν·
εἰ δὲ κακοποιός· καὶ οὕτως οὐ μόνον διὰ τὴν ἐντο-
λὴν, ἀλλὰ καὶ ὡς τῶν μειζόνων εὐεργέτην ἀγαπᾶν
ὀφείλομεν· εἴ γε πιστεύομεν τῷ Κυρίῳ εἰπόντι·
Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώ-
ξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν,
ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλ-
λιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΔ.

Τί ἐστὶ τὸ, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῇτε.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ποτὲ μὲν λέγοντος, Μὴ κρίνετε, καὶ
οὐ μὴ κριθῇτε, ποτὲ δὲ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνειν
προστάσσοντος· οὐχὶ τὸ κρίνειν καθόλου κωλυόμεθα,
ἀλλὰ διαφορὰν κρίσεως παιδευόμεθα. Ἐπὶ τίσι δὲ
κρίνειν χρὴ, καὶ ἐπὶ τίσι μὴ, σαφῶς παρέδωκεν
ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος· ἐπὶ μὲν τῶν ἐν ἐξουσίᾳ ἐκάστου
κειμένων, καὶ ὑπὸ τῆς Γραφῆς μὴ διεσταλμένων,
εἰπὼν· Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; καὶ
πάλιν· Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἐπὶ
δὲ τῶν ἀπαρεσκόντων Θεῷ, καταγινώσκων τῶν μὴ
κρινόντων, καὶ αὐτὸς τὴν παρ' ἑαυτοῦ κρίσιν ἐκφέ-
ρων, δι' ᾧ φησιν· Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸν τῷ
σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς
παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ
ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συν-
αχθέντων ὑμῶν, καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν
τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, παραδοῦναι τὸν
τοιούτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός,

ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου
Ἰησοῦ. Ὡστε εἰ μὲν τι ἐν ἐξουσίᾳ ἡμετέρα κεῖται,
ἢ καὶ ἄδηλον πολλάκις ἐστίν, οὐ χρὴ κρίνειν ἐπὶ
τούτῳ τὸν ἀδελφόν, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου
περὶ τῶν ἀγνοουμένων εἰρημένον· Ὡστε μὴ πρὸ
καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ
φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει
τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ κρίματα
ἐκδικεῖν, ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ἵνα μὴ συμπαραπο-
λεύσῃ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐφησυχάζων· πλὴν εἰ
μὴ τις, τὰ αὐτὰ ποιῶν τῷ ἐγκαλουμένῳ, ἀπαρρη-
σίαστος εἴῃ πρὸς τὸ κρίνειν τὸν ἀδελφόν, ἀκούων τοῦ
Κυρίου λέγοντος· Ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ
τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν
τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΕ.

*Πῶς γνωρίσει τις, εἰ ζήλω Θεοῦ κινεῖται κατὰ τοῦ
ἀμαρτάνοντος ἀδελφοῦ, ἢ ὀργίζεται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν κατὰ παντὸς ἀμαρτήματος πάθῃ τὸ γε-
γραμμένον· Ἐξέτηξέ με ὁ ζήλός σου, ὅτι ἐπελά-
θοντο τῶν λόγων σου οἱ ἐχθροί μου, φανερὸς τοῦ
Θεοῦ ὁ ζήλος. Οἰκονομίας δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐπιστημο-
νικῆς χρεία πρὸς οἰκοδομὴν πίστεως. Ταύτης δὲ τῆς
διαθέσεως μὴ προενουπαρξάσης τῇ ψυχῇ, καὶ κινη-
σάσης αὐτήν, τὸ μὲν κίνημα ἀνώμαλον γίνεται ἐν
οὐδενὶ δὲ ὁ σκοπὸς τῆς θεοσεβείας σώζεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞ.

*Μετὰ ποίας διαθέσεως ὑπακούειν δεῖ τῷ εἰς
ἔργον τῆς ἐντολῆς κατεπείγοντι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μεθ' οἷας διαθέσεως τὸ παιδίον ὑπὸ πείνης κρα-

τούμενον ὑπακούει τῇ τροφῇ καλούσῃ ἐπὶ τὴν μετά-
ληψιν· καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ἀντιποιοῦμενος τοῦ ζῆν,
τῷ χαριζομένῳ τὰ πρὸς τὸ ζῆν· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ
πλέον, ὅσῳ καὶ προτιμότερα τῆς παρούσης ἢ αἰώνιος
ζωή. Ἡ γὰρ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, φησὶν ὁ Κύ-
ριος, ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. Ὅπερ δὲ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ
ἄρτου ἢ βρῶσις, τοῦτό ἐστιν ἐπὶ τῆς ἐντολῆς ἢ
ἐργασία, αὐτοῦ πάλιν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ἐμὸν
βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός
με Πατρός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕΖ.

Ποταπὴ ὀφείλει εἶναι ἡ ψυχὴ, ἡ καταξιωθείσα
ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ καταληφθῆναι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἷα ἦν ἡ λέγουσα· Τίς εἰμι ἐγὼ, Κύριέ μου, Κύ-
ριε, καὶ τίς ὁ οἶκός μου, ὅτι ἠγάπησάς με;
Πληροῦσα τὸ γεγραμμένον· Εὐχαριστοῦντες τῷ
Πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ
κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί· ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς
ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕΗ.

Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως δεῖ λαμβάνειν ἱμάτιον
ἢ ὑπόδημα, οἷον ἂν ᾖ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν μικρότερον ἢ μεῖζον τῆς ἡλικίας ἐστὶ,
φανερωσάτω τὴν χρεῖαν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπι-
εικείας· εἰ δὲ περὶ εὐτελείας διαφέρεται, ἢ ὅτι οὐκ
ἔστι καινὸν, μνημονευσάτω τοῦ Κυρίου λέγοντος·
Ἄξιος, οὐχ ἁπλῶς πᾶς, ἀλλ', ὁ ἐργάτης τῆς
τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. Καὶ ἑαυτὸν ἀνακρινάτω
εἰ πρὸς ἀξίαν τῶν τοῦ Κυρίου ἐπιταγμάτων, ἢ

ἐπαγγελιῶν, εἰργάσατό τι, καὶ τότε οὐχὶ ἄλλο
ἐπιζητήσει, ἀλλὰ περὶ τοῦ δεδομένου ἀγωνιάσει,
ὥς ὑπὲρ τὴν ἀξίαν λαμβάνων. Τὸ γὰρ ἐπὶ τῆς
προφῆς εἰρημένον ἐπὶ παντὸς πράγματος τοῦ πρὸς
τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ὥσπερ κανόνα ἔχειν δεῖ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΘ.

*Ἐὰν ἀδελφὸς νεώτερος ἐπιταχθῇ διδάξαι τι τὸν
πρεσβύτερον καθ' ἡλικίαν, πῶς αὐτῷ προς-
ενεχθήσεται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς ὑπηρεσίαν πληρῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Δεσπό-
του Θεοῦ· φοβούμενος μὲν μὴ ὑποπέσῃ τῷ κρίματι
τοῦ εἰπόντος· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα
Κυρίου ἀμελῶς· ἀσφαλιζόμενος δὲ, μήποτε τυφλω-
θεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟ.

*Εἰ δεῖ ἴσως προσέχειν τῷ πλεῖον κατορθοῦντι,
καὶ τῷ ἔλαττον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτημάτων ὁ Κύ-
ριος ὥρίσατο εἰπών· Ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς
αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ· ᾧ δὲ ὀλίγον
ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν πρεσβυ-
τέρων ὁ Ἀπόστολος διετάξατο, εἰπών· Οἱ καλῶς
προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθω-
σαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδα-
σκαλίᾳ, τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων φυλάσσειν
ἡγοῦμαι ἀκόλουθον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΑ.

Ἐὰν δὲ λυπῇται ὁ ἐλάττων, προτιμωμένου

τοῦ εὐλαβεστέρου, πῶς αὐτῷ προσχῶμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ τοιοῦτος φανερός ἐστὶν ἐπὶ πονηρίᾳ κατεγνωσμένος ἐκ τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολῆς, ἐν ᾗ φησιν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς λυπηθέντας, ὅτι τὰ ἴσα αὐτοῖς τινες ἐτιμήθησαν· *Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; Καὶ πρόδηλον τὸ ἐπὶ τούτῳ καὶ τοῖς τοιούτοις κρῖμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος· Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος· τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζει.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΒ

Ποταπῷ φόβῳ, ἢ ποίᾳ πληροφορίᾳ, ἢ ποίᾳ διαθέσει μεταλάβωμεν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸν μὲν φόβον διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος λέγων· Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει· τὴν δὲ πληροφορίαν ἐμποιεῖ ἡ πίστις τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου διηγησαμένου πρότερον τὴν δόξαν τοῦ Λόγου, καὶ ἐπαγαγόντος τὸν τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι, Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας· καὶ τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος ὅτι, Ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος*

μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ὅταν οὖν, πιστεύσασα ἡ ψυχὴ τοῖς ῥήμασι τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις καὶ τοσοῦτοις, καταμάθῃ τὴν μεγαλειότητα τῆς δόξης, καὶ θαυμάσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ὑπακοῆς, ὅτι ὁ τοσοῦτος ὑπήκουσε τῷ Πατρὶ μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ζωῆς, νομίζω ὅτι κατορθοῖ τὴν διάθεσιν εἰς ἀγάπην τὴν τε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, Ὅς τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· καὶ τὴν πρὸς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν, τὸν ὑπακούσαντα μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως καὶ σωτηρίας. Καὶ δύναται οὕτως ἀνασχέσθαι τοῦ Ἀποστόλου, ὥσπερ ὅρον τινὰ ἐκτιθεμένου τοῖς ὑγιαίνουσι τὴν ἐν τούτοις ἀγαθὴν συνείδησιν, ἐν τῷ εἰπεῖν· Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς κρίναντας τοῦτο, ὅτι, εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι, καὶ ἐγερθέντι. Τοιαύτην διάθεσιν τε καὶ ἐτοιμασίαν ὀφείλει ἔχειν ὁ μεταλαμβάνων τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΓ.

Εἰ δεῖ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κατ' οἶκον ψαλμωδίας λαλιάν τινα γίνεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ δεῖ, ἐκτὸς τῶν πεπιστευμένων τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς εὐταξίας, καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἔργων, καὶ τοῦτο κατὰ ἀνάγκην τῆς ἐπειγούσης χρείας· καὶ οὐδὲ τότε ἀπερискέπτως, ἀλλ' ἐστοχασμένως, τοῦ τε τόπου καὶ τῆς εὐταξίας, τῆς τε σεμνότητος καὶ τοῦ ἀπροσκόπου· τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἀναγκαία ἐστὶν ἡ σιωπὴ. Εἰ γὰρ ἐν καιρῷ διαλέξεως, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπιτεταγμένοις τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ὁ πρῶτος σιγᾶν προτέτακται,

ἐὰν ἄλλω ἀποκαλυφθῇ, πόσω μᾶλλον ἐν καιρῷ
ψαλμωδίας ἢ σιγῇ τοῖς πολλοῖς ἀναγκαία;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΔ.

*Πῶς δυνηθῇ τις ἐνδιαθέτως καὶ μετὰ ἐπιθυμίας
ποιεῖν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κατὰ φύσιν ἡ πεῖρα τοῦ ἡδοντος καὶ ὠφελοῦντος,
καὶ αὐτὴ ἡ προσδοκία τοῦ τοιούτου ἐμποιεῖ τῇ ψυ-
χῇ τὴν περὶ τούτου διάθεσιν τε καὶ ἐπιθυμίαν. Ἐὰν
οὖν τις μισήσῃ καὶ βδελύξηται τὴν ἀδικίαν, καὶ κα-
θαρεύσῃ πάσης ἁμαρτίας, ἀφ' ἧς, ὥσπερ ἀπὸ νόσου
τὸ σῶμα πάσχει τὴν ἀνορεξίαν καὶ τὴν περὶ
τὰ βρώματα ἀηδίαν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τὴν περὶ τὰ
δικαιώματα τοῦ Θεοῦ νωθρότητα καὶ ὀκνηρίαν· καὶ
ἐὰν πληροφορηθῇ, ὅτι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ζωὴ
αἰώνιος ἐστὶ, καὶ πάντα τὰ ἐπηγγελμένα τοῖς φυ-
λάσσουσιν αὐτὴν ἀληθῆ, κατορθοῦνται αὐτῷ ἡ διά-
θεσις τοῦ εἰπόντος· *Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ,
δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυ-
σίον καὶ λίθον τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα
ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Καὶ γὰρ ὁ δοῦλός σου
φυλάσσει αὐτά· ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπό-
δοσις πολλή.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΕ.

*Πῶς φαίνεται ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν κατὰ τὴν ἐν-
τολὴν τοῦ Κυρίου· καὶ πῶς ἐλέγχεται ὁ μὴ
οὕτως ἀγαπῶν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῆς ἀγάπης ἐξαίρετα δύο ταῦτα· τὸ λυπεῖσθαι
μὲν καὶ ἀγωνιᾶν ἐφ' οἷς βλάπτεται ὁ ἀγαπώμενος
χαίρειν δὲ καὶ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ὠφελείας αὐ-
τοῦ. Μακάριος οὖν ὁ πενθῶν ἐπὶ τῷ ἁμαρτάνοντι,

οὗ ὁ κίνδυνος φοβερός· καὶ χαίρων ὑπὲρ τοῦ κατ-
ορθοῦντος, οὗ τὸ κέρδος ἀσύγκριτον, καθὼς γέγρα-
πται. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγων·
*Ἐὰν πάσχη ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ
μέλη, κατὰ λόγον πάντως τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης·
Καὶ ἐὰν δοξάζεται ἐν μέλος, κατὰ σκοπὸν δηλονότι
τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, συγχαίρει πάντα
τὰ μέλη. Ὁ δὲ μὴ οὕτως συνδιατιθέμενος φανερός
ἐστὶ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟ.

*Τίνες εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ, οὓς ἀγαπᾶν προσετάχθη-
μεν· καὶ πῶς ἀγαπήσομεν τοὺς ἐχθρούς· ταῖς
εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαις μόνον, ἢ καὶ αὐτῇ
τῇ διαθέσει· καὶ εἰ δυνατόν τοῦτο.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐχθροῦ ἴδιον τὸ βλάπτειν καὶ ἐπιβουλεύειν. Πᾶς
μὲν οὖν ὁ ὅπωςδήποτε βλάπτων τινὰ ἐχθρὸς ἂν
λέγοιτο· ἐξαιρέτως δὲ ὁ ἁμαρτάνων. Τὸ γὰρ ὅσον
ἐπ' αὐτῷ βλάπτει κατὰ διαφόρους τρόπους, καὶ
ἐπιβουλεύει τῷ συνόντι ἢ συντυγχάνοντι. Ἐπειδὴ
δὲ ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνέστηκεν ὁ ἄνθρωπος,
κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀγαπήσωμεν τοὺς τοιούτους,
ἐλέγχοντες αὐτοὺς, καὶ νουθετοῦντες, καὶ παντὶ
τρόπῳ εἰς ἐπιστροφὴν ἐνάγοντες· κατὰ δὲ τὸ
σῶμα εὐεργετοῦντες αὐτοὺς, ἐπιδομένους τῶν πρὸς
τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ὅτι δὲ ἡ ἀγάπη ἐν διαθέσει ἐστὶ,
παντὶ δῆλον. Τὸ δὲ δυνατόν ἔδειξε καὶ ἐδίδαξεν ὁ
Κύριος, τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐν
τῇ ὑπακοῇ μέχρι θανάτου ἐπιδειξάμενος ὑπὲρ
ἐχθρῶν, οὐχ ὑπὲρ φίλων, ὥς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστο-
λος λέγων· *Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην ὁ
Θεὸς εἰς ἡμᾶς, ὅτι, ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν,
Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Καὶ ἡμῖν δὲ αὐτὸ
τοῦτο παραινεῖ ἐν τῷ εἰπεῖν· Γίνεσθε οὖν μιμη-
ταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ, καὶ περιπατεῖτε*

*ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς,
καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, προσφορὰν καὶ
θυσίαν τῷ Θεῷ. Οὐκ ἂν δὲ προσέταξεν ὁ ἀγαθὸς καὶ
δίκαιος, εἰ μὴ τὸ δυνατόν ἐχαρίσατο· ὅπερ καὶ ἐν
τῇ φύσει κατηναγκασμένως ἀποκεῖσθαι ἐφανέρωσεν.
Εὐεργέτας μὲν καὶ τὰ θηρία φυσικῶς ἀγαπᾷ. Τί δὲ το-
σοῦτον εὐεργετεῖ ὁ φίλος, ὅσον οἱ ἐχθροί; Προξενούν-
τες ἡμῖν τὸν μακαρισμὸν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μα-
κάριοί ἐστε, ὅταν διώξωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι,
καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευ-
δόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε,
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΖ.

*Πῶς ὀφείλουσιν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν
ἀδυνάτων βαστάζειν*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

*Εἰ τὸ βαστάζειν ἐστὶ τὸ αἵρειν καὶ θεραπεύειν,
κατὰ τὸ γεγραμμένον ὅτι, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας
ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν, οὐκ ἐν
τῷ εἰς ἑαυτὸν ὑποδέχεσθαι ταῦτα, ἀλλ' ἐν τῷ
τοὺς πάσχοντας θεραπεύειν· καὶ ἐνταῦθα ὁ τῆς με-
τανοίας τρόπος καὶ λόγος ἐφαρμόσει, δι' οὗ θερα-
πευθήσονται ἐκ τῆς τῶν δυνατωτέρων ἐπιμελείας οἱ
ἀδύνατοι.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΗ.

*Τί ἐστὶ τὸ, Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε·
καὶ ποῖον νόμον ἀναπληρώσομεν, τοῦτο
ποιοῦντες.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ταῦτόν ἐστι τῷ προειρημένῳ. Βαρεῖα γὰρ ἡ ἁμαρ-
τία, καθέλκουσα τὴν ψυχὴν εἰς πυθμένα ᾗδου. Ἦν
αἵρομεν ἀλλήλων, καὶ περιαιροῦμεν, εἰς ἐπι-*

στροφὴν ἄγοντες τοὺς ἁμαρτάνοντας. Τὸ δὲ βαστάσαι ἀντὶ τοῦ ἄραι σύνηθες καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις κεκρῆσθαι, ὥς πολλάκις παρὰ πολλῶν αὐτὸς ἤκουσα. Νόμον δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀναπληρώσομεν τοῦ εἰπόντος· *Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· καὶ ἡμῖν νομοθετήσαντος ὅτι, Ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγξον αὐτόν. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΘ.

Πῶς δύναται τις ἄνευ ἀγάπης πίστιν κτήσασθαι τοσαύτην, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἢ πάντα τὰ ὑπάρχοντα δοῦναι πτωχοῖς, ἢ παραδοῦναι τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἵνα καθῇ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μνημονεύομεν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Ποιοῦσι γὰρ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τοὺς εἰπόντας· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;* πρὸς οὓς φησιν· *Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· οὐχ ὅτι ἐψεύσαντο, ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι πρὸς τὰ ἴδια θελήματα ἀπεχρήσαντο, ὅπερ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἀλλότριον, οὐδυσκόλως συνορᾶν τὰ εἰρημένα δυνάμεθα. Τὸ δὲ χάρισμα Θεοῦ ἢ δωρεὰν λαμβάνειν καὶ τὸν ἀνάξιον οὐδὲν παράδοξον· Θεὸς γὰρ ἐν καιρῷ χρηστότητος καὶ μακροθυμίας τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς· πολλάκις δὲ καὶ εἰς ὠφέλειαν ἢ ἐκείνου αὐτοῦ τοῦ ὑποδεχομένου τὸ χάρισμα, ἔάν ἄρα, δυσωπηθῇς τὴν τοῦ Θεοῦ χρηστότητα, προτραπῇ εἰς ἐπιμέλειαν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐαρεστῆσεως, ἢ καὶ ἐτέρων, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· *Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύ-**

σουσιν. Οἷς ἐπιφέρει μετ' ὀλίγα· Πλὴν ὅτι παντὶ
τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς
καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠ.

Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως καὶ προσοχῆς ὀφείλομεν
ἀκούειν τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως
παραναγινωσκομένων ἡμῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Περισσοτέρως ἢ μεθ' οἷας ἡδονῆς ἐσθίομεν
καὶ πίνομεν, ἵνα δειχθῇ ὁ νοῦς μὴ μετεωριζόμενος
εἰς τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς· ἐνευφραινόμενος δὲ
πλέον τοῖς τοῦ Κυρίου ῥήμασι, κατὰ τὴν διάθεσιν
τοῦ εἰπόντος· Καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κη-
ρίον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΑ.

Ἐὰν ᾧσιν ἀδελφότητες πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἡ
μὲν πτωχεύῃ, ἡ δὲ ἑτέρα περὶ τὴν κοινωνίαν
δυσχερεστέρα ᾗ, πῶς δεῖ τὴν πτωχεύουσαν
πρὸς τὴν μὴ μεταδιδούσαν διατίθεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἱ διδαχθέντες ἐν ἀγάπῃ Χρίστου καὶ τὴν ψυχὴν
αὐτὴν τιθέναι ὑπὲρ ἀλλήλων πῶς τῶν περὶ τὸ σῶμα
φείσασθαι δύνανται; Ὡς περ ἐπιλαθόμενοι τοῦ εἰ-
πόντος· Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν,
καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐὰν δὲ γένηται τοῦτο, μακροθυμεῖν
χρὴ τοὺς πτωχεύοντας, ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἐν τῷ
μέλλοντι αἰῶνι παρακλήσεως, μιμουμένους τὸν Λά-
ζαρον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΒ.

Ἐκ ποίων καρπῶν δοκιμάζεσθαι ὀφείλει ὁ συμπα-

θῶς ἐλέγχων τὸν ἀδελφὸν ἀμαρτάνοντα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐξαιρέτων τῆς συμπαθείας, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὅτι, Ἐὰν πάσχη ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· καὶ ὅτι, Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ἔπειτα δὲ, ἐὰν ἐπὶ πάσῃ ἀμαρτίᾳ ὁμοίως συντρίβηται, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀμαρτάνουσι, τοῖς τε εἰς αὐτὸν καὶ τοῖς εἰς ἄλλον ὁμοίως λυπῇται, καὶ πενθῇ, καὶ ἐλέγχων μὴ διαφθεῖρη τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραδεδομένον τρόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΓ.

Ἐὰν συμβῇ τινας ἐν ἀδελφότητι ζῶντας διαφωνῆσαι πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστιν ἀγάπης ἔνεκεν συμπεριφέρεσθαι τοῖς τοιούτοις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Δὸς, Πάτερ, ἵνα, ὥσπερ ἐγὼ καὶ σὺ ἔν ἐσμεν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ᾧσιν ἐν ἡμῖν· καὶ τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος, Σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες· καὶ τῶν Πράξεων ἱστορουσῶν, ὅτι, Ἦν τῶν πιστευσάντων καρδία καὶ ψυχὴ μία· οἱ μὲν διαφωνοῦντες ἀλλότριοι τῶν εἰρημένων εἰσίν. Ἀγάπη δὲ ἡ μὲν κατὰ λόγον φυλάσσει τὸ εἰρημένον· Ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει· ἡ δὲ μὴ κατὰ λόγον, οἷα δ' ἂν ἦ, ἀδόκιμος, τοῦ Κυρίου εἰπόντος ὅτι, Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΔ.

Πῶς δύναται τις, καὶ ὅτε παρακαλεῖ, καὶ ὅτε ἐλέγχει, μὴ μόνον σπουδάζειν ἐπιστημόνως λαλῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὀφειλομένην σῶζειν πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἐκείνους,

οἷς λαλεῖ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν μνημονεύσῃ τις τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος·
*Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας
Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ, οὐχ
ὡς ἰδίαν τινὰ ἐπιστήμην ἐξ αὐθεντίας οἰκονομῇ, ἀλλ'
ὡς Θεοῦ ὑπηρεσίαν ἐν ἐπιμελείᾳ ψυχῶν αἵματι Χρι-
στοῦ ἐξηγορασμένων πληροῖ μετὰ φόβου καὶ τρό-
μου τοῦ πρὸς Θεὸν, κατὰ τὸν εἰπόντα· Οὕτω λαλοῦ-
μεν, οὐχ ὡς ἄνθρωποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ Θεῷ
τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν· καὶ μετὰ δια-
θέσεως καὶ εὐσπλαγχνίας τῆς περὶ τοὺς ἀκούον-
τας, ποιῶν τὸ εἰρημένον· Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη
τὰ ἐαυτῆς τέκνα, οὕτως ἡμειρόμενοι ὑμῶν, εὐ-
δοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐαγ-
γέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐαυτῶν ψυχάς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΕ.

*Ἐάν τις ἐν διαλέξει συνδιατιθεμένους τοῖς λεγο-
μένοις ὁρῶν τοὺς ἀκούοντας χαίρῃ, πῶς γνω-
ρίσει ἐαυτὸν, εἰ διαθέσει ἀγαθῇ χαίρει, ἢ πάθει
τινὶ ἰδίῳ.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν ἐν τοῖς ἐπαίνοις μόνοις τὴν χαρὰν στήσῃ,
δηλὸς ἐστὶν ἰδίῳ πάθει κινούμενος· ἐὰν δὲ, τῶν ἐπαι-
νούντων παραυτὰ μὲν τὸ περὶ τὴν ἀκρόασιν συνετὸν
καταμαθὼν, ἐλπίδα τῆς εὐπειθείας ὑποσπεῖρον εὐ-
φρανθῇ, ὕστερον δὲ τὴν ὠφέλειαν πολυπραγμο-
νήσας, καὶ ἢ τὰ ἀκόλουθα τοῖς ἐπαίνοις κατορθώματα
ἐν αὐτοῖς εὐρὼν χαρῇ, ἢ μηδὲν ὠφεληθέντας τοὺς
ἐπαινέσαντας ἐπιδὼν λυπηθῇ, εὐχαριστεῖτω τῷ
Θεῷ, ὅτι ὡς φιλόθεος καὶ φιλάδελφος κατηξιώθη κινη-
θῆναι, μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τὴν ἐαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν
δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀδελφῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠ.

Ἐπειδὴ διδασκόμεθα τοιαύτην ἀγάπην ἔχειν, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ τῶν φίλων, μαθεῖν δεόμεθα ὑπὲρ ποταπῶν φίλων τοῦτο αἰρεῖσθαι δεῖ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν μὲν διάθεσιν, ἣ τὸν τρόπον τούτου τοῦ κατορθώματος εἰκὸς εἶναι διάφορον· ἄλλα γὰρ ἐστὶ πολλάκις τὰ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν καταδεχθῆναι, καὶ ἄλλα τὰ ὑπὲρ δικαίων σπουδασθῆναι ὀφείλοντα· τὸ μέντοιγε μέχρι θανάτου ἀγάπην δεικνύειν, καὶ ὑπὲρ δικαίων καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν, δεδιδάγμεθα, μηδὲν διακρίνοντες. *Συνίστησι γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην, φησὶν, ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς· ὅτι, ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Πρὸς δὲ τοὺς ἀγίους ὁ Ἀπόστολος λέγει· Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἡμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς· διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΖ

Εἰ χρή παρὰ τῶν κατὰ σάρκα οἰκείων δέχεσθαι τι ἕκαστον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοὺς μὲν οἰκείους ἀποδιδόναι τὰ ἐπιβάλλοντα τοῖς προσερχομένοις τῷ Κυρίῳ ἀναγκαῖον, καὶ μηδὲν ὑφαιρεῖν, ἵνα μὴ τῷ κρίματι τῆς ἱεροσυλίας ὑποπέσωσιν· τὸ μέντοιγε ἀναλίσκεσθαι ταῦτα ἐν ὧσιν ἐκείνων, οἷς διαφέρειν ἔδοξε, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις γίνεται πολλάκις ἐπάρσεως ὑπόθεσις, καὶ τοῖς πένησι τῶν τῷ αὐτῷ βίῳ προσελθόντων λύπης ἀφορμή. Ὡστε συμβαίνειν ἐκεῖνο, ἐφ' ᾧ ἐγκαλοῦνται οἱ Κορίνθιοι ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος ὅτι, *Καταισχύνετε τοὺς*

μὴ ἔχοντας. Διόπερ ὁ τὴν φροντίδα τῶν κατὰ τόπον Ἐκκλησιῶν πεπιστευμένος, ἐὰν ἦ πιστὸς, καὶ φρονίμως οἰκονομεῖν δυνάμενος, τούτῳ προσφερέσθω κατὰ μίμησιν τῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν, οἵτινες φέροντες ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. Εἰ δὲ τὸ οἰκονομεῖν τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστι πάντων, ἀλλὰ μόνων τῶν μετὰ δοκιμασίας εἰς τοῦτο τυπωθέντων, καὶ τὸ παρὰ τῶν τοιούτων δεδομένον, οὗτος, ὡς ἂν δοκιμάσῃ, τυπώσῃ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΗ.

Πῶς ἴδωμεν τοὺς ποτε συνοίκους ἡμῶν, ἢ συγγενεῖς, ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ὡς ὁ Κύριος ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξεν, ὅτε ἀπηγγέλη αὐτῷ ὅτι, Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν, ἰδεῖν σε θέλοντες· πρὸς οὓς ἐπιπληκτικώτερον ἀποκρίνεται, εἰπὼν· Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτός μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΘ.

Ἐὰν δὲ καὶ παρακαλῶσι θέλοντες ἀπαγαγεῖν ἡμᾶς εἰς τὰ ἴδια, εἰ χρή αὐτῶν ἀνέχεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν διὰ οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, ὁ δυνάμενος οὕτως ἀπελθεῖν μετὰ δοκιμασίας πεμπέσθω· εἰ δὲ διὰ καθήκον ἀνθρώπινον, ἀκούετω τοῦ Κυρίου λέγοντος πρὸς τὸν εἰπόντα· Ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστιν εἰς

*τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ περὶ τοῦ ἀποτά-
ξασθαι ἅπαξ θελήσαντος τοιοῦτον τὸ κρῖμα, τί χρὴ
λέγειν περὶ τούτου;*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ.

*Εἰ δεῖ ἐλεεῖν τοὺς κατὰ σάρκα οἰκείους, ἐπιθυ-
μοῦντας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, καὶ ἐξουσίαν λαβὼν γενέσθαι τέκνον Θεοῦ, συγγένειαν μὲν τὴν κατὰ σάρκα ἐπαισχύνεται, οἰκείους δὲ γνωρίζει τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως ὑπὸ τοῦ Κυρίου μαρτυρουμένους, εἰπόντος· *Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες. Καὶ ἐλεείτω οὗτος πάντας μὲν τοὺς μακρυνομένους ἀπὸ τοῦ Κυρίου· καὶ τοὺς συγγενεῖς δὲ, τοὺς κατὰ σάρκα ὡς πάντας. Εἰ δέ τις τούτοις πλέον τι προσπάσχω συνήγορον ἔχειν οἴεται τοῦ ἰδίου πάθους τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· *Ἡὺχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα·* μανθανέτω ὁ τοιοῦτος ἐκ τῶν ἐπιφερομένων, ὅτι οὐ τὴν συγγένειαν τὴν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐξαίρετα τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀπόστολος τιμᾷ· οὐδ' ἐπειδὴ περ συγγενεῖς αὐτοῦ οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλ' ἐπειδὴ Ἰσραηλῖται ἦσαν οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, καὶ ἐπειδὴ τοσούτων καὶ τοιούτων παρὰ Θεοῦ κατηξιώθησαν. Ἐπειδὴ αὐτῶν μὲν ἦν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα, αὐτῶν δὲ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία· ἐπειδὴ αὐτοῖς μὲν αἱ διαθήκαι, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, αὐτῶν δὲ οἱ πατέρες· ἐπειδὴ ἐξ αὐτῶν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, τοσούτου τιμᾶται αὐτῶν τὴν σωτηρίαν· οὐκ εἰς τὴν συγγένειαν ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ αὐτῶν ἐνανθρώπησιν τοῦ εἰπόντος· *Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου**

Ἰσραήλ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΑ.

Τίς ἐστὶν ὁ πρᾶϋς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ ἀμετάθετος ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ σπουδαζομένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΒ

Τίς ἐστὶν ἡ λύπη ἢ κατὰ Θεὸν, καὶ τίς ἡ τοῦ κόσμου.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν κατὰ Θεὸν, ὅταν ἐντολῇς Θεοῦ παροφθείσης λυπηθῇ τις, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου· ἡ δὲ τοῦ κόσμου, ὅταν τι ἀνθρώπινον καὶ τοῦ κόσμου ἄξιον ᾦ τὸ λυποῦν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΓ.

Ποία ἡ ἐν Κυρίῳ χαρά· καὶ τί ἐὰν ποιῶμεν χαίρειν ὀφείλομεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου εἰς δόξαν Θεοῦ γινομένοις χαίρειν ἢ ἐν Κυρίῳ χαρά ἐστίν. Ὅταν οὖν τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ποιῶμεν, ἢ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου πάσχωμέν τι, χαίρειν καὶ συγχαίρειν ἀλλήλοις ὀφείλομεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΔ.

Ποῖον πένθος ἀναλάβωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τοῦ μακαρισμοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐμπεριέχεται τοῦτο τὸ ἐρώτημα τῇ κατὰ Θεὸν λύπῃ· ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις πενθῶμεν, ἥτοι διὰ τὴν ἀτιμίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν τις ἀτιμάζει, ἢ διὰ τοὺς κινδυνεύοντας ἐν ἁμαρτίᾳ. *Ψυχὴ γὰρ, φησὶν, ἡ ἁμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθανεῖται· μιμούμενοι τὸν εἰρηκότα· Καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκόντων.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕ.

Πῶς πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ τις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ὅταν πάντα διὰ Θεὸν κατ' ἐντολὴν Θεοῦ ποιῇ, καὶ ἐν μηδενὶ περιβλέπηται τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνους· πανταχοῦ δὲ μνημονεύῃ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ.

Πῶς ἐσθίει τις, καὶ πίνει εἰς δόξαν Θεοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ εὐεργέτου, καὶ ἐν τῇ τοιᾷδε διαθέσει τῆς ψυχῆς, μαρτυρουμένη ἐκ τῆς τοῦ σώματος καταστάσεως, ὅτι οὐχ ὥς ἀμέριμνος ἐσθίει, ἀλλ' ὥς ἔχων ἐπόπτην Θεόν· καὶ ἐν τῷ σκοπῷ δὲ τῆς μεταλήψεως, ὅταν μὴ ὥς δοῦλος γαστρὸς δι' ἡδονὴν ἐσθίει, ἀλλ' ὥς ἐργάτης Θεοῦ, διὰ τὴν ἐν τοῖς κατ' ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ ἔργοις εὐτονίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΖ.

Πῶς ποιεῖ ἡ δεξιὰ, ἵνα μὴ γινώσκη ἡ ἀριστερά.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ἀμετεωρίστω καὶ τεταμένη ἐπιθυμία τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ὁ νοῦς ἐξ ὀλοκλήρου ἀγωνιῶν μὴ ἐκπέσῃ τοῦ προσήκοντος, ἀγωνίζεται νομίμως. Τότε οὐδενὸς, οὔτε μέλους ἑτέρου λαμβάνει ἔννοιαν, εἰ μὴ μόνον τοῦ χρησιμεύοντος εἰς τὸ προκείμενον· ὥς ὁ τεχνίτης καθ' ἕκαστον ἔργον μόνῳ ἐμβλέπων τῷ χρησιμεύοντι αὐτῷ ὀργάνῳ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΗ.

Τίς ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ πῶς αὐτὴν κατορθώσομεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ταπεινοφροσύνη μὲν ἐστὶ τὸ πάντας ἡγεῖσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν ὅρον τοῦ Ἀποστόλου. Κατορθοῖ δέ τις αὐτὴν πρῶτον μὲν, ἐὰν μνημονεύσῃ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ* # ὅπερ πολλαχοῦ καὶ πολυτρόπως καὶ ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξεν· καὶ πιστεύσῃ αὐτῷ ἐπαγγειλαμένῳ, ὅτι *Ὁ ταπεινὸν ἑαυτὸν ὑψώθησεται*· ἔπειτα, ἐὰν δι' ὁμαλοῦ καὶ ἀδιαστάτως τοῖς τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπιτηδεύμασιν ἐν παντὶ πράγματι ἐμμελετήσῃ καὶ συγγυμνάσῃται. Μόλις γὰρ οὕτω δυνήσεται τῇ διηνεκεῖ μελέτῃ ἀναλαβεῖν τὴν ἑξὶν τῆς ταπεινοφροσύνης· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν γίνεσθαι εἴωθεν. Ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος τῆς κατορθώσεως καὶ ἐπὶ πάσης ἀρετῆς τῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΘ.

*Πῶς ἂν τις προθυμηθεῖη καὶ πρὸς κινδύνους
ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου παραβου-
λεύεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Πρῶτον μὲν ὑπομνησθεῖς, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος
ὑπὲρ ἡμῶν ὑπήκουσε τῷ Πατρὶ μέχρι θανάτου·
εἶτα πληροφορηθεῖς τὴν δύναμιν τῆς ἐντολῆς, ὅτι
ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ, καθὼς γέγραπται· ἔπειτα, πι-
στεύσας τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Ὅς ἐὰν θέλῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν
ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ
Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ.

*Οἱ προκατόντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ,
πῶς δύνανται ὠφελεῖν τοὺς ἄρτι προσερ-
χομένους.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Εἰ μὲν ἰσχύουσι κατὰ τὸ σῶμα, ἐν τῷ τὸ ἄοκνον
τῆς σπουδῆς ἐπιδείκνυσθαι, καὶ τύπον ἑαυτοὺς παρ-
έχειν παντὸς κατορθώματος· εἰ δὲ ἀσθενοῦσιν, ἐν
τῇ τοιαύτῃ καταστάσει τῆς ψυχῆς, ὡς ἐπιφαίνε-
σθαι τῷ τε προσώπῳ καὶ παντὶ κινήματι τὴν πλη-
ροφορίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐποψίας, καὶ τῆς τοῦ
Κυρίου παρουσίας· καὶ ἐν τοῖς ἀπηριθμημένοις
ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἰδιώμασι τῆς ἀγάπης, εἰπόν-
τος· Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζη-
λοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημο-
νεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λο-
γίζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ,
συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάν-
τα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομέ-
νει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Ταῦτα γὰρ
πάντα καὶ ἐν ἀσθενοῦντι σώματι δυνατὸν κατορθοῦ-*

σθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΑ.

Πῶς κατορθοῖ τις ἐν τῇ προσευχῇ τὸ ἀμετεώριστον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πληροφορηθεὶς πρὸ ὀφθαλμῶν εἶναι τὸν Θεόν. Εἰ γὰρ, ἄρχοντά τις ἢ προεστῶτα θεωρῶν, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, ἀμετεώριστον ἔχει τὸ ὄμμα, πόσῳ μᾶλλον ὁ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ἀμετεώριστον ἔξει τὸν νοῦν, ἀπὸ τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφροῦς, πληρῶν τὸ γεγραμμένον· Ἐπαίροντας
ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΒ

Εἰ δυνατόν κατορθῶσαι τὸ ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἀμετεώριστον· καὶ πῶς κατορθοῖ τις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτι δυνατόν, ἔδειξεν ὁ εἰπών· Οἱ ὀφθαλμοί μου διαπαντὸς πρὸς τὸν Κύριον· καὶ, Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Πῶς δὲ δυνατόν, προείρηται ὅτι ἐν τῷ μὴ διδόναι καιρὸν ἀργίας τῇ ψυχῇ ἀπὸ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἔργων τε καὶ δωρεῶν ἐννοίας, καὶ τῆς ὑπὲρ πάντων ἐξομολογήσεως καὶ εὐχαριστίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΓ.

Τῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου κατορθωμάτων πότερον ἐν μέτρον ἐστὶν ἐν πάσιν, ἢ ὁ μὲν πλεῖον ἔχει, ὁ δὲ ἔλαττον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν μέτρον ἐν πᾶσιν, ἀλλ' ὁ μὲν
πλεῖον καὶ πιστεύεται καὶ ἐπιδείκνυται, ὁ δὲ ἔλαττον,
δῆλον ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, ποτὲ μὲν εἰπόν-
τος· Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς,
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συν-
ιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατὸν,
ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν
τάς μνᾶς ὑποδεξαμένων εὐρίσκεται ποτὲ δὲ, ὦ, μὲν
ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΔ.

*Πῶς καταξιουταί τις Πνεύματος ἁγίου γενέ-
σθαι μέτοχος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξεν, εἰπὼν·
Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.
Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παρά-
κλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν
αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος
οὐ δύναται λαβεῖν. Ἔως οὖν οὐ τηροῦμεν πάσας
τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, οὐδὲ ἐσμεν τοιοῦτοι, ὥστε
μαρτυρηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ
τοῦ κόσμου τούτου, Πνεύματος ἁγίου καταξιωθῆναι
μὴ προσδοκῆσωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΕ.

Τίνες εἰσὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου λέγοντος ποτὲ μὲν ὅτι, Τὰ ῥήματα ἃ
ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνευμά ἐστι, καὶ ζωὴ ἐστι·
ποτὲ δὲ ὅτι, Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διδάξει ὑμᾶς
πάντα, καὶ ὑπομνήσει ἃ ἂν εἴπω ὑμῖν· οὐ γὰρ
λαλήσει, φησὶν, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ
παρ' ἐμοῦ, ταῦτα λαλήσει· οὗτοί εἰσιν οἱ πτωχοὶ

τῷ πνεύματι, οἵτινες οὐ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἐπτώ-
χευσαν, ἀλλὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου εἰπόν-
τος· Ὑπαγε, πώλησον πάντα ὅσα ἔχεις, καὶ
δός πτωχοῖς. Ἐὰν δέ τις, καὶ τὴν ὁπωσοῦν συμ-
βᾶσαν πτωχείαν καταδεξάμενος, κυβερνήσῃ πρὸς τὸ
θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Λάζαρος, οὐδὲ οὗτος τοῦ
μακαρισμοῦ ἀλλότριος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ

*Τοῦ Κυρίου παραγγέλλοντος μὴ μεριμνᾶν τί
φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλλώμεθα,
μέχρι τίνος ἐστὶν ἡ ἐντολή· ἢ πῶς κατορ-
θοῦται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν ἐντολή ἐστὶ μέχρι θανάτου, ὡς καὶ πᾶσα
ἐντολή. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ὑπήκουσε μέχρι θανάτου.
Κατορθοῦται δὲ τῇ ἐπὶ τὸν Θεὸν πεποιθήσει. Ἀπ-
αγορεύσας γὰρ ὁ Κύριος τὴν μέριμναν, ἐπισυνάπτει
τὴν ἐπαγγελίαν, εἰπών· Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν,
ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.
Τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀπόστολος λέγων· Τὸ ἀπόκριμα τοῦ
θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν
ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς
νεκρούς· κατὰ μὲν τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐτοιμασίαν
τῆς ψυχῆς καθημέραν ἀποθνήσκων, τῇ δὲ τοῦ Θεοῦ
εὐδοκίᾳ φυλασσόμενος. Διὸ μετὰ παρῥησίας ἔλεγεν·
Ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. Βοηθεῖ δὲ τῇ
τοιαύτῃ προαιρέσει καὶ ἡ περὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυ-
ρίου διάπυρος σπουδὴ καὶ ἀκόρεστος ἐπιθυμία, ὑφ'
ἧς ὁ κρατηθεὶς οὐδὲ σχολὴν ἄγει μετεωρισθῆναι
περὶ τὰς τοῦ σώματος χρεῖας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΖ.

*Οὐκοῦν εἰ μὴδὲ μεριμνᾶν δεῖ περὶ τῶν ἀναγ-
καίων πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἄλλη παραγγελία ἐστὶ*

*τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ἐργάζεσθε μὴ τὴν
βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην· περισσὸν τὸ ἐργά-
ζεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν ἑκατέρῳ τόπῳ τὸ ἑαυτοῦ πρόσ-
ταγμα ἐσαφήνισεν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπαγορεύσας τὸ
ζητεῖν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν τῷ εἰπεῖν· *Μὴ ζητεῖτε τί
φάγητε, ἢ τί πῖντε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ
ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ* προσέταξεν εἰπὼν·
*Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δι-
καιοσύνην αὐτοῦ· πῶς δὲ δεῖ ζητεῖν, διὰ τῶν κατ-
αξιουμένων ἐδήλωσεν· ἐνταῦθα δὲ κωλύσας ἐργά-
ζεσθαι τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἐδίδαξεν ἐργά-
ζεσθαι τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν
αἰώνιον· ἦν αὐτὸς πάλιν ἐφάνέρωσεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ
εἰπὼν· Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψαντός με Πατρός. Εἰ δὲ θέλημα Θεοῦ
ἐστι πεινῶντα θρέψαι, διψῶντα ποτίσαι, γυμνὸν περι-
βαλεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ, ἀνάγκη πᾶσα μιμεῖσθαι τὸν
Ἀπόστολον λέγοντα· *Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι
οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθε-
νούντων· καὶ ὑπακούειν αὐτῷ διδάσκοντι·* *Μᾶλλον
δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ τὸ
ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν
ἔχοντι.* Τούτων τοίνυν οὕτως ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου
διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδο-
μένων, φανερόν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ ἔνεκεν μεριμνᾶν,
ἢ ἐργάζεσθαι, παντάπασιν ἀπηγόρευται· κατ' ἐντολὴν
δὲ τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ πλησίον μεριμνᾶν
καὶ ἐργάζεσθαι σπουδαιότερον χρή· μάλιστα τοῦ
Κυρίου εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχομένου τὴν εἰς τοὺς ἀνα-
κειμένους αὐτῷ σπουδὴν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν
ὑπὲρ ταύτης ἐπαγγελλομένου.**

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΗ.

Εἰ καλόν ἐστι καθόλου σιγὴν ἀσκεῖν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῆς σιγῆς τὸ καλὸν καιρῷ καὶ προσώπῳ δοκιμάζεται, ὡς παρὰ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς διδασκόμεθα. Καιρῷ μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ ὅτι, Ὁ συνιῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἐστὶ καὶ πάλιν· Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστήναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου· προσώπῳ δὲ, ὡς ὅταν γράφῃ ὁ Ἀπόστολος· Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω· καὶ πάλιν· Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ τοῖς ἀκρατεστέροις τὴν γλῶσσαν, καὶ μὴ δυναμένοις φυλάξαι τὸ, Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς, πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως· ἀναγκαία ἢ τελεία σιωπὴ, ἕως ἂν ἐν ταύτῃ τό τε πάθος τῆς ἐν λόγοις προπετείας θεραπευθῶσι, καὶ δυνηθῶσι μαθεῖν ἐπὶ σχολῆς, πότε, καὶ τί, καὶ πῶς λαλεῖν δεῖ, ἵνα, καθὼς γέγραπται, Δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΘ.

Πῶς δυνηθῶμεν φοβηθῆναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κατὰ φύσιν ἡ προσδοκία παντὸς δεινοῦ φόβου ἐστὶ ποιητική. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ θηρία φοβούμεθα, καὶ τοὺς ἄρχοντας, κακοῦ τινος πεῖραν ἐξ αὐτῶν προσδοκῶντες. Ἐὰν οὖν τις πιστεύσῃ, ὅτι ἀληθεῖς εἰσιν αἱ ἀπειλαὶ τοῦ Κυρίου, καὶ προσδοκήσῃ τὴν φρικώδη καὶ δεινοτάτην αὐτῶν πεῖραν φοβεῖται τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙ.

Τίς ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδομένη

καταστολή κόσμιος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ἴδιον σεμνοπρεπῆς χρήσις,
ἐστοχασμένη καιροῦ, τόπου, προσώπου, χρείας.
Οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἐγκρίνει ὁ λόγος σκεπάσματα ἐν
καιρῷ χειμῶνος καὶ θέρους, οὔτε τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ
ἐργάτου καὶ τοῦ ἀναπαυομένου, τοῦ ὑπηρετοῦντος
καὶ τοῦ θεραπευομένου, τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ
ιδιώτου, ἢ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΑ.

Τί τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ὑπὲρ δύνάμιν αἰετὴν τὴν ψυχὴν ἐπεκτείνεσθαι πρὸς
τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, κατὰ σκοπὸν καὶ ἐπιθυμίαν τῆς
αὐτοῦ δόξης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΒ.

Πῶς κατορθοῦται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ἐὰν εὐσυνειδήτως καὶ εὐγνωμόνως διατεθῶμεν
ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίαις· ὅπερ καὶ τοῖς
ἀλόγοις ὑπάρχει. Ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κύνας τὸν
διδόντα ἄρτον μόνον ἀγαπῶντας· μανθάνομεν δὲ
τοῦτο καὶ ἐκ τῶν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου ἐγκλη-
ματικῶς εἰρημένων οὕτως· *Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ
ὑψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. Ἔγνω βοῦς τὸν
κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου
αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με
οὐ συνήκεν. Ὡσπερ γὰρ τῷ βοὶ καὶ τῷ ὄνῳ ἐκ τῆς
παρὰ τοῦ τρέφοντος εὐεργεσίας ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη
αὐτομάτως ἐγγίνεται· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν εὐαισθή-
τως καὶ εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας δεξώμεθα, πῶς*

οὐκ ἀγαπήσομεν τὸν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων εὐεργέτην Θεὸν, κατὰ φύσιν, ἵνα οὕτως εἴπω, καὶ ἀδιάκτως τῆς τοιαύτης διαθέσεως τῇ ὑγιαίνουσῃ ψυχῇ ἐγγινομένης;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΓ.

Τίνα ἐστὶ τὰ γνωρίσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν ἡμᾶς, εἰπὼν· Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΔ

Χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος ποτὲ μὲν· Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ, Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ κιχρῶν· ποτὲ δὲ, Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς· καὶ τοῦ Ἰερεμίου, Ἀγαθὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν, πλατυτέραν οἶμαι εἶναι τὴν χρηστότητα, εἰς εὐεργεσίαν τῶν ὁπωσδηποτοῦν ἐπιδεομένων ταύτης· συνηγμένην δὲ μᾶλλον τὴν ἀγαθωσύνην, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης λόγοις ἐν ταῖς εὐεργεσίαις συγχρωμένην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΕ.

Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος εἰρηνοποιός.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ τῷ Κυρίῳ συνεργῶν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον εἰπόντα· Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ

Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ· καὶ πάλιν· Δικαιωθέντες ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ ἄλλως ἔχουσα εἰρήνη ἡρνήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙ.

Ἐν τίνι στραφῆναι δεῖ καὶ γενέσθαι ὡς τὰ νήπια.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὕτη ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκει ἡμᾶς, τὴν ὑπόθεσιν δηλοῦσα πρὸς ἣν εἴρηται τοῦτο· ὥστε μὴ ζητεῖν ὑπεροχὴν, τὴν δὲ ἰσοτιμίαν τῆς φύσεως γνωρίζειν, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ἰσότιμον πρὸς τοὺς ἐλαττωθεῖσιν δοκοῦντας ἐν τισι. Τοιαῦτα γὰρ ἐστὶ καὶ τὰ παιδία πρὸς ἄλληλα, τὰ γε μήπω προσεθισθέντα τῇ τῶν ἀναστρεφομένων κακίᾳ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΖ.

Πῶς δεξόμεθα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν τοιοῦτοι γενώμεθα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, οἷόν ἐστι τὸ παιδίον ἐν τοῖς μαθήμασι· μὴ ἀντιλέγον, μήτε δικαιολογούμενον πρὸς τοὺς διδασκάλους, πιστῶς δὲ καὶ εὐπειθῶς δεχόμενον τὰ διδάγματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΗ.

Ποίαν σύνεσιν αἰτεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀφείλομεν, ἢ πῶς αὐτῆς καταξιωθῆναι δυνάμεθα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν μὲν σύνεσιν παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου μανθάνομεν, λέγοντος· *Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· ἀλλὰ ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον· καὶ διὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἀλλὰ συνιέντες, τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Δυνάμεθα δὲ ταύτης καταξιωθῆναι, ἐὰν ποιήσωμεν τὸ γεγραμμένον· *Σχολάσατε, καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· καὶ ἐὰν πιστεύσωμεν ἀληθὲς εἶναι πᾶν ῥῆμα Θεοῦ· Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, φησὶν, οὐδὲ μὴ συνῆτε.**

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΘ.

Ἐὰν εὐεργετηθῶμεν παρά τινος, πῶς δυνηθῶμεν καὶ τῷ Κυρίῳ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν καθαρὰν καὶ ὁλόκληρον ἀποδοῦναι, καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐπιστημόνως πληρῶσαι, μήτε ἐλλείποντες, μήτε ὑπερβαίνοντες τὸ μέτρον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν τὸν μὲν Θεὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν παντὸς ἀγαθοῦ εἶναι πληροφορηθῶμεν· τὸν δὲ διάκονον ὡς ὑπηρέτην τῆς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας γνωρίσωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚ.

Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀδελφαῖς συντυγχάνειν ἐπιτρέπειν χρή· ἢ τίς, καὶ πότε, καὶ πῶς ἀδελφαῖς συντεύξεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Περὶ τούτων εἴρηται ἐν τοῖς κατὰ πλάτος, ὅτι οὔτε ἀνδρὶ ἀνὴρ κατ' ἐξουσίαν ἕκαστος ἀπλῶς καὶ

ὥς ἔτυχε συντυγχάνειν ὀφείλει· μετὰ δοκιμασίας
δὲ ὁ δυνάμενος ὠφελῆσαι καὶ ὠφελῆσθαι, οὐχ ὅτι γε
γυναικί. Εἰ δέ τις μνημονεύει τοῦ Κυρίου εἰπόντος,
ὅτι *Πᾶν ῥῆμα ἄργον ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι,*
ἀποδώσουσι λόγον περὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως, φοβεῖται ἐπὶ παντὸς πράγματος τὸ τοιοῦτον
κρῖμα, καὶ πείθεται τῷ Ἀποστόλῳ εἰπόντι·
Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα
εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ ἀλλαχοῦ· Πάντα πρὸς
οἰκοδομὴν γινέσθω· καὶ οὐδὲν ἀνέχεται ποιῆσαι
ἄργως καὶ ἀνωφελῶς. Τὸ δὲ, Τίς, καὶ πότε, καὶ πῶς,
ἵνα καιρὸς καὶ τόπος, καὶ πρόσωπον δοκιμάζεται,
ἅψ' ὧν κακοῦ μὲν τινος οὔτε ὑποψία ἔσται· τὸ δὲ
ἀπρόσκοπον τοῖς πᾶσι φυλαχθήσεται, καὶ πρὸς
οἰκοδομὴν τῆς πίστεως ἡ συντυχία γενήσεται. Ἄλλ'
οὔτε ἐν πρόσωπον ἐνὶ συντυγχάνειν ἐπιτρέπει ὁ λό-
γος. Ἀγαθοὶ γὰρ οἱ δύο, φησὶν, ὑπὲρ τὸν ἕνα,
ἅμα δὲ καὶ ἀξιόπιστοι· Οὐαὶ δὲ τῷ ἐνὶ, ὅτι, ἐὰν
πέσῃ, οὐκ ἔστιν ὁ ἐγείρων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΑ.

*Τοῦ Κυρίου διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰσελ-
θεῖν εἰς πειρασμὸν, εἰ δεῖ προσεύχεσθαι*
μὴ περιπεσεῖν ὀδύναϊς σωματικαῖς· ἐὰν δὲ
περιπέσῃ τις, πῶς παρέλθῃ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οὐ διέκρινε πειρασμοῦ ποιότητα, καθολικῶς δὲ
προσέταξε· *Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς*
πειρασμὸν· εἰσαχθέντα δὲ σὺν τῷ πειρασμῷ τὴν
ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν, παρὰ τοῦ Κυρίου
αἰτεῖν δεῖ, ἵνα κατορθωθῇ ἡμῖν τὸ, Ὅ δὲ ὑπομείνας
εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΒ.

Τίς ἐστιν ὁ ἀντίδικος ἐκάστου ἡμῶν· ἢ πῶς αὐτῷ

εὐνοήσομεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ἐπιτετηρημένως ἐνταῦθα ὁ Κύριος ἀντίδικον ὀνομάζει τὸν ἀφαιρεῖσθαι τι ἐπιχειροῦντα τῶν διαφερόντων ἡμῖν. Εὐνοοῦμεν δὲ αὐτῷ, ἐὰν φυλάξωμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ παντὸς πράγμα-τος τοιούτου ὁμοίως.**

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΓ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ἵνα μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων· ὁ θέλων διὰ τινὰ λόγον ἀρέσκοντα Θεῷ νηστεῦσαι, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι πολλάκις πεποιηκότες εὐρίσκονται, ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐ θέλει φαίνεται, τί ποιήσει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Τὸ παράγγελμα τοῦτό ἐστι πρὸς τοὺς ἐπιτηδεύοντας ποιεῖν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας θεραπεύσωσιν. Ἐπεὶ ὅτι γε ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, εἰς δόξαν Θεοῦ γενομένη, κατὰ φύσιν ἀνεπιτηδείως ἔχει πρὸς τὸ κρύπτεσθαι παρὰ τοῖς φιλοθέοις, ὁ Κύριος ἐδήλωσεν εἰπών· *Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσιν λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, καὶ τὰ ἐξῆς.**

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΔ.

Εἰ καὶ νῦν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας ἐργάζονται, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης, καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τάχα γνωριμώτατόν ἐστι τοῦτο τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ ἱστορουμένων ὅτι πολλοὶ μὲν εἰσι, κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου μαρτυρίαν, ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα μανθάνοντες· πολλοὶ δὲ οἱ κατὰ τὸν Κορνήλιον, τοῖς μὲν φυσικοῖς κινήμασιν ὑγιῶς χρώμενοι, εἰς δὲ τὴν κατ' ἐπιστήμην τελειότητα βραδύνοντες, διὰ τὴν ἀπόλειψιν τῶν διδασκόντων. Πῶς γὰρ πιστεύσουσι, φησὶν, ἐὰν μὴ ἀκούσωσιν; Ἐὰν οὖν συμβῇ τινὰς εἶναι, κατὰ τὸν Κορνήλιον, περὶ μηδὲν μὲν κακὸν ἀσχολουμένους, ἐν δὲ ἐπιθυμίᾳ τῆς τελειότητος τὰ δυνατὰ καὶ εἰς γνῶσιν ἦκοντα καλὰ γνησίως ἐπιδεικνυμένους, τούτοις ὁ Θεὸς χαρίζεται ἅ καὶ τῷ Κορνηλίῳ, μὴ τούτοις λογισάμενος τὸν παρελθόντα χρόνον τῆς ἀργίας εἰς ἔγκλημα, ἐπεὶ μὴ παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν, ὡς εἶπον, ἐγένετο· τῇ δὲ ἐπιθυμίᾳ ἀρκούμενος, τῇ φανερωθείσῃ διὰ τῶν κατὰ καιρὸν σπουδαζομένων, καὶ ἐπὶ τέλει ἐπιμελέστερον κατορθουμένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΕ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὅπου ἐὰν ᾧσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν· πῶς τούτου καταξιωθῆναι δυνηθῶμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἱ εἰς τὸ ὄνομά τινος συναχθέντες, πάντως ὀφείλουσιν εἰδέναι τὸν σκοπὸν τοῦ συναγαγόντος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἑαυτοὺς καταρτίζειν, ἵνα εὐαρεστήσεως χάριν εὕρωσι, καὶ μὴ κακίας ἢ ἀμελείας κρίματι ὑποπέσωσιν. Ὡσπερ γὰρ οἱ κληθέντες ὑπό τινος, εἰ μὲν σκοπὸς τοῦ θερίσαι πρόκειται τῷ καλέσαντι, πρὸς αὐτὸ ἑαυτοὺς παρασκευάζουσιν· εἰ δὲ σκοπὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν

εὐτρεπίζονται· οὕτως οἱ κληθέντες ὑπὸ τοῦ Κυρίου
μνημονεύειν ὀφείλομεν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος·
Παρακαλῶ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ ἀξίως
περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πά-
σης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μα-
κροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπου-
δάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν
τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἐν σῶμα, καὶ ἐν
πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς
κλήσεως ὑμῶν. Σαφέστερον δὲ ἡμῖν παρίστησιν ὁ
Κύριος τὸ πᾶν διὰ τῆς πρὸς ἕνα ἐπαγγελίας εἰπών·
Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει,
καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐ-
τὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσο-
μεν. Ὡς οὖν γίνεται παρὰ τούτῳ ἡ μονὴ ἐκ τῆς τη-
ρήσεως τῶν ἐντολῶν, οὕτω καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐν
μέσῳ ἐστίν, ἐὰν πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ καταρτισθῶ-
σιν. Οἱ δὲ μὴ ἀξίως τῆς κλήσεως, μηδὲ πρὸς τὸ θέ-
λημα τοῦ Κυρίου συνηγμένοι, κἂν ἐπὶ τὸ αὐτὸ
συνῆχθαι ἐν ὀνόματι Κυρίου δοκῶσιν, ἀκούουσι· Τί
με καλεῖτε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚ.

Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Λοιδορούμενοι εὐλο-
γοῦμεν, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· πῶς
ὀφείλει εὐλογεῖν ὁ λοιδορούμενος, ἢ τί παρα-
καλεῖν ὁ βλασφημούμενος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καθόλου νομίζω τὸν Ἀπόστολον ἐνταῦθα διδάσκειν
ἡμᾶς ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἀνεξικακίᾳ χρῆσθαι
πρὸς πάντας, καὶ ἀγαθοῖς ἀμείβεσθαι τοὺς πονη-
ρευομένους· ὥς μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ λοιδοροῦντος γίνε-
σθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς πονηρευομένου,
πληροῦντας τὸ εἰρημένον· *Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ,*
ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Τὸ δὲ παρακα-
λεῖν οἶδεν ἡ Γραφὴ τιθέναι, οὐ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς

συνηθείας, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμβιβάζειν τὴν καρδίαν εἰς πληροφορίαν τῆς ἀληθείας, ὡς ἐν τῷ, *Παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός*. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ φησιν· *Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ· Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου*.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΖ

Εἰ χρή ἕκαστον ἀνατίθесθαι καὶ ἑτέροις ᾧ φρονεῖ ἢ ἐν πληροφορίᾳ τοῦ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ τὸ γενόμενον, παρ' ἑαυτῷ κατέχειν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μεμνημένοι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως, εἰπόντος διὰ τοῦ προφήτου· *Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες· καὶ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ· λογιζόμεθα ἀναγκαῖον εἶναι ἀνατίθесθαι ἡμᾶς τοῖς ὁμοψύχοις, καὶ ἀπόδειξιν δεδωκόσι πίστεώς τε καὶ συνέσεως, ἵνα ἢ τὸ πεπλανημένον διορθωθῇ, ἢ τὸ ἡκριβωμένον βεβαιωθῇ, καὶ ἡμεῖς φύγωμεν τὸ προειρημένον κρῖμα, τὸ κατὰ τῶν ἑαυτοῖς συνετῶν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΗ.

Εἰ ἐπὶ παντὶ πράγματι πληροφορεῖν χρή τὸ θέλημα τῶν σκανδαλιζομένων, ἢ ἔστι τινὰ, ἐφ' ὧν οὐ δεῖ προσποιεῖσθαι, κἄν τινες σκανδαλίζονται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Σαφή τὴν ἐν τούτοις διαφορὰν ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ
ἐπερωτηθέντες ἐδηλώσαμεν, καὶ τὴν περὶ τούτου
ἀκρίβειαν, ὡς δυνατόν ἡμῖν, παραδεδώκαμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΘ.

Εἰ χρὴ τὰς ἀπηγορευμένας πράξεις ἀνεπαισχυντό-
τερον ἐξαγορεύειν πᾶσιν, ἢ τισί· καὶ ποίοις
τούτοις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἀμαρτημάτων τοῦτον ἔχει
τὸν λόγον, ὃν ἔχει ἡ ἐπίδειξις τῶν σωματικῶν παθῶν.
ὡς οὖν τὰ πάθη τοῦ σώματος οὐ πᾶσιν ἀποκαλύπτου-
σιν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐμπεί-
ροις τῆς τούτων θεραπείας· οὕτω καὶ ἡ ἐξαγό-
ρευσις τῶν ἀμαρτημάτων γίνεσθαι ὀφείλει, ἐπὶ τῶν
δυναμένων θεραπεύειν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ὑμεῖς
οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε·
τουτέστι, αἴρετε διὰ τῆς ἐπιμελείας

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛ.

Τί ἐστὶ λατρεία, καὶ τίς ἐστὶν ἡ λογικὴ λατρεία.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Λατρεία μὲν ἔστιν, ὡς λογίζομαι, ἡ συντετα-
μένη, καὶ διηνεκῆς, καὶ ἀμετεώριστος περὶ τὸ
λατρευόμενον θεραπεία· τὴν δὲ διαφορὰν τῆς λογικῆς
λατρείας καὶ τῆς ἀλόγου παρίστησιν ἡμῖν ὁ Ἀπόστο-
λος εἰπὼν, ποτὲ μὲν· *Οἶδατε, ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς
τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι·
ποτὲ δέ· Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν
ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν
λατρείαν ὑμῶν.* Ὁ μὲν γὰρ, ὡς ἂν ἄγεται, ἀπαγό-
μενος, ἄλογον λατρεύει λατρείαν, ἅτε μὴ ὑπὸ
λόγου καθηγουμένου, ἰδίᾳ ὁρμῇ καὶ προθέσει

κινούμενος, τῇ δὲ τοῦ ἄγοντος ἐξουσίᾳ, πρὸς ὅπερ ἂν ἄγεται, καὶ ὥς οὐ θέλει, φερόμενος· ὁ δὲ μετὰ λόγου ὑγιοῦς καὶ βουλῆς ἀγαθῆς σὺν πολλῇ φροντίδι τὸ ἀρεστὸν τῷ Θεῷ πάντοτε καὶ πανταχοῦ σκοπούμενος καὶ κατορθῶν, οὗτος πληροῖ τὴν ἐντολὴν τῆς λογικῆς λατρείας, κατὰ τὸν εἰπόντα· *Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου· καὶ πάλιν· Καὶ ἡ συμβουλία μου τὰ δικαιώματά σου.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΑ.

Ἐὰν ἀδελφὸς πονηρεύηται εἰς ἐμὲ καὶ ἐχθραίνει μοι, ἢ ἐνίοτε καὶ ἱερεὺς, εἰ ἔξεστί μοι τὰς δεδομένας μοι περὶ ἐχθροῦ ἐντολὰς καὶ ἐπ' αὐτῷ φυλάσσειν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Κύριος ἐν ταῖς περὶ ἐχθρῶν ἐντολαῖς, οὔτε ἐχθροῦ οὔτε ἐχθρας διαφορὰν ἠνίξατο· μᾶλλον δὲ ἐπὶ τῶν ὑπερεχόντων βαθμῷ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα βαρύτερον εἶναι ὠρίσατο, εἰπὼν πρὸς αὐτούς· *Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;* Μάλιστα οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων καὶ τῶν δοκούντων εἶναι ἐνδοξοτέρων, σπουδῆς χρεῖα καὶ ἐπισκέψεως· ἵνα καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν αὐτῶν, εἴτε ἐν παρακλήσει, εἴτε ἐν ἐλέγχῳ μετὰ τῆς προσηκούσης μακροθυμίας ποιησώμεθα, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολὴν, ἐπ' αὐτῶν παραφυλάξαντες, ἀνυπαιτίους ἑαυτοὺς καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει φυλάζωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΒ.

Ἐάν τις, ἀδικηθεὶς ὑπὸ τινος, μηδενὶ ἀνάθεται, λόγῳ μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας, δόξῃ δὲ τῷ Θεῷ ἀποδιδόναι τὸ κρῖμα, εἰ κατὰ Κύριον ποιεῖ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ποτὲ μὲν, Ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος· ποτὲ δὲ, Ἐὰν ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγχον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδηςας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης· τῆς μὲν μακροθυμίας καρπὸν ἐπιδείκνυσθαι χρή, τῷ Θεῷ τὴν προσευχὴν ὑπὲρ τοῦ ἡδικηκότος ἐξ ἀληθινῆς διαθέσεως προσάγοντα καὶ λέγοντα· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ, ὡς ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος γένηται τῇ κρίσει· τὴν δὲ παράκλησιν τῷ ἡδικηκότι. καὶ τὸν ἔλεγχον ἀποδιδόναι ἀκόλουθον, ὅπως κάκεῖνον τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας ἐλευθερώσῃ. Ἐὰν δὲ ἀμελήσῃ καὶ λόγῳ δῆθεν τῆς ἰδίας μακροθυμίας ἐφησυχάσῃ, διπλὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτάνει· ὅτι τε αὐτὸς παραβαίνει τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν, Ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν, καὶ κοινωνὸς τοῦ ἁμαρτάνοντος διὰ τῆς σιωπῆς γίνεται· καὶ ὅτι τὸν δυνάμενον ἴσως κερδηθῆναι διὰ τῶν ἐλέγχων, καθὼς καὶ ὁ Κύριος διετάξατο, τοῦτον ἀφήσιν ἐναπολέσθαι τῷ κακῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΓ.

Ἐκ πάντων τῶν κατορθωμάτων ἐὰν ἐν λείπῃ τινί, εἰ διὰ τοῦτο οὐ σώζεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πολλῶν ὄντων ἐν τῇ τε Παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τῶν δυναμένων περὶ τούτου πληροφορησαί ἡμᾶς, ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τῷ πιστῷ καὶ μόνον τὸ

ἐπὶ τῷ Πέτρῳ κρῖμα· ὃς ἐπὶ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις κατορθώμασι, καὶ τοιούτοις τοῖς παρὰ τοῦ Κυρίου μακαρισμοῖς καὶ ἐπαίνοις, ἵνα ἐν ἐνὶ μόνῳ δόξῃ παρακούειν, καὶ τοῦτο οὔτε διὰ ὅκνον, οὔτε διὰ καταφρόνησιν, ἀλλὰ δι' εὐλάβειαν καὶ τιμὴν τὴν περὶ τὸν Κύριον, ἐπὶ τούτῳ μόνῳ ἀκούει· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΔ.

Πῶς τὸν θάνατόν τις τοῦ Κυρίου καταγγέλλει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν εἰπών· *Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παρέστησεν ὁμολογήσας τὸ, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. Ὅπερ ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι προλαβόντες συνεθέμεθα· Ὅσοι γὰρ, φησὶν, ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν· οἷς ἐπιφέρει, ἐρμηνεύων τί ἐστὶ τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτισθῆναι, ὅτι Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· πάσης δὲ τῆς πρὸς τὸ ζῆν προσπαθείας καθαρεύον-
τας, ἀξίους γενέσθαι τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀποστόλου, εἰπόντος· Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὥστε θαρρόυντας ἡμᾶς λέγειν μετὰ παρρησίας· Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΕ.

Εἰ συμφέρει πολλὰ ἐκμανθάνειν ἐκ τῶν Γραφῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Δύο ταγμάτων καθολικωτέρων ὄντων, καὶ τῶν μὲν τὴν προστασίαν πεπιστευμένων, τῶν δὲ εἰς εὐ-
πείθειαν καὶ ὑπακοὴν τεταγμένων, ἐν διαφόροις χα-
ρίσμασι, λογίζομαι, ὅτι ὁ μὲν τὴν προστασίαν καὶ
ἐπιμέλειαν τῶν πλειόνων ἐγκεχειρισμένος τὰ πάν-
των εἶδέναι καὶ ἐκμανθάνειν ὀφείλει, ἵνα τοὺς
πάντας διδάσκη τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, ἐκάστω ὑπο-
δεικνὺς τὰ αὐτοῦ ἐπιβάλλοντα· τῶν δὲ ἄλλων ἕκα-
στος, μεμνημένος τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, *Μὴ
ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν
εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω, ὡς ὁ Θεὸς ἐμέ-
ρισε*, τὰ ἑαυτῷ ἐπιβάλλοντα σπουδαίως μανθανέτω καὶ
ποιεῖτω, μηδὲν πλέον περιεργαζόμενος, ἵνα γένηται
ἄξιος τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Δεῦρο, ἀγαθὲ
δοῦλε· ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε
καταστήσω.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛ.

*Ὅσοι κατηξιώθησαν τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια
ἐκμαθεῖν, πῶς ὀφείλουσι τὴν χάριν δέξα-
σθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ἀποφνηαμένου, ὅτι ὦ, παρέθεντο
πολὺ, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν·
περισσοτέρως φοβεῖσθαι καὶ σπουδάζειν ὀφείλουσιν,
καθὼς ὁ Ἀπόστολος ἐδίδαξεν εἰπών· *Συνεργοῦντες
δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν
τοῦ Θεοῦ δέξασθαι.* Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν πει-
σθῶμεν τῷ Κυρίῳ λέγοντι· *Εἰ ταῦτα οἴδατε,
μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε αὐτά.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΖ.

Ποταπὴ ψυχὴ κατευθύνεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ

Θεοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ καταδεξαμένη τὴν πρότασιν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· *Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.* Ἐὰν γάρ τις μὴ προκατορθώσῃ τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν, καὶ τὸ ἄραι τὸν σταυρὸν, πολλὰ ἐξ ἑαυτοῦ εὕρισκε προίων τὰ τοῦ ἀκολουθεῖν ἐμπόδια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΗ.

Εἰ δυνατόν ἐστὶ τὸ ἀδιαλείπτως ψάλλειν, ἢ ἀναγινώσκειν, ἢ σπουδαιολογεῖσθαι περὶ τῶν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ διάστημα μὴ γίνεσθαι καθόλου διὰ τὴν ἐπισυμβαίνουσάν τισιν ἀνάγκην τῶν ῥυπαρωτέρων τοῦ σώματος χρειῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος κανονίζει εἰπὼν· *Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.* Ὡστε δεῖ μᾶλλον τῆς εὐσχημοσύνης καὶ τῆς εὐταξίας φροντίζειν κατὰ τε καιρὸν καὶ τόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΘ.

Τίς ὁ θησαυρὸς ὁ ἀγαθός, καὶ τίς ὁ πονηρός.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ μὲν φρόνησις πάσης τῆς ἐν Χριστῷ εἰς δόξαν Θεοῦ ἀρετῆς θησαυρὸς ἀγαθός ἐστίν· ἡ δὲ φρόνησις τῆς κακίας τῶν ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου θησαυρὸς πονηρός ἐστίν· ἐξ ὧν προφέρεται, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, ἐν τοῖς οἰκείοις ἐκατέρων ἔργοις τε καὶ λόγοις, ἥτοι πονηρὰ, ἥτοι ἀγαθὰ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜ.

*Κατὰ τί πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς
εἴρηται, ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ Κύριος διὰ πολλὴν φιланθρωπίαν τοῖς ὀνόμασι
καὶ ῥήμασι τῶν γινωσκομένων πραγμάτων κέ-
χρηται πρὸς παράστασιν τῶν ἀληθείας δογμάτων.
Ὡσπερ οὖν τῆς κατὰ γῆν εὐθείας ὁδοῦ ἡ παρέκβασις
πολλὴν πλατύτητα ἔχει· οὕτω, φησὶν, ὁ ἐκβαίνων
τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
νῶν, ἐν πολλῷ πλάτει τῆς πλάνης εὐρίσκεται. Τὸ δὲ
πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος λογίζομαι, ὅτι ταυτόν
ἐστίν. Τὸ γὰρ εὐρὺ καὶ παρὰ τοῖς ἔξω πεπαιδευ-
μένοις πλατὺ λέγεται. Ὁ οὖν χῶρος, τουτέστιν ὁ
τόπος τῆς πλάνης, πλατύς ἐστίν, ἥς τὸ τέλος
ἀπώλεια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΑ

*Πῶς στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ
ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· καὶ πῶς δι' αὐτῆς τις
εἰσέρχεται.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πάλιν καὶ ἐνταῦθα τὸ στενὸν καὶ τεθλιμμένον
οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο τι δηλοῖ, ἀλλὰ τῆς στενότητος
τὴν ἐπίτασιν τὸ τεθλιμμένον παρίστησιν· ἐπὶ τος-
οῦτον τῆς ὁδοῦ ἀπεστενωμένης, ὡς θλίβεσθαι, τουτ-
ἐστὶ στενοχωρεῖσθαι ἐκατέρωθεν τὸν ὁδεύοντα, παρ-
εκβάσεως πάσης ἐπικινδύνου οὔσης, εἴτε δεξιᾷ, εἴτε
ἀριστερᾷ· ὡς ἐπὶ γεφύρας, πάντοθεν τοῦ ὑπορῶ-
ντος ποταμοῦ ὑποδεχομένου τὸν ἐκκλίνοντα. Διό
φησιν ὁ Δαβίδ· Ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό
μοι. Δεῖ οὖν τὸν διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμέ-
νης εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν προθέμενον φυλάσσειν
ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης παρεκβάσεως καὶ παρεκτροπῆς

τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, πληροῦντα τὸ γεγραμμένον· *Μὴ ἐκκλίνης εἰς δεξιὰ, μηδὲ ἀριστερά.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΒ.

Τί ἐστι τὸ, Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἡ στοργὴ κατ' ἐπίτασιν τῆς φιλίας λέγοιτο ἂν ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ διαθέσει διαπύρῳ τοῦ ἀγαπῶντος περὶ τὸν ἀγαπώμενον. Ἰν' οὖν μὴ ἐπιπόλαιος ἡ φιλαδελφία, ἐνδιάθετος δὲ καὶ διάπυρος ᾗ, εἴρηται τὸ, *Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΓ.

Τί βούλεται λέγων ὁ Ἀπόστολος· Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· καίτοιγε ἀλλαχοῦ εἰπών· Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ ἀρρήτω ἀφ' ὑμῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου νομίζω τὸν Ἀπόστολον ἐνταῦθα μετακεχειρίσθαι τὸν λόγον. Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος πρότερον εἰπών· *Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις τόδε, εἶτα ἐπάγει· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν τόδε·* οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος, πρότερον μνημονεύσας τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῖς τότε ῥηθέντος, *Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε,* ἐπιφέρει μετ' ὀλίγα τὸ παρ' ἑαυτοῦ ἡμῖν ἀρμόζον, εἰπών· *Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργή, καὶ κραυγὴ ἀρρήτω ἀφ' ὑμῶν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΔ.

Τί ἐστι τὸ, Δότε τόπον τῇ ὀργῇ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦτοι τὸ μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ, καθὼς γέγραπται, ἀλλὰ καὶ τῷ τύπτοντι ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιγὸνα στρέψαι καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὰ ἐξῆς· ἢ τὸ, Ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΕ.

Τίς ἐστὶν ὁ φρόνιμος ὡς ὁ ὄφεις, καὶ ἀκέραιος ὡς ἡ περιστέρα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ φρόνιμος μὲν ὡς ὁ ὄφεις, ὁ μετὰ περισκέψεως καὶ κατανοήσεως τοῦ δυνατοῦ καὶ τῆς εὐδορίας πρὸς εὐπείθειαν τῶν ἀκουόντων τὴν διδασκαλίαν οἰκονομῶν· ἀκέραιος δὲ ὡς ἡ περιστέρα, ὁ μήτε εἰς ἔννοιαν λαμβάνων τοῦ ἀμύνασθαι τὸν ἐπιβουλεύοντα, ἐπιμένων δὲ τῇ εὐεργεσίᾳ, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου προστεταγμένον, ὅτι Ὑμεῖς δὲ μὴ ἐκκακεῖτε καλοποιοῦντες. Ἐπὶ γὰρ τὸ κήρυγμα τοὺς μαθητὰς ἀποστέλλων ὁ Κύριος, ταῦτα αὐτοῖς ἐντέλλεται· ὅπου καὶ σοφίας ἦν χρεία πρὸς τὸ πεῖσαι, καὶ ἀνεξικακίας πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας· ἵνα, ὡς ἐκεῖ ὁ ὄφεις ἔγνω καὶ προσώπῳ προσελθεῖν εὐαγωγοτέρῳ, καὶ πιθανῶς εἰπεῖν εἰς τὸ ἀποστήσαι Θεοῦ, καὶ ὑπαγαγέσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ· οὕτω καὶ ἡμεῖς καὶ πρόσωπον καὶ τρόπον καὶ καιρὸν ἐπιλεγώμεθα, καὶ παντὶ τρόπῳ τοὺς λόγους οἰκονομῶμεν ἐν κρίσει, πρὸς τὸ ἀποστήσαι τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐπαναγαγεῖν πρὸς Θεόν· τὴν δέ γε ὑπομονὴν ἐν τοῖς πειρασμοῖς κατορθώσωμεν εἰς τέλος, καθὼς γέγραπται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜ.

Τί ἐστὶ τὸ, Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἴσον τῷ εἰπεῖν, τοῦ ἰδίου σχήματος οὐκ ἐκπίπτει. Σχῆμα δὲ ἀγάπης τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἀπηριθμημένα τῆς ἀγάπης ἰδιώματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΖ.

Τῆς Γραφῆς λεγούσης· Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά· καὶ τοῦ Ἀποστόλου ποτὲ μὲν ὁμολογοῦντος, ὅτι Ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως· καὶ πάλιν· Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ποτὲ δὲ ἐπιτρέποντος, ὅτι Ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω· τίς ἐστὶν ἢ ἐν Κυρίῳ καύχῃσις, καὶ τίς ἢ ἀπηγορευμένη.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ μὲν Ἀποστόλου ἢ κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ πάθη ἔνστασις εὐδηλος. Οὐ γὰρ ἵνα ἑαυτὸν συστήσῃ, ταῦτά φησιν, ἀλλ' ἵνα τὸ θράσος τῆς τινων ἀλαζονείας καὶ τὴν ἔπαρσιν καταβάλλῃ. Καύχῃσις δὲ ἢ μὲν ἐν Κυρίῳ ἐστὶν, ὅταν τις τὰ κατορθώματα μὴ ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ ἀνατίθεται, λέγων· Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ· ἢ δὲ ἀπηγορευμένη διπλοῦν ἂν ἔχοι λόγον, ἢ κατὰ τὸ, Ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ, Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἢ κατὰ τὸ, Ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, δι' αὐτοῦ τοῦ θέλῃν ἐπαινεθῆναι ἐφ' οἷς ποιοῦσιν, οἷον ἐγκαυχώμενοι τοῖς γινομένοις. Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ ἱερόσυλοι εἶεν ἂν, τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεὰς ἰδιοποιούμενοι, καὶ τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ δόξαν εἰς ἑαυτοὺς ἀρπάζοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΗ.

*Εἰ Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐ-
τοῦ γνώσεις καὶ συνέσεις· καὶ εἰ διὰ τοῦ
Πνεύματος, ᾧ μὲν δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω
δὲ λόγος γνώσεως· πῶς ἐγκαλεῖ τοῖς μαθηταῖς
ὁ Κύριος, ὅτι Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί
ἐστε; καὶ ὁ Ἀπόστολος αἰτιᾶται τινας, ὡς
ἀσυνέτους;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Εἴ τις τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ οἶδε, τοῦ θέλοντος
πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν
ἀληθείας ἐλθεῖν, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν
ἐπιμέλειαν ἔμαθεν, ἐν τῇ διαιρέσει καὶ ἐνεργείᾳ
τῶν τοῦ Θεοῦ χαρισμάτων, οὗτος γνωρίζει τὴν
βραδυτῆτα τῆς συνέσεως οὐ παρὰ τὸν ὄκνον τοῦ
εὐεργέτου, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν εὐεργε-
τουμένων. Καὶ καλῶς ἐγκαλεῖται ὁ ἀσύνετος, ὡς
ὁ ἡλίου ἀνατείλαντος καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς,
ἵνα ἐν σκότει διάγη, καὶ μὴ ἀναβλέπων ἵνα φω-
τισθῇ.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΘ.

Τί ἐστι τὸ ὅσιον, καὶ τί ἐστι τὸ δίκαιον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

*Ὅσιον μὲν εἶναι λογίζομαι τὸ πρέπον, καὶ ὀφει-
λόμενον παρὰ τῶν ὑποβεβηκότων τῷ ὑπερέχοντι,
κατὰ τὸν τῆς ὑπεροχῆς λόγον· δίκαιον δὲ τὸ πρὸς
ἀξίαν τῶν ἔργων ἐκάστω ἀποδιδόμενον. Καὶ ἐπὶ
τοῦ μὲν ὀσίου τῶν καλλίστων μόνον ἐστὶν ἡ εὐ-
γνωμοσύνη καὶ ἀπόδοσις· ἐπὶ δὲ τοῦ δικαίου καὶ ἡ
τῶν κακῶν δοκιμασία καὶ ἀνταπόδοσις.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝ.

Πῶς δίδωσί τις τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν, ἢ βάλ-

λει τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων·
ἢ πῶς συμβαίνει τὸ ἐπιφερόμενον· Μήποτε
καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν,
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Σαφῶς ἡμῖν παραδίδωσιν ὁ Ἀπόστολος τοῖς ὑπ’
αὐτοῦ εἰρημένοις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐπενεγκῶν,
ὅτι Ὅς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως
τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις. Τὴν οὖν ἀτιμίαν,
ἣν διὰ τῆς παραβάσεως ἀτιμάζομεν τοὺς ἁγίους
τοῦ Κυρίου λόγους, ἐνταῦθα ὁ Κύριος ἀπηγόρευεν.
Ἀφ’ ἧς παραβάσεως συμβαίνει καὶ τοὺς ἔξω τῆς
πίστεως ἅμα τε εὐκαταφρόνητα ἡγεῖσθαι τὰ τοῦ
Κυρίου διδάγματα, καὶ ἀπ’ αὐτῶν ἐκείνων θρασύ-
τερον ἡμῖν ἐπεγείρεσθαι, καὶ οἷον εἰ ῥήσσειν τοῖς
ὀνειδισμοῖς καὶ τοῖς ἐλέγχοις τὸν παραβαίνοντα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΑ.

Πῶς ποτὲ μὲν ἀπαγορεύει ὁ Κύριος βαστάζειν
βαλάντιον καὶ πῆραν εἰς ὁδὸν, ποτὲ δὲ
λέγει· Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω
ὁμοίως καὶ πῆραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω
τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο σαφηνίζει αὐτὸς ὁ Κύριος εἰπὼν ὅτι, Δεῖ
γὰρ ἔτι τοῦτο τελεσθῆναι ἐν ἐμοὶ τὸ, Καὶ μετὰ
ἀνόμων ἐλογίσθη. Αὐτίκα γὰρ μετὰ τὸ πλη-
ρωθῆναι τὴν περὶ τῆς μαχαίρας προφητείαν λέγει
τῷ Πέτρῳ· Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς
τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μά-
χαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται· ὥς μὴ εἶναι
πρόσταγμα, Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω,
ἥτοι ἀρεῖ· οὐτῷ γὰρ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων
ἔχει, ἀλλὰ προφητείαν προλέγοντος τοῦ Κυρίου, ὅτι
ἔμελλον οἱ ἀπόστολοι ἐπιλανθανόμενοι· τῶν δω-

ρεῶν καὶ τοῦ νόμου τοῦ Κυρίου καὶ ξίφους κατατολ-
μᾶν. Καὶ ὅτι τῷ προστακτικῷ εἶδει τοῦ λόγου ἀντὶ
προφητικοῦ πολλάκις κέχρηται ἡ Γραφή, πολλαχό-
θεν δῆλον, οἷόν ἐστι τὸ, *Γεννηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐ-*
τοῦ ὀρφανοῦ καὶ, Διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐ-
τοῦ καὶ ὅσα τοιαῦτα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΒ.

*Τίς ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, ὃν δίδοσθαι ἡμῖν
καθ' ἡμέραν προσεύχεσθαι ἐδιδάχθημεν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ὁ ἐργαζόμενος μνημονεύων τοῦ Κυρίου
λέγοντος, *Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φά-*
γητε, ἢ τί πίητε καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραγγεί-
λαντος ἐργάζεσθαι, ἵνα ἔχωμεν μεταδιδόναι τῷ χρείαν
ἔχοντι, μὴ τῆς ἰδίας χρείας, ἀλλὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ
Κυρίου ἔνεκεν ἐργάζεται #ἐπειδὴ *Ἄξιος ὁ ἐργάτης*
τῆς τροφῆς αὐτοῦ, τότε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τουτ-
ἐστι, τὸν πρὸς τὴν ἐφήμερον ζωὴν τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν
χρησιμεύοντα, οὐχ ἑαυτῷ ἐπιτρέπει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ
ἐντυγχάνει περὶ τούτου καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν-
δείας αὐτῷ ἐπιδείξας, οὕτως ἐσθίει τὸ διδόμενον
παρὰ τοῦ μετὰ δοκιμασίας ἐπιτεταγμένου ποιεῖν
ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὸ, *Διεδίδοτο ἐκάστῳ, καθότι*
ἂν τις χρείαν εἶχεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΓ.

Τί ἐστὶ τὸ τάλαντον, ἢ πῶς αὐτὸ πολυπλα-
σιάσμεν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Λογίζομαι τὴν παραβολὴν πρὸς πᾶσαν Θεοῦ δω-
ρεὰν εἰρῇσθαι ἵνα ἕκαστος, ἦν ἂν δοκιμασθῇ
χάριν ἔχειν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ταύτην πολυπλασιάσῃ
εἰς εὐεργεσίαν καὶ ὄφελος πλειόνων ἐνεγκών. Οὐδεὶς

γάρ ἐστιν ἀμέτοχος τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΔ.

*Τίς ἐστιν ἡ τράπεζα, ἐφ' ἣν ἔδει σε, φησὶν
ὁ Κύριος, βαλεῖν τὸ ἀργύριον.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αἱ παραβολαὶ οὐκ ἐπὶ εἵδους τὰ θεωρήματα πλη-
ροῦσι, πρὸς δὲ τὴν ὑπόθεσιν τὸν νοῦν ὁδηγοῦσιν.
Ὡσπερ οὖν τὸ ἀργύριον ἀκολουθίαν ἔχει τοῖς τρα-
πεζίταις δίδοσθαι εἰς πορισμόν· #εἰσὶ γὰρ, ὥς ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ ἔγνω, οἱ ὑποδεχόμενοι καὶ τοῦτο
ποιοῦντες· οὕτως ἐπάναγκες τὸν ὑποδεξάμενον
οἰανδήποτε χάριν μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι, ἢ
ἐκεῖνο ποιεῖν, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον ἐπὶ
τοῦ λόγου· Ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις,
οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι. Οὐ
γὰρ μόνον ἐπὶ τοῦ λόγου τοῦτο γίνεσθαι πέφυκεν,
ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς πράγματος· ὅτι οἱ μὲν τὸ δύ-
νασθαι ἔχουσιν, οἱ δὲ τὴν ἐμπειρίαν τῆς οἰκονομίας
ὑπεδέξαντο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΕ.

*Ποῦ ἀπελθεῖν προσετάχθη ὁ ἀκούσας· Ἄρον τὸ
σὸν, καὶ ὕπαγε.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τάχα ὅπου καὶ οἱ ἐξ ἀριστερῶν σταθέντες ἀπελ-
θεῖν προσετάχθησαν, οἵτινες ἐπὶ ἀργία τῶν καλῶν
ἐνεκλήθησαν. Πᾶς δὲ ὁ φθονῶν τῷ ἀδελφῷ χείρων
ἐστὶ τοῦ ἀργοῦ, τῆς Γραφῆς ἔθος ἐχούσης πολλαχοῦ
μετὰ τοῦ φόνου τάσσειν τὸν φθόνον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝ.

Τίς ἐστιν ὁ μισθός, ὃν λαμβάνουσι καὶ οὗτοι

ὁμοίως τοῖς ἐσχάτοις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τάχα τὸ μὴ ἐγκληθῆναι ὑπὲρ ὧν ἐποίησέ τις καλῶν κοινὸν πάντων τῶν ὑπακουόντων. Τὸ γὰρ στεφανωθῆναι ἴδιον τῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα νομίμως ἀγωνισαμένων, τὸν δρόμον τελεσάντων, τὴν πίστιν τηρησάντων, ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Δύναται δὲ ὁ συμπεφωνημένος μισθὸς εἶναι καὶ τὰ ἑκατονταπλασίονα, ἅπερ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἀπολήψεσθαι ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο τοὺς διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἀφιέντας ὃ τι δήποτε τῶν παρόντων· ὥστε τὸ μὲν, Ἄρον τὸ σὸν, περὶ τούτου εἰρησθαι· ἐπειδὴ δὲ φθόνου πάθος ἐνόσησαν οἱ προκεκμηκέναι δόξαντες πρὸς τοὺς τῶν ἴσων ἀπολαύσαντας, μηκέτι κληρονομεῖν αὐτοὺς καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἀπολαμβάνοντας, ἐν τῷ μέλλοντι κατακρίνεσθαι διὰ τὸν φθόνον, καὶ ἀκούειν τό· Ὑπαγε.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΖ.

Τίνες εἰσὶν ἄχυρον κατακαιόμενον πυρὶ ἀσβέστω.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Οἱ χρησιμεύοντες μὲν τοῖς ἀξίοις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὡς τὸ ἄχυρον τῷ σίτῳ, μὴ ἐν διαθήσει δὲ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον τοῦτο ποιοῦντες, εἴτε ἐν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασιν, εἴτε ἐν ταῖς σωματικαῖς εὐεργεσίαις· καὶ οὕτως ἀτελεῖς ἑαυτοὺς ἀφιέντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΗ.

Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καταγινωσκόμενος, Ὁ θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἐπιφερόμενον σαφηνίζειν οἶμαι τὴν ἐν τῷ τόπῳ
ζητουμένην ὑπόθεσιν. Ἀφειδίαν γὰρ σώματος
προϊὼν ὀνομάζει· οἷοί εἰσιν οἱ Μανιχαῖοι, καὶ εἴ
τινες ὅμοιοι τούτοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΘ.

Τίς ἐστὶν ὁ ζέων τῷ πνεύματι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ διαπύρῳ προθυμία, καὶ ἀκορέστῳ ἐπιθυμία,
καὶ ἀόκνῳ σπουδῇ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν
ἀγάπῃ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κατὰ τὸ
γεγραμμένον· Ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει
σφόδρα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞ.

*Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ποτὲ μὲν, Μὴ γί-
νεσθε ἄφρονες· ποτὲ δὲ, Μὴ γίνεσθε
φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς· εἰ δυνατόν μὴ εἶναι
φρόνιμον παρ' ἑαυτῷ τὸν μὴ ἄφρονα;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐκαστον πρόσταγμα ἴδιον ἔχει ὅρον. Τῷ γὰρ, *Μὴ
γίνεσθε ἄφρονες*, ἐπιφέρει· Ἀλλὰ συνιέντες
τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ τῷ, *Μὴ ἴσθι φρόνιμος
παρὰ σεαυτῷ*, τὸ, *Φοβοῦ δὲ τὸν Κύριον*, καὶ
ἔκκλινε ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ὡστε ἄφρων μὲν ἐστὶν
ὁ μὴ συνιείς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· φρόνιμος
δὲ παρ' ἑαυτῷ πᾶς ὁ λογισμοῖς ἰδίῳις χρώμενος, καὶ
μὴ κατὰ πίστιν στοιχῶν τοῖς ῥήμασι τοῦ Θεοῦ. Εἰ
οὖν τις βούλεται μῆτε ἄφρων εἶναι, μῆτε φρόνιμος
παρ' ἑαυτῷ, συνιέναι ὀφείλει τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου
πίστει τῇ εἰς αὐτὸν, καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ μιμεῖσθαι
τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· *Λογισμοὺς καθαιροῦντες,
καὶ πᾶν ὑψῶμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως*

τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς
τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΑ.

Τοῦ Κυρίου ἐπαγγειλαμένου, ὅτι Πάντα, ὅσα
ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες,
λήψεσθε· καὶ πάλιν· Ἐὰν δύο ὑμῶν συμ-
φωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγμα-
τος, οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς·
πῶς αἰτήσαντές τινα καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι οὐκ
ἔλαβον; ὥς καὶ ὁ Ἀπόστολος εἰπών· Ὑπὲρ
τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀπο-
στῇ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ μὴ λαβὼν τὸ αἷτημα, καὶ
Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης, καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπόντος ἐν
προσευχῇ· Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ'
ἐμοῦ τὸ ποτήριον τούτου, εἴτα ἐπαγαγόντος, Πλὴν
μὴ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω·
πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ, ὅτι οὐ πᾶν ὃ θέλομεν αἰτεῖν
ἐπετράπημεν, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ συμφέρον αἰτεῖν πάν-
τως γινώσκομεν. Τὸ γὰρ, τί προσευξόμεθα καθὼς
δεῖ, οὐκ οἶδαμεν. Ὡστε μετὰ πολλῆς μὲν περισκέ-
ψεως, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποιεῖσθαι δεῖ τὰ
αἰτήματα· μὴ ἀκουομένους δὲ εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἡ
ἐπιμονὴς χρειά, ἡ καὶ εὐτονίας, κατὰ τὴν παρα-
βολὴν τοῦ Κυρίου, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχε-
σθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, καὶ κατὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ
ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον, ὅτι Διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ
ἐγερθεῖς, δώσει αὐτῷ, ὅσων χρήζει· ἢ διορθώ-
σεως καὶ ἐπιμελείας, κατὰ τὸ διὰ τοῦ προφήτου ὑπὸ
τοῦ Θεοῦ πρὸς τινας εἰρημένον, εἰπόντος· Ὅταν
τὰς χειρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς μέ, ἀποστρέψω
τὸ πρόσωπόν μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἔὰν πλη-
θύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Αἱ
γὰρ χειρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. Λούσασθε,

καθαροὶ γένεσθε, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅτι δὲ καὶ νῦν γίνονται, καὶ εἰσὶ τῶν πολλῶν αἱ χεῖρες αἵματος πλήρεις, οὐδὲν ἀμφιβάλλειν δεῖ τοὺς πιστεύοντας ἐκείνῳ τῷ κρίματι τοῦ Θεοῦ, ὃ κατὰ τοῦ προσταχθέντος ἀναγγεῖλαι τῷ λαῷ, καὶ σιωπήσαντος ἀπεφήνατο, εἰπὼν, ὅτι *Τὸ αἷμα τοῦ ἡμαρτηκότος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ σκοποῦ ἐκζητηθήσεται.* Ὅπερ ἀληθὲς καὶ ἀπαράβατον εἶναι πληροφορηθεὶς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε· *Καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.* Εἰ δὲ ὁ σιωπήσας μόνον ἔνοχος τοῦ αἵματος τῶν ἁμαρτανόντων εὐρίσκεται, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν, δι' ὧν ποιοῦσιν, ἢ δι' ὧν λαλοῦσι, σκανδαλιζόντων ἑτέρους; Ἔστι δὲ ὅτε καὶ δι' ἀναξιότητα τοῦ αἰτοῦντος οὐκ ἐπιτυγχάνεται τὸ αἶτημα, ὥς ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ εὐξαμένου οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ Θεῷ, καὶ κωλυθέντος· ὃς τῆς μὲν πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως οὐκ ἀπηλλοτριώθη, οὐ μὴν καὶ ἐκείνου ἄξιος ἐκρίθη. Ὁ μέντοιγε Ἱερεμίας μὴ ἀκουσθεὶς φαίνεται διὰ τὴν κακίαν ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν προσηύχετο. Πολλάκις δὲ καὶ τοῦ καιροῦ διὰ ῥαθυμίαν παρεθέντος ἡμῖν, καθ' ὃν ἔδει ποιήσασθαι τὸ αἶτημα, ἀκαίρως ὕστερον καὶ μάτην αἰτοῦντες εὐρισκόμεθα. Περὶ δὲ τοῦ, *Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ,* εἰδέναι χρή, ὅτι τῶν περιστάσεων, τῶν τε ἔξωθεν καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα, πολὺς καὶ διάφορός ἐστιν ὁ λόγος, τοῦ Θεοῦ ἢ ἐπάγοντος, ἢ συγχωροῦντος διὰ τινὰ οἰκονομίαν κρείττονα τῆς παρ' αὐτὰ ἀνέσεως. Ἐὰν μὲν οὖν τις δυνηθῇ γνωρίσαι, ὅτι χρή διὰ προσευχῆς καὶ αἰτήσεως ἀπαλλαγῆναι τῆς περιστάσεως, ἀκούεται αἰτήσας, ὥς οἱ δύο τυφλοὶ ἐν Εὐαγγελίῳ καὶ οἱ δέκα λεπροὶ, καὶ πολλοὶ ἕτεροι· ἐὰν δέ τις μὴ γνωρίσῃ τὸν λόγον, καθ' ὃν περιπέπτωκε τῷ πειρασμῷ #πολλάκις γὰρ καὶ δι' ὑπομονῆς κατορθωθῆναι αὐτῷ ὁ σκοπὸς τῶν ἐπαγομένων ὀφείλεται, καὶ, δέον εἰς τέλος ὑπομένειν, παραιτῆται τὴν περίστασιν, οὐκ ἀκούε-

ται· ἐπεὶ μὴ συντρέχει τῷ σκοπῷ τῆς φιланθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ, Δύο ὕμῶν ἔαν συμφωνήσωσιν, αὕτη ἡ περικοπὴ σαφηνίζει. Περὶ γὰρ τοῦ ἐλέγχοντος τὸν ἡμαρτηκότα, καὶ περὶ τοῦ ἐλεγχομένου ποιεῖται τὸν λόγον. Ὅτι, τοῦ Θεοῦ μὴ θέλοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν, ἔαν ὁ ἐλεγχθεὶς κατανυγῇ τὴν ψυχὴν, καὶ συνέλθῃ τῷ σκοπῷ τοῦ ἐλέγχοντος, περὶ παντὸς πράγματος, τουτέστι, περὶ παντὸς ἁμαρτήματος οὗ ἔαν αἰτήσωνται τὴν ἄφεσιν, δοθήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ μὴ συμφωνήσῃ ὁ ἐλεγχόμενος τῷ ἐλέγχοντι, οὐκέτι ἄφεσις γίνεται, ἀλλὰ δεσμὸς κατὰ τὸ ἐπιφερόμενον, ὅτι Ὅσα ἔαν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, πληρουμένου τοῦ κρίματος ἐκείνου, ὅτι Ἐὰν καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ ὁ ἐλεγχθεὶς, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΕΒ.

Τῆς Γραφῆς ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις τιθείσης τὴν πτωχείαν καὶ τὴν πενίαν, ὡς ἐν τῷ, Μακάριοι οἱ πτωχοί· καὶ ἐν τῷ, Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκουσε Κύριος· καὶ πάλιν· Πτωχὸς καὶ πένης αἰνέσουσι τὸ ὄνομά σου· τίς ἐστὶν ἡ διαφορὰ πτωχείας καὶ πενίας; καὶ πῶς ἀληθεύει ὁ Δαβὶδ λέγων· Ἐγὼ δὲ πτωχὸς εἰμι καὶ πένης;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Μεμνημένος τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος περὶ τοῦ Κυρίου, Ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν, λογίζομαι, ὅτι πτωχὸς μὲν ἐστὶν ὁ ἀπὸ πλούτου κατελθὼν εἰς ἔνδειαν· πένης δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐνδείᾳ ὢν καὶ εὐαρέστως τῷ Κυρίῳ κυβερνήσας τὴν τοιαύτην περίστασιν. Ὁ δὲ Δαβὶδ πτωχὸς καὶ πένης εἶναι ὁμολογεῖ, τάχα μὲν εἰς πρόσωπον τοῦ Κυρίου καὶ τοῦτο λέγων, πτωχοῦ μὲν ὀνομαζομένου κατὰ τὸ,

Ὅς δι' ἡμᾶς ἐπτάχευσε, πλούσιος ὢν· πένης δέ,
καθὸ οὐ πλουσίου τινός, ἀλλὰ τέκτονος υἱὸς τὸ κατὰ
σάρκα ἐχρημάτισε. Τάχα δὲ καὶ ἐπείπερ ἦδει, κατὰ
τὸν Ἰώβ, μὴ θησαυροφυλακεῖν τὰ ἑαυτοῦ, μηδὲ ὡς
ἰδίῳ προσέχειν τῷ πλούτῳ, οἰκονομεῖν δὲ πάντα
κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΓ.

Τί βούλεται διδάξαι ὁ Κύριος διὰ τῶν ὑποδειγμά-
των, οἷς ἐπιφέρει τὸ, Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ
ὕμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ
ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθη-
τής; Εἰ γὰρ ὁ μὲν θέλων πύργον οἰκοδομῇ-
σαι, ἢ συμβαλεῖν ἐτέρῳ βασιλεῖ, παρασκευά-
σασθαι ὀφείλει ἢ πρὸς τὴν οἰκοδομήν, ἢ
πρὸς τὸν πόλεμον· ἐὰν δὲ μὴ ἦ δυνατὸς,
ἔξεστιν αὐτῷ ἢ μὴ θεῖναι θεμέλιον τὴν
ἀρχὴν ἢ ἐρωτῆσαι τὰ πρὸς εἰρήνην· ἄρα
καὶ ὁ θελήσας μαθητὴς γενέσθαι τοῦ Κυρίου,
ἀποτάσσασθαι ὀφείλει; ἐὰν δὲ καταμάθῃ πρὸς
τοῦτο δυσκόλως ἔχοντα ἑαυτὸν, ἔξεστιν αὐτῷ
μηδὲ τὴν ἀρχὴν μαθητεῦσαι τῷ Κυρίῳ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Σκοπὸς τῷ Κυρίῳ ἐν τοῖς ὑποδείγμασι τούτοις
ἐστίν, οὐκ ἐξουσίαν δοῦναι γενέσθαι μαθητὴν τοῦ
Κυρίου, ἢ μὴ· ἀλλὰ δεῖξαι τὸ ἀδύνατον τῆς πρὸς
Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐν τοῖς περισπῶσι τὴν ψυχὴν·
ἐν οἷς καὶ κινδυνεύει εὐάλωτος γινομένη ταῖς μεθ-
οδείαις τοῦ διαβόλου, καὶ χλεύης καὶ γέλωτος ἄξια,
διὰ τὸ ἀτελὲς τῶν ἐσπουδάσθαι δοκούντων, ἐλέγ-
χεται. Ὅπερ ἀπευχόμενος ὁ Προφήτης παθεῖν, ἔλε-
γεν· Μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου· καὶ
ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλοῦ-
ρήμόνησαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΔ.

Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Ἵνα ᾗτε εἰλικρινεῖς· καὶ πάλιν, Ἀλλ' ὥς ἐξ εἰλικρινείας· τὸ εἰλικρινές τί ἐστίν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰλικρινές λογίζομαι εἶναι τὸ ἀμιγές, καὶ ἄκρως κεκαθαρμένον ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, συνηγμένον δὲ καὶ τεταγμένον πρὸς μόνην θεοσέβειαν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καὶ πράγματι πρὸς τὸν ταύτης σκοπὸν ἀκριβῶς ἐπιζητούμενα· ὥστε μηδὲ πρὸς τὰ συγγενῇ τῶν κατορθωμάτων ἀπομετεωρίζεσθαι τὸν εἰς τι ταχθέντα. Δηλοῦται δὲ τὸ μὲν πρότερον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας· ἐπιφέρει γὰρ τῷ, Ἀλλ' ὥς ἐξ εἰλικρινείας, τὸ, Ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τοῦ, Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ ὥς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως· καὶ ἐκ τῶν τούτοις ἐπιφερομένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΕ.

Εἰ πρὸς μόνους τοὺς ἱερεῖς εἴρηται τὸ, Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς, ὅτι ἔχει τι ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλαγῇ τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου, ἢ καὶ πρὸς πάντας· καὶ πῶς ἕκαστος ἡμῶν προσφέρει δῶρον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ἐξαίρετως μὲν καὶ πρωτοτύπως πρὸς ἱερεῖς ἐκλαμβάνειν ἀκόλουθον ἂν εἴη, ἐπειδὴ γέγραπται, ὅτι Ὑμεῖς δὲ ἱερεῖς Κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ Θεοῦ πάντες· καὶ, Θυσία αἰνέσεως δοξάσει

με· καὶ πάλιν· *Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμ-
μένον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ φησι· Παραστήσαι τὰ
σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρε-
στον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. Ὡν
ἕκαστον κοινὸν πάντων ἐστίν· καὶ ἀναγκαῖον ἕκαστον
ἡμῶν κατορθοῦν τὸ τοιοῦτον.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞ.

*Τί ἐστὶ τὸ ἅλας ὃ προσέταξεν ἔχειν ὁ Κύριος,
εἰπὼν, Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρη-
νεύετε ἐν ἀλλήλοις. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ
φησιν, Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι
ἁλατι ἡρτυμένος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Καὶ ἐνταῦθα διὰ τῶν συνεζευγμένων ἐκάστῳ κε-
φαλαίῳ ὁ νοῦς φανερός ἐστίν. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς τοῦ
Κυρίου ῥήμασι τὸ μηδεμίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀπ' ἁλ-
λήλων διαλύσεως καὶ διαστάσεως παρέχειν, αἰεὶ δὲ ἐν
τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ
πνεύματος συντηρεῖσθαι διδασκόμεθα· ἐν δὲ τοῖς
τοῦ Ἀποστόλου, μνημονεύσας τις τοῦ εἰπόντος· *Εἰ
βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός; εἰ δὲ καὶ ἔστι
γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; διδαχθήσεται οἰκονομεῖν
τοὺς λόγους εἰς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, Ἵνα δῶ
χάριν τοῖς ἀκούουσι, καιρῷ εὐθέτῳ καὶ τάξει εὐσχή-
μονι χρώμενος, πρὸς τὸ εὐπειθεστέρους γενέσθαι
τοὺς ἀκούοντας.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΖ.

*Εἰ ὁ μὲν τις δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ ὀλίγας·
πῶς λέγουσιν τινες μὴ εἶναι τέλος τῆς κο-
λάσεως;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὰ ἀμφίβολα καὶ ἐπικεκαλυμμένως εἰρησθαι δο-

κοῦντα ἔν τισι τόποις τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ὑπὸ
 τῶν ἐν ἄλλοις τόποις ὁμολογουμένων σαφηνίζεται.
 Τοῦ οὖν Κυρίου ποτὲ μὲν ἀποφαινομένου, ὅτι ἀπ-
 ελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, ποτὲ δὲ ἐκπέμ-
 ποντός τινος εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον
 τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ ἄλλοτε
 ὀνομάζοντος γέενναν πυρὸς, καὶ ἐπιφέροντος, Ὅπου
 ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ
 σβέννυται· καὶ ἔτι πάλαι διὰ τοῦ προφήτου περί τινων
 προειρηκότος, ὅτι Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει,
 καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται· τούτων καὶ
 τῶν τοιούτων πολλαχοῦ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς
 κειμένων, ἐν καὶ τοῦτο τῆς μεθοδείας τοῦ διαβόλου,
 τὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ ἐπιλαθομέ-
 νους τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων τοῦ Κυρίου
 ῥημάτων καὶ ἀποφάσεων, τέλος κολάσεως εἰς τὸ
 μᾶλλον κατατολμᾶν τῆς ἁμαρτίας ἑαυτοῖς ὑπο-
 γράφειν. Εἰ γὰρ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἔσται ποτὲ
 τέλος, τέλος ἔξει πάντως καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ. Εἰ δὲ
 ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦτο νοῆσαι οὐ καταδεχόμεθα, ποῖον
 ἔχει λόγον τῇ κολάσει τῇ αἰωνίῳ τέλος διδόναι; Ἡ
 γὰρ τοῦ αἰωνίου προσθήκη ἐφ' ἐκατέρων ἴσως κεῖ-
 ται. Ἀπελεύσονται γὰρ, φησὶν, οὗτοι εἰς
 κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώ-
 νιον. Τούτων οὖν οὕτως ὁμολογουμένων, εἰδέναι
 χρὴ, ὅτι καὶ τὸ, Δαρήσεται πολλὰς, καὶ τὸ, Δαρή-
 σεται ὀλίγας, οὐχὶ τέλος, ἀλλὰ διαφορὰν κολάσεως
 δηλοῖ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς δίκαιος κριτὴς ἐστίν, οὐ
 μόνον τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πονηροῖς, ἀποδι-
 δοὺς ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, δύναται εἶναι
 ὁ μὲν τις πυρὸς ἀσβέστου ἄξιος, καὶ τούτου ἥτοι
 μαλακωτέρου, ἢ μᾶλλον φλέγοντος· ὁ δὲ τις σκώλη-
 κος ἀτελευτήτου, καὶ τούτου πάλιν ἢ πραότερον ὀδυ-
 νῶντος, ἢ σφοδρότερον κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου· καὶ
 ἄλλος γεέννης διάφορα πάντως ἐχούσης τὰ κολαστή-
 ρια· καὶ ἕτερος τοῦ ἐξωτέρου σκότους, ἔνθα ὁ μὲν
 τις ἐν κλαυθμῷ μόνον, ὁ δὲ τις καὶ ἐν βρυγμῷ
 τῶν ὀδόντων διὰ τὸ ἐπιτεταμένον τῶν πόνων γίνεται.

Καὶ τὸ ἐξώτερον δὲ σκότος ὑποφαίνει πάντως εἶναί τι καὶ ἐσώτερον. Καὶ τὸ, *Εἰς πυθμένα ἄδου*, ἐν Παροιμίαις εἰρημένον δηλοῖ, ὅτι εἰσὶ τινες ἐν τῷ ἄδῃ μὲν, οὐκ ἐν πυθμένι δὲ ἄδου, κουφοτέραν ὑπομένοντες τὴν κόλασιν. Τοῦτο δὲ χαρακτηρίζειν ἔστι καὶ νῦν ἐν τοῖς τοῦ σώματος πάθεσιν. Ὁ μὲν γάρ τις πυρέσσει μετὰ συμπτωμάτων καὶ ἄλλων παθῶν· ὁ δὲ τις πυρέσσει μόνον, καὶ οὗτος οὐχ ὁμοίως τῷ ἑτέρῳ· καὶ ἄλλος οὐ πυρέσσει μὲν, ὁδύνη δὲ τινι μέλους καταπονεῖται· καὶ οὗτος πάλιν ἑτέρου πλεῖον ἢ ἔλαττον. Εἴρηται δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κυρίῳ τὸ, *πολλὰς καὶ ὀλίγας*, κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς συνηθείας, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα. Οἶδαμεν γὰρ πολλάκις τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου καὶ ἐπὶ τῶν ὑφ' ἑνός τινος πάθους κεκακωμένων παραλαμβάνομενον· οἷον ὅταν λέγωμεν ἐπὶ τινος πυρέσσοντος μόνον, ἢ ὀφθαλμὸν ὁδυνωμένου, θαυμάζοντες, ὅτι πόσα ἔπαθεν, ἢ πόσας ὑπέμεινεν ἀνάγκας. Ὡστε τὸ, *πολλὰς καὶ ὀλίγας δέρεσθαι*, πάλιν λέγω, οὐκ ἐν τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει ἢ συμπληρώσει, ἀλλ' ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς κολάσεως γίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΗ.

Κατὰ ποῖον νοῦν λέγονταί τινες υἱοὶ ἀπειθείας, καὶ τέκνα ὀργῆς;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τέκνα καὶ υἱοὺς τινος ὀνομάζειν οἶδεν ὁ Κύριος τοὺς ποιοῦντας τὰ θελήματα αὐτοῦ, εἴτε ἀγαθοῦ εἴτε κακοῦ. *Εἰ τέκνα γὰρ, φησὶ, τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν· καὶ πάλιν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.* Ὡστε καὶ ἀπειθείας υἱὸς ὁ τὰ τῆς ἀπειθείας ἐργαζόμενος γίνεται. Τάχα δὲ, ὥσπερ οὐχ ἁμαρτωλὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοαμαρτία ὁ διάβολος ὀνομάζεται, διὰ τὸ ἀρχηγὸς, ὡς οἶμαι, γεγονέναι τῆς ἁμαρ-

τίας· οὕτω καὶ αὐτοαπείθεια λέγοιτο ἂν ὁ διάβολος
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Τέκνον δὲ ὀργῆς ἐστί τις,
καθ' ὃ ἄξιον ἑαυτὸν πεποίηκε τῆς ὀργῆς. Ὡς γὰρ τοὺς
ἀξίους τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ τοῦ φωτὸς
καὶ ἡμέρας ἔργα, υἱοὺς φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας ὁ Ἀπό-
στολος προσηγόρευσεν· οὕτως ἀκόλουθον νοεῖν καὶ τὸ,
Ἦμεν τέκνα ὀργῆς. Εἰδέναι μέντοιγε χρή, ὅτι ὁ υἱὸς
τῆς ἀπειθείας, ὁ αὐτός ἐστι καὶ τέκνον ὀργῆς, τοῦ Κυ-
ρίου ἀποφνηαμένου, ὅτι *Ὁ ἀπειθὼν τῷ Υἱῷ οὐκ ὀψε-*
ται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ'
αὐτόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΘ

*Ἐπειδὴ γέγραπται, Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς
σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· εἰ ἄλλα μὲν ἐστι
τὰ τῆς σαρκὸς θελήματα, ἄλλα δὲ τῶν
διανοιῶν· καὶ ποῖα ταῦτα.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὰ μὲν τῆς σαρκὸς θελήματα ἐν ἄλλῳ τόπῳ κατὰ
μέρος ὀνομαστὶ καταλέγει ὁ Ἀπόστολος, λέγων· *Φα-*
νερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι
μοιχεῖα, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλο-
λατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζήλοι, θυμοὶ,
ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι,
μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· καὶ ἀλλαχοῦ
περιληπτικώτερον, ὅτι Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς
ἔχθρα εἰς Θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπο-
τάσσεται, οὔτε γὰρ δύναται· τὰ δὲ τῶν διανοιῶν
θελήματα λογισμοὶ εἶεν ἂν μὴ μαρτυρούμενοι
ὑπὸ τῆς Γραφῆς, οἳ εἰσιν ἐκεῖνοι, περὶ ὧν εἴρηται·
Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρό-
μενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ νοήματα
μὴ αἰχμαλωτιζόμενα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.
Διόπερ ἀναγκαῖον καὶ ἀσφαλὲς αἰεὶ καὶ πανταχοῦ
φυλάσσειν ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· Καὶ
ἡ συμβουλία μου τὰ δικαιώματά σου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟ.

Τί ἐστίν, Ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὴν πληροφορίαν τῆς ἑαυτοῦ εἰς Θεὸν πεποιθήσεως ἐξ ἀντιπαραθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου φρονήματος δεικνὺς ὁ Ἀπόστολος, ἕκαστον τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κειμένων οὕτω τίθησιν. Ὡς μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φρόνημα, *Ἐν παντὶ θλιβόμενοι*, φησὶν· ὡς δὲ πρὸς τὴν ἐπὶ Θεὸν πεποίθησιν ἐπιφέρει τὸ, *Ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι*· πάλιν, ὡς μὲν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φρόνημα, *Ἀπορούμενοι*· ὡς δὲ πρὸς τὴν ἐπὶ Θεὸν πεποίθησιν, τὸ, *Οὐκ ἐξαπορούμενοι*· καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. Οἷα ἐστὶ κακεῖνα τὰ ἀλλαχοῦ αὐτῷ εἰρημένα· *Ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν*· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΑ.

Τοῦ Κυρίου λέγοντος· Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρά ὑμῖν ἐστίν· εἰ πάντων, ὅσα ἡμαρτέ τις, διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τὸν καθαρισμὸν εὕρισκει.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Αὕτῃ ἡ ἀκολουθία τῶν προκειμένων σαφηνίζει τὸ εἰρημένον. Προειπὼν γὰρ, ὅτι *Καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος*, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας, οὕτως ἐπήγαγε· *Πλὴν τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρά ὑμῖν ἐστὶ*· πάντα ταῦτα δηλονότι ὅσα ἐν τῷ ἀρπάζειν καὶ πλεονεκτεῖν ἁμαρτάνομεν, καὶ πονηρευό-

μεθα. Παρίστησι δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ζακχαῖος εἰπών· Ἴδού
τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμι τοῖς
πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδί-
δωμι τετραπλοῦν. Ὡστε ὅσα τοιαῦτά ἐστιν ἁμαρτή-
ματα, ἅπερ δυνατὸν ἀναλῦσαι, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔστιν
ἀντιδοῦναι πολυπλάσιον, τούτῳ τῷ τρόπῳ καθαρί-
ζεσθαι· καὶ τούτῳ, φημί, τῷ τρόπῳ, οὐκ αὐτῷ καθ’
ἑαυτὸν ἀρκοῦντι πρὸς τὴν κάθαρσιν, χρήζοντι δὲ
προηγούμενως τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ αἵματος
τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔχομεν
τὴν ἀπολύτρωσιν, ποιοῦντες ἐφ’ ἐκάστῳ τοὺς ἀξίους
καρποὺς τῆς μετανοίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΒ

Ἐπειδὴ πρόσταγμά ἐστι τοῦ Κυρίου μὴ μερι-
μᾶν περὶ τῆς αὔριον, πῶς ὑγιῶς τὸ πρόσ-
ταγμα νοήσομεν; Ὁρῶμεν γὰρ, ὅτι πολ-
λὴν ἔχομεν σπουδὴν τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν
ἔνεκεν, ὥστε παραθέσθαι καὶ τὰ πρὸς πλείονα
χρόνον ἀρκέσαι δυνάμενα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ καταδεξάμενος τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν,
εἰπόντος· Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ πληροφο-
ρηθεὶς τὴν ἀλήθειαν τῆς αὐτοῦ ἐπαγγελίας, ἐπαγ-
αγόντος· Καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν·
οὐκ ἐν ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις ταῖς συμπνιγούσαις
τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπον ποιούσαις, καταργεῖ τὴν
ψυχὴν. Ἐν δὲ τῷ καλῷ ἀγῶνι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρε-
στήσεως ἀγωνιζόμενος, πιστεύει τῷ Κυρίῳ εἰπόντι·
Ἄξιός ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ· καὶ οὐ-
δὲν ταύτης ἔνεκεν περιεργάζεται. Ἐργάζεται δὲ καὶ
μεριμνᾷ οὐχὶ δι’ ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ
Χριστοῦ, καθὼς ὑπέδειξε καὶ ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος,
εἰπών· Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶν-
τας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων. Τὸ

μὲν γὰρ δι' ἑαυτὸν μεριμνᾶν φιλαυτίας ἐστὶν ἔγκλημα· τὸ δὲ διὰ τὴν ἐντολὴν μεριμνᾶν καὶ ἐργάζεσθαι φιλοχρίστου καὶ φιλαδέλφου διαθέσεώς ἐστιν ἐγκώμιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΓ.

*Τί ἂν τις ποιήσας, βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐκ τῆς τότε βλασφημίας, ἣν ἐβλασφήμησαν οἱ Φαρισαῖοι, ἐφ' οἷς καὶ τὸ κρῖμα τοῦτο ἐτέθη, δῆλόν ἐστιν, ὅτι καὶ νῦν ἐκεῖνος βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃς ἂν τὰς ἐνεργείας καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῷ ἐναντίῳ ἐπιφημίση· ὅπερ πάσχομεν οἱ πολλοὶ, τὸν μὲν σπουδαῖον κενόδοξον πολλάκις ῥιψοκινδύνως ἀποκαλοῦντες, τοῦ δὲ ζῆλον ἀγαθὸν ἐπιδεικνυμένου ὀργὴν καταψευδόμενοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐν ὑπονοίαις πονηραῖς ψευδῶς ἐπιφημίζοντες

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΔ.

Πῶς γίνεται τις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρός;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν φοβηθῇ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, λέγοντος· *Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες· καὶ μιμήσεται τὸν εἰπόντα· Κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοί· καὶ πᾶσαν οἴησιν συνέσεως ἀποβαλὼν, μὴ πρότερόν τι τῶν ἰδίων λογισμῶν ὥς ἀγαθὸν ἐγκρίνη, μήτε μὴν λογίσηται τι τὴν ἀρχὴν, πρὶν ἂν ὑπ' αὐτῆς τοῦ Κυρίου τῆς ἐντολῆς συνεθισθῇ πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ Θεῷ· εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἐνθυμήσει, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος·* *Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν*

λογίσασθαι τι ὥς ἐξ ἑαυτῶν· ἀλλ' ἡ ἰκανότης
ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ διδάσκοντος ἄνθρωπον
γνώσιν, καθὼς γέγραπται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΕ.

Εἰ δύναται ἐγκόψαι πρόθεσιν ἀγίου ὁ Σατανᾶς,
ὅτι γέγραπται· Ἐγὼ μὲν Παῦλος προεθέμην
ἐλθεῖν καὶ ἅπαξ καὶ δις, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ
Σατανᾶς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τῶν ἐν Κυρίῳ κατορθωμάτων τὰ μὲν προθέσει
καὶ κρίσει ψυχῆς ἐκτελεῖται, τὰ δὲ διὰ σώματος
ἐνεργεῖται ἢ ἐν σπουδῇ ἢ ἐν ὑπομονῇ. Ὅσα μὲν οὖν
ἐν προθέσει τῆς ψυχῆς καὶ κρίσει κεῖται, ταῦτα
ἐγκόψαι οὐδενὶ τρόπῳ δυνατόν ἐστι τῷ Σατανᾷ· ἐν δὲ
τοῖς διὰ σωματικῆς ἐνεργείας κατορθουμένοις πολ-
λάκις τι καὶ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς γενέσθαι ἐμπόδιον,
εἰς δοκιμὴν καὶ ἔλεγχον τοῦ ἐμποδιζομένου, ἵνα ἢ
μετατιθέμενος τῆς ἀγαθῆς προθέσεως ἐλεγχθῇ, ὥς
οἱ ἐπὶ τῆς πέτρας σπαρέντες, οἱ πρὸς ὀλίγον μὲν τὸν
λόγον μετὰ χαρᾶς ἐδέξαντο, γενομένης δὲ θλί-
ψεως, εὐθὺς ἀπέστησαν· ἢ ἐπιμένων τοῖς καλοῖς
ἀποδειχθῇ ἐν σπουδῇ τῶν κατορθωμάτων, ὥς αὐτὸς
ὁ Ἀπόστολος, ὃς πολλάκις προθέμενος ἀπελθεῖν πρὸς
τοὺς Ῥωμαίους, καὶ κωλυθεὶς, ὥς αὐτὸς ὡμολόγη-
σεν, ὅμως οὐκ ἐπαύσατο θέλων, μέχρις ὅτε καὶ
ἐπλήρωσεν ὁ προέθετο· ἐν δὲ ὑπομονῇ, ὥς ὁ Ἰωβ,
ὃς, τοσαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου παθὼν, ἀναγκά-
ζοντος φθέγγεσθαι τι βλάσφημον, ἢ ἀχαριστῆσαι
Θεῷ, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων συμφορῶν οὐκ ἐξέστη
τῆς εὐσεβοῦς κρίσεως, καὶ τοῦ φρονεῖν περὶ Θεοῦ
ὕγιως. Γέγραπται γὰρ περὶ αὐτοῦ· Ἐν πᾶσι τού-
τοις οὐδὲν ἤμαρτεν Ἰωβ τοῖς χεῖλεσιν
αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀφρο-
σύνην τῷ Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟ.

Τί ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρήμενον, Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πολλὰ ἐστὶν, ἃ ὁ Θεὸς θέλει· τὰ μὲν ἐν μακροθυμίᾳ καὶ χρηστότητι, ἅπερ ἀγαθὰ ἐστὶ τε καὶ λέγεται· τὰ δὲ κατ' ὀργὴν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἅπερ κακὰ ὀνομάζεται. Ἐγὼ γάρ εἰμι, φησὶν, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακά. Κακὰ δὲ, οὐχ ὑπὲρ ὧν κολαζόμεθα, ἀλλὰ δι' ὧν παιδευόμεθα. Τὰ δὲ παιδεύοντα, καὶ διὰ τῆς κακώσεως εἰς ἐπιστροφὴν ἄγοντα, γίνεται εἰς ἀγαθόν. Ὅσα μὲν οὖν μακροθυμῶν καὶ χρηστευόμενος θέλει ὁ Θεός, ταῦτα καὶ ἡμᾶς καὶ θέλγει καὶ μιμεῖσθαι ἀναγκαῖον. Γίνεσθε γάρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ, Γίνεσθε, φησὶ, μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά· καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. Ὅσα δὲ κατ' ὀργὴν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐπάγει, ταῦτα κακὰ λεγόμενα, ὡς εἶπον, τῷ λόγῳ τῆς κακώσεως, οὐ πάντως καὶ ἡμῖν ἔξεστι ποιεῖν. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, λιμῶ πολλάκις, ἢ λοιμῶ, ἢ πολέμῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ διαφθαρῆναι ἀνθρώπους, τῷ θελήματι τούτῳ ἐξυπηρετεῖσθαι ἡμᾶς χρή. Πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ ὑπηρεταῖς κακοῖς ὁ Θεὸς κέχρηται, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν, καὶ θλίψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ζητεῖν δεῖ, τί τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ· εἶτα, ὅταν γνωρίσωμεν τὸ ἀγαθόν, ἐξετάζειν, εἰ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ ἐστὶν. Ἔστι γάρ τι. ὃ τῷ μὲν ἰδίῳ λόγῳ καὶ θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἀγαθόν ἐστὶν· ὅταν δὲ ἢ παρὰ πρόσωπον, ἢ παρὰ καιρὸν γένηται, οὐκέτι καὶ εὐάρεστον Θεῷ ἐστὶν. Οἶον, θέλημα Θεοῦ

ἦν, καὶ ἀγαθὸν ἦν τὸ θυμιᾶν Θεῷ, ἀλλ' οὐκ ἦν εὐάρεστον Θεῷ, τοὺς περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν τοῦτο ποιεῖν. Καὶ πάλιν, θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ἐλεημοσύνην ποιεῖν· ἀλλὰ τὸ ἔνεκεν τοῦ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ποιεῖν, οὐκέτι καὶ εὐάρεστον Θεῷ ἐστὶ. Καὶ πάλιν, θέλημα Θεοῦ ἦν, καὶ ἀγαθὸν ἦν τὸ τοὺς μαθητὰς, ὃ πρὸς τὸ οὖς ἤκουσαν, κηρύττειν ἐπὶ τῶν δωμάτων· ἀλλὰ τὸ πρὸ καιροῦ τι εἰπεῖν οὐκέτι καὶ εὐάρεστον ἦν τῷ Θεῷ· *Μηδενὶ γὰρ εἶπητε, φησὶ, τὸ ὄραμα τοῦτο, ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.* Καὶ καθόλου πᾶν θέλημα Θεοῦ ἀγαθὸν τότε καὶ εὐάρεστόν ἐστιν, ὅταν πληρωθῇ ἐπ' αὐτῷ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· *Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ, Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.* Πάλιν δὲ, ὅταν καὶ θέλημα Θεοῦ ᾖ τι, καὶ ἀγαθὸν ᾖ, καὶ εὐάρεστον ᾖ, οὐδ' οὕτως ἀμεριμνεῖν χρή, ἀλλ' ἀγωνιᾶν καὶ φροντίζειν, ὅπως τέλειον καὶ ἀνελλιπὲς τοῦτο ᾖ· ἐν μέτρῳ ποτὲ μὲν τοῦ γινομένου, εἰ κατὰ τὸ προστεταγμένον γίνεται, ποτὲ δὲ τῆς τοῦ ποιούντος δυνάμεως. *Ἀγαπήσεις γὰρ, φησὶ, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν·* καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ἐδίδαξε. Καὶ πᾶσαν δὲ ἐντολήν, καθὼς γέγραπται· *Μακάριος γὰρ, φησὶν, ὁ δοῦλος, ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ, εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΖ.

Ποῖόν ἐστι τὸ ταμιεῖον, εἰς ὃ εἰσελθεῖν τὸν προσευχόμενον προστάσσει ὁ Κύριος;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ταμιεῖον μὲν ἢ συνήθεια ὀνομάζειν οἶδεν οἶκον σχολάζοντα καὶ ἀνακεχωρημένον, ἐν ᾧ ἀποτιθέμεθα

ἅπερ ἂν ταμιεύσασθαι βουληθῶμεν· ἢ ἐν ᾧ κρυβῆ-
 ναι δυνατὸν, κατὰ τὸ καὶ ἐν τῷ προφήτῃ εἰρημένον·
Βάδιζε, λαός μου, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου,
ἀποκρύβηθι. Τὴν δὲ δύναμιν τῆς ἐντολῆς ἢ ὑπόθε-
 σις σαφηνίζει· πρὸς γὰρ τοὺς νοσοῦντας τὸ πάθος
 τῆς ἀνθρωπαρεσκείας ὁ λόγος ἐστίν. Ὡστε ἐὰν μέν
 τις ὑπὸ τοῦ πάθους ἐκείνου παρενοχλῆται, καλῶς
 ποιεῖ, ὑπαναχωρῶν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μονούμενος,
 μέχρις ἂν δυνηθῇ ἀναλαβεῖν τὴν ἑξιν τοῦ μὴ περιβλέ-
 πεσθαι εἰς τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνους,
 εἰς μόνον δὲ τὸν Θεὸν ἀποβλέπειν, κατὰ τὸν εἰπόντα·
Ἴδου, ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυ-
ρίων αὐτῶν· ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας
τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς
Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐὰν δέ τις Θεοῦ χάριτι
 καθαρεύῃ τοῦ πάθους ἐκείνου, οὐκ ἔχει ἀνάγκην κρύ-
 πτειν τὸ καλόν. Ὅπερ διδάσκων αὐτὸς ὁ Κύριος, λέ-
 γει· *Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους*
κειμένη. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐ-
τὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω
 τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως
 ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν
 Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὁ δὲ αὐτὸς
 νοῦς καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς νηστείας,
 ἅπερ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κεῖται· καὶ καθόλου ἐπὶ παν-
 τὸς πράγματος τῆς θεοσεβείας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΗ.

Πῶς τὸ πνεῦμά τινος προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς αὐ-
τοῦ ἄκαρπός ἐστιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Τοῦτο περὶ τῶν ἐν γλώσσει ἀγνοουμένη τοῖς
 ἀκούουσι τὰς προσευχὰς ἀναπεμπόντων ἐρρήθη. Φησὶ
 γάρ· Ἐὰν προσεύχωμαι γλώσσει, τὸ πνεῦμά μου
 προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. Ὅταν

μὲν γὰρ ἄγνωστα ἦ τοῖς παροῦσι τὰ ῥήματα τῆς προσευχῆς, ἄκαρπός ἐστιν ὁ νοῦς τοῦ προσευχομένου, μηδενὸς ὠφελουμένου· ὅταν δὲ οἱ παρόντες νοῶσι τὴν προσευχὴν ὠφελεῖν δυναμένην τοὺς ἀκούοντας, τότε ὁ προσευχόμενος καρπὸν ἔχει τὴν τῶν ὠφελουμένων βελτίωσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ πάσης ἐκφωνήσεως τῶν τοῦ Θεοῦ ῥημάτων. Γέγραπται γάρ· Ἄλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΘ

Τί ἐστι τὸ, Ψάλατε συνετῶς;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν βρωμάτων ἡ αἴσθησις τῆς ποιότητος ἐκάστου βρώματος, τοῦτό ἐστιν ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῆς ἀγίας Γραφῆς ἡ σύνεσις. *Λάρυγξ μὲν γὰρ, φησὶ, σῖτα γεύεται, νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει.* Ἐὰν οὖν τις οὕτω συνδιατεθῇ τὴν ψυχὴν τῇ δυνάμει ἐκάστου ῥήματος, ὥς συνδιατίθεται τὴν γεῦσιν τῇ ποιότητι ἐκάστου βρώματος, ὁ τοιοῦτος ἐπλήρωσε τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· *Ψάλατε συνετῶς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠ

Τίς ἐστιν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μὴ λαμβανόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ ἀθετήσει ἐντολῆς Θεοῦ, ἢ ἐλλείψει, ἢ ἀμελεία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΑ.

Τὴν μὴ θέλουσιν ψάλαι, εἰ χρὴ ἀναγκάζεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὴ ἐπιθυμητικῶς ἔρχεται ἐπὶ τὸ ψάλλειν, καὶ εἰ μὴ ἐπιφαίνεται αὐτῇ ἡ διάθεσις τοῦ εἰπόντος· Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου· καὶ εἰ μὴ ζημίαν μεγάλην ἤγεῖται τὴν ἀργίαν, ἢ διορθωσάσθω, ἢ ἐξαρθήτω, ἵνα μὴ μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα δολώσῃ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΒ.

Τίνες εἰσὶν οἱ λέγοντες, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἀκούοντες, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τάχα ἐκεῖνοι, οὓς ὑπέγραψεν ὁ Ἀπόστολος ἐπὶ τοῦ ἰδίου προσώπου, εἰπών· Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ πᾶσαν τὴν πίστιν· καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου· καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

Ὅπερ ἐπαιδεύθη ὁ Ἀπόστολος παρὰ τοῦ Κυρίου εἰπόντος περὶ τινων· Ποιοῦσι γὰρ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Τὸ γὰρ μὴ διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἀλλὰ διὰ τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον γινόμενον, οἷον ἂν ᾖ, οὐ θεοσεβείας ἔπαινον εὐρίσκει, ἀλλ' ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ αὐταρεσκείας, ἢ φιλονεικίας, ἢ φθόνου, ἢ τινος τοιαύτης αἰτίας ἔχει τὸ κρῖμα. Διὸ καὶ ἀδικίας ἔργον τὸ τοιοῦτον ὁ Κύριος ὀνομάζει, λέγων πρὸς τοὺς εἰπόντας τὸ, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ τὰ ἐξῆς· Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες ἐργάται ἀδικίας. Πῶς γὰρ οὐκ ἀδικίας ἐργάται οἱ ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς εἰς πραγματείαν τῶν ἰδίων ἡδονῶν καταχρώμενοι; Οἷον ᾗσαν ἐκεῖνοι περὶ ὧν φησιν ὁ Ἀπόστολος· Οὐ γὰρ ἐσμεν ὥς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν· Νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέ-

βειαν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὧν ἀπάντων καθαρεύων ἀποδέδεικται ἡμῖν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος δι' ὧν φησιν·
Οὐχ ὡς ἄνθρωποις ἀρέσκοντες. ἀλλὰ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν ὑμῖν, καθὼς οἴδατε, οὔτε προφάσει πλεονεξίας· Θεὸς μάρτυς· οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΓ.

Εἰ ὁ ποιῶν τὸ θέλημά τινος κοινωνός ἐστιν ἐκεῖνου.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ πιστεύομεν τῷ Κυρίῳ λέγοντι· Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας· καὶ πάλιν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· οἴδαμεν, ὅτι οὐχὶ κοινωνὸς ἀπλῶς, ἀλλὰ κύριον ἑαυτοῦ καὶ πατέρα ἐπιγράφεται ἐκεῖνον, οὗ τὸ ἔργον ποιεῖ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο σαφῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος, λέγων· Οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δούλοι ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΔ.

Ἐὰν πτωχεύσῃ ἀδελφότης διὰ περίστασιν ἢ νόσον, εἰ ἀδιάκριτόν ἐστι παρ' ἐτέρων λαμβάνειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν· καὶ εἰ χρή, παρὰ τίνων λήψεται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μνημονεύων τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε, φροντίδα πολλὴν μετὰ

σπουδῆς πλείονος καὶ ἐπιμελείας ποιεῖται ἄξιος εἶναι ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου τετάχθαι. Ἐὰν οὖν τις τοιοῦτος ᾗ, μὴ διακρινέσθω λαμβάνων, ἀλλ' εὐχαριστεῖτω. Παρὰ τίνων δὲ χρή λαμβάνειν, καὶ πότε, καὶ πῶς, ὁ τὴν κοινὴν φροντίδα ἐπιτεταγμένος δοκιμάζειν ὀφείλει· μνημονεύων τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος·
Ἔλαιον ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου· καὶ πάλιν· Πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἐλειτούργει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΕ.

Εἰ χρή ἀδελφότητα μετὰ ἀδελφότητος πραγματευομένην τὴν ἀξίαν τιμὴν τοῦ εἴδους περιεργάζεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ μὲν συγχωρεῖ ὁ λόγος ἐν ἀδελφοῖς τὸ ἀγοράζειν παρ' ἀλλήλων καὶ πωλεῖν ἀλλήλοις, οὐκ ἔχω τι λέγειν· κοινωνεῖν γὰρ ἀλλήλοις παιδευόμεθα πρὸς τὴν χρεῖαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· *Τὸ ὑμῶν περισσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, καὶ τὸ ἐκείνων περισσευμα εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης·* εἰ δὲ ἄρα συνεμπίπτει ποτὲ τοιαύτη ἀνάγκη, χρή τὸν ἀγοράζοντα μᾶλλον. ἀκριβεύεσθαι μὴ τῆς ἀξίας ἐλάττονα δῶ τιμὴν ἢ περ τὸν πωλοῦντα. Ἀμφότεροι δὲ μνημονεύετωσαν τοῦ εἰπόντος· *Ζημιοῦν ἄνδρα δίκαιον οὐ καλόν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠ.

Εἰ δεῖ τὸν ἐν ἀδελφότητι ζῶντα, καὶ ἀσθενεῖα σωματικῇ περιπεσόντα, εἰς ξενοδοχεῖον ἀπάγειν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Στοχάζεσθαι χρή ἐκάστου τόπου καὶ σκοποῦ τοῦ οἰκείου πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον εἰς δόξαν Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΖ.

Τίνες εἰσὶν οἱ ἄξιοι καρποὶ τῆς μετανοίας;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὰ ἀντικείμενα τῇ ἁμαρτίᾳ ἔργα δικαιοσύνης,
ἅπερ ὁ μετανοῶν καρποφορεῖν ὀφείλει, ποιῶν τὸ εἰ-
ρημένον· Ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦν-
τες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΗ.

*Ὁ θέλων ἐξομολογήσασθαι τὰς ἁμαρτίας ἑαυτοῦ
εἰ πᾶσιν ἐξομολογεῖσθαι ὀφείλει, καὶ τοῖς τυ-
χοῦσιν, ἢ τίσιν;*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ σκοπὸς τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν
ἁμαρτανόντων φανερὸς, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι
*Οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπι-
στρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν.* Ἐπεὶ οὖν καὶ τῆς ἐπι-
στροφῆς ὁ τρόπος οἰκεῖος ὀφείλει εἶναι τοῦ ἁμαρτή-
ματος, καὶ καρπῶν δὲ χρεῖα ἀξίων τῆς μετα-
νοίας, κατὰ τὸ γεγραμμένον· *Ποιήσατε καρποὺς
ἀξίους τῆς μετανοίας, ἵνα μὴ τὰ τῆς ἐπιφερομέ-
νης ἀπειλῆς συμβῇ ἐν τῇ ἐλλείψει τῶν καρπῶν.* Πᾶν
γὰρ δένδρον, φησὶ, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκ-
κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται· ἀναγκαῖον τοῖς
πεπιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων
τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα. Οὕτω γὰρ
καὶ οἱ πάλαι μετανοοῦντες ἐπὶ τῶν ἁγίων εὐρίσκονται
πεποηκότες. Γέγραπται γὰρ ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ,
ὅτι τῷ Βαπτιστῇ Ἰωάννῃ ἐξωμολογοῦντο τὰς ἁμαρ-
τίας αὐτῶν· ἐν δὲ ταῖς Πράξεσι, τοῖς ἀποστόλοις,
ὅφ' ὧν καὶ ἐβαπτίζοντο ἅπαντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΘ.

Ὁ μετανοήσας ἐπὶ ἁμαρτήματι, καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐμπεσὼν ἁμάρτημα, τί ποιήσῃ;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἅπαξ τινα μετανοήσαντα τὴν αὐτὴν πάλιν ποιῆσαι ἁμαρτίαν ἔλεγχός ἐστι τοῦ τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης μὴ ἐκκαθᾶραι, ἀφ' οὗ, καθάπερ ἀπὸ ρίζης τινὸς, πάλιν ἀνάγκη τὰ ἴσα φύεσθαι. Ὡς γὰρ εἴ τις φυτοῦ τοὺς κλάδους ἐκκόψαι θελήσειε, τὴν ρίζαν ἐάσας, οὐδὲν ἦττον ἢ ρίζα μένουσα τὰ αὐτὰ πάλιν βλαστάνει· οὕτως, ἐπειδὴ τινα τῶν ἁμαρτημάτων οὐκ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐξ ἐτέρων φύεται, ἀνάγκη πᾶσα τὸν καθαρεῦσαι ἀπ' αὐτῶν βουλόμενον τὰ πρῶτα αἴτια τῶν ἁμαρτημάτων ἐκείνων ἐξᾶραι· οἷον, ἔρις ἢ φθόνος οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ἄρχεται, ἀλλ' ἀπὸ ρίζης τῆς φιλοδοξίας βλαστάνει. Ἀντιποιοῦμενος γὰρ τῆς δόξης τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἐρίζει τῷ εὐδοκιμοῦντι, ἢ φθονεῖ τῷ παρευδοκιμοῦντι. Ἐὰν οὖν, ἅπαξ τις λαβόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ φθόνῳ, ἢ ἔριδι, πάλιν τοῖς αὐτοῖς περιπέσῃ, γνωρίζετω ἑαυτὸν τὸ πρῶτον αἴτιον τοῦ φθόνου ἢ τῆς ἔριδος, τὴν φιλοδοξίαν ἐν βάθει νοσοῦντα. Καὶ χρή γε αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου διὰ τῶν τῆς ταπεινοφροσύνης γυμνασμάτων #γυμνάσιον γὰρ ταπεινοφροσύνης ἢ ἐν τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασι διατριβᾷ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας θεραπεῦσαι, ἵνα οὕτως, ἐν διαθέσει τῆς ταπεινοφροσύνης γενόμενος, μηκέτι ἐκπέσῃ εἰς τὰ προειρημένα τῆς φιλοδοξίας βλαστήματα· καὶ ἐφ' ἐκάστω τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων ὁμοίως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ.

Πῶς περισσεύει τις ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦτοι τὸ διδόμενον χάρισμα πολυπλασιάζων ἐν τῇ τῶν εὐεργετουμένων ὑπ' αὐτοῦ ὠφελείᾳ καὶ προκοπῇ, ἣ ἐκ συγκρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων τὸ πλεόν τῆς σπουδῆς ἐπιδεικνύμενος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΑ.

*Τίς ἐστὶν ὁ συντετριμμένος κάλαμος, ἢ τὸ τυφόμενον λίνον; καὶ πῶς τις τὸ μὲν οὐ κατ-
εάξει, τὸ δὲ οὐ σβέννυσιν·*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Συντετριμμένον μὲν κάλαμον λογίζομαι εἶναι τὸν ἐν πάθει τινὶ ποιῶντα ἐντολὴν Θεοῦ· ὃν κατεάσσειν καὶ ἀποκόπτειν οὐ χρή, ἀλλὰ μᾶλλον θεραπεύειν, ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰπὼν· *Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, λέγων· Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν καὶ ἀλλαχοῦ· Μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν. Λίνον δὲ τυφόμενον, ὅταν τις ποιῇ τὴν ἐντολὴν μὴ διαπύρῳ ἐπιθυμία καὶ τελείᾳ σπουδῇ, νωθρότερον δὲ πῶς καὶ χαννότερον, ὃν οὐ χρή παύειν, διεγείρειν δὲ μᾶλλον ὑπομνήσει τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΒ.

Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι παιδίων βιωτικῶν εἶναι διδάσκαλον.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου· ἐὰν οἱ προσάγοντες ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ προσάγωσι, καὶ οἱ δεχόμε-*

νοι πληροφορίαν ἔχωσιν, ὅτι δύνανται ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ἐκθρέψαι τὰ προσαγόμενα, φυλασσέσθω τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, εἰπόντος· Ἔφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς μέ, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἄνευ δὲ τοῦ τοιούτου σκοποῦ καὶ τῆς τοιαύτης ἐλπίδος οὔτε Θεῷ ἀρέσκον τοῦτο, καὶ ἡμῖν οὔτε πρέπον οὔτε συμφέρον λογίζομαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΓ.

Πῶς δεῖ προσφέρεισθαι τοῖς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων παραιτουμένοις, τὰ δὲ μικρὰ ἀδιαφόρως ποιοῦσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Πρῶτον μὲν εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ταύτην τὴν διαφορὰν οὐκ ἔστι μαθεῖν. Μία γὰρ ἀπόφασις κατὰ πάντων ἁμαρτημάτων κεῖται, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας· καὶ πάλιν, ὅτι Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· καὶ τοῦ Ἰωάννου βοῶντος· Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· τῆς ἀπειθείας οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ἐν τῇ παρακοῇ τὴν ἀπειλὴν ἐχούσης. Ὅλως δὲ, εἰ ἐπιτρέπομεθα λέγειν μικρὸν καὶ μέγα ἁμάρτημα, ἀναντίρρητον ἔδει τὴν ἀπόδειξιν ἐκάστῳ μέγα εἶναι τὸ ἐκάστου κρατοῦν, καὶ μικρὸν τοῦτο, οὗ ἕκαστος κρατεῖ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν ὁ μὲν νικήσας ἐστὶν ἰσχυρότερος, ὁ δὲ ἡττηθεὶς ἀσθενέστερος τοῦ ἐπικρατεστέρου, ὅστις ἂν ᾖ. Δεῖ οὖν ἐπὶ παντὸς ἁμαρτάνοντος οἰονδήποτε ἁμάρτημα φυλάσσειν τὸ κρῖμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ἄν ἁμάρτη εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκού-

ση, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ
ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο,
ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ
πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ
Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρ-
ακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.
Φυλασσέσθω δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὸ ὑπὸ τοῦ
Ἀποστόλου εἰρημένον· Διὰ τί οὐ μᾶλλον ἐπενθή-
σατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο
ποιήσας; Χρὴ γὰρ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν εὐ-
σπλαγχνίαν ἐπιφέρεσθαι τῇ ἀποτομῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΔ

Ἐκ ποίας αἰτίας ἐκπίπτει τις τῆς διηνεκούς
μνήμης τοῦ Θεοῦ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Ἐάν τις ἀμνήμων γένηται τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ
Θεοῦ, καὶ ἀσυνείδητος εὗρεθῇ πρὸς τὸν εὐεργέτην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΕ

Ἐκ ποίων σημείων γνωρίζεται ὁ μετέωρος.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ἀμελῇ τις τῶν πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ, τοῦ
Προφήτου εἰπόντος· Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν
μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ
σαλευθῶ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ.

Πῶς πληροφορηθῇ ἡ ψυχὴ, ὅτι τῶν ἀμαρτημά-
των καθαρεύει

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν καταμάθῃ τις ἐν ἑαυτῷ τὴν διάθεσιν τοῦ Δα-

βίδ, εἰπόντος· Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξά-
 μην· ἢ καταμάθῃ εἰ κατώρθωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸ παρὰ
 τοῦ Ἀποστόλου προστεταγμένον, εἰπόντος· Νε-
 κρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
 πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κα-
 κήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολα-
 τρεία· δι' ἧς ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἔνθα καὶ
 πλατύνων κατὰ παντὸς ἁμαρτήματος τὸ τοιοῦτον
 κρῖμα, ἐπήγαγεν· Ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει-
 θείας, ἵνα δυνηθῇ εἰπεῖν, ὅτι· Οὐκ ἐκολλήθη μοι
 καρδία σκαμβή· ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πο-
 νηροῦ, οὐκ ἐγίνωσκον Γνωρίζει δέ τις ἑαυτὸν ἐν
 τοιαύτῃ διαθέσει καθεστῶτα, ἔαν καὶ πρὸς τοὺς
 ἁμαρτάνοντας τὴν αὐτὴν τοῖς ἀγίοις φρικώδη συμ-
 πάθειαν ἀναλάβῃ· τοῦ μὲν Δαβὶδ εἰπόντος· Εἶδον
 ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὰ λό-
 γιά σου οὐκ ἐφυλάξαντο· τοῦ δὲ Ἀποστόλου λέ-
 γοντος· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκαν-
 δαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ γὰρ, κατὰ
 τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου, ἡ ψυχὴ κρείττων ἐστὶ τοῦ
 σώματος, ὁρῶμεν δὲ, ὅτι ἐπὶ τοῦ σώματος πᾶσαν
 μὲν ῥυπαρίαν σικχαινόμεθα καὶ βδελυσσόμεθα παντὸς
 δὲ σπαραγμοῦ καὶ πάσης ἐπιβουλῆς θεωρία συν-
 τριμμὸν καὶ λύπην ἐργάζεται τῇ καρδίᾳ· πόσῳ
 μᾶλλον ἀκόλουθον τὰ προειρημένα πάσχειν ἐπὶ
 τοῖς ἁμαρτάνουσι τὸν φιλόχριστον καὶ φιλάδελφον,
 ὅταν βλέπῃ τῶν ἁμαρτανόντων, ὥσπερ ὑπὸ θηρίων,
 τιτρωσκομένην τὴν ψυχὴν, καὶ βιβρωσκομένην, καὶ
 ὥσπερ ἰχῶρας καὶ σηπεδόνας ἐπιφαίνουσας; τοῦ μὲν
 Δαβὶδ εἰπόντος, ὅτι Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν
 κεφαλὴν μου· ὥσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν
 ἐπ' ἐμέ· προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές
 μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου· ἐταλαι-
 πώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους· ὅλην τὴν
 ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην· τοῦ δὲ Ἀπο-
 στόλου λέγοντος· Κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία
 ἐστίν. Ὅταν οὖν ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἁμαρτήμασιν ἢ ἐπ' ἄλλοτρίοις, κατὰ τὰ
 προειρημένα ἐξ ἀρχῆς,

οὕτω διακειμένην καταμάθη τις ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν, τότε πληροφορηθήτω, ὅτι καθαρεύει ἀπὸ ἁμαρτίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΖ.

Πῶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπιστρέφειν χρή.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ζηλώσαντα τὴν διάθεσιν τοῦ Δαβὶδ, πρῶτον μὲν λέγοντος· *Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα· Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ·* ἔπειτα δὲ ἐν τῷ διηγεῖσθαι τὸν τρόπον διὰ τοῦ ἔκτου ψαλμοῦ, καὶ δι' ἄλλων δὲ πολυτρόπως· διὰ δὲ τοῦ Ἀποστόλου μανθάνοντα ταῦτα ἃ ἐμαρτύρησε τοῖς Κορινθίοις ὑπὲρ ἁλλοτρίου ἁμαρτήματος, εἰπὼν, ὅτι *Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς λύπης ἐπενεγκών·* *Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι πόσῃν κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν·* ἄλλ' ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. *Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἄγνοους εἶναι ἐν τῷ πράγματι.* Ὡστε ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι οὐ μόνον ἀναχωρεῖν χρή τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ καὶ ἀφίστασθαι αὐτῶν τῶν ἁμαρτανόντων· τοῦ μὲν Δαβὶδ καὶ τοῦτο δηλώσαντος ἐν τῷ εἰπεῖν· *Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν·* τοῦ δὲ Ἀποστόλου παραγγείλαντος τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΗ.

Εἰ τὰ καλὰ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν ποιεῖν ὁ Λόγος συγχωρεῖ

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ ἑαυτῷ ἀρέσκων ἀνθρώπῳ ἀρέσκει. Ἄνθρωπος γὰρ καὶ αὐτὸς ἔκαστος. Ὡσπερ οὖν Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ στηρίζει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, ὃ τὴν ἑαυτοῦ πεποίθησιν δηλοῖ οἷς ἐπιφέρει, Καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποσταίῃ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· οὕτω καὶ ὁ ἄλλω ἀρέσκων, ἢ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειάν τι ποιῶν, τῆς θεοσεβείας ἐκπίπτει, εἰς δὲ ἀνθρωπαρέσκειαν ἐμπίπτει. Ποιοῦσι γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ ὁμολογεῖ, ὅτι Εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δούλος οὐκ ἂν ἦμην. Σφοδρότερα δὲ ἀπειλὴ φέρεται ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ λεγούσῃ, ὅτι Ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΘ.

Πῶς πληροφορηθῇ ἡ ψυχὴ ἀποστῆναι τῆς φιλοδοξίας.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὅταν ἀνάσχηται τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραγγέλλοντος, ὅτι Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· ἵνα ὁ θεοσεβὴς, μήτε τῆς παρούσης, μήτε τῆς μελλούσης δόξης ἀντιποιούμενος, τὴν δὲ πρὸς Θεὸν ἀγάπην πάντων προτιμήσας, παρρησίαν ἔχῃ εἰπεῖν μετὰ τῶν προκειμένων τὸ, Οὔτε ἐνεστώτα, οὔτε μέλλοντα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπόντος· Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· καὶ, ὅτι Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν

*τὴν ἰδίαν ζητεῖ ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ
πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθὴς ἐστίν.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Τ.

*Τίς ὁ τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς, ὅτε περὶ ἀοράτου
ἐστὶν ὁ λόγος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὁ μὲν τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔρω-
τήματι δηλοῦται, ἐν τῷ, πῶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων
ἐπιστρέφειν χρή· τὸ δὲ περὶ ἀοράτου εἶναι τὸν λό-
γον, μνημονεύσωμεν τοῦ Κυρίου, ὅτι *Οὐδέν ἐστι
κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται· καὶ, ὅτι Ἐκ τοῦ
περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΑ.

*Ἐὰν δὲ εἴπῃ, ὅτι Οὐ καταγινώσκει μου τὸ συν-
εἶδος.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθῶν συμβαίνει.
Πολλὰ γάρ ἐστι πάθη, ὧν οὐκ ἐπαισθάνονται οἱ ἄσθε-
νοῦντες· τῇ μέντοιγε τῶν ἱατρῶν σημειώσῃ πι-
στεύουσι μᾶλλον, ἢ τῇ ἑαυτῶν ἀναισθησίᾳ προς-
έχουσιν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, τουτ-
ἐστίν, ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, κἂν ἑαυτοῦ τις μὴ
καταγινώσκη, μὴ ἐπαισθανόμενος τοῦ ἁμαρτήματος,
πιστεύειν μέντοιγε ὀφείλει τοῖς δυναμένοις πλεον
ἰδεῖν τὰ ἐκείνου· τοῦτο δειξάντων μὲν τῶν ἁγίων ἀπο-
στόλων, ὅτε, ἐν πληροφορίᾳ ὄντες τῆς ἑαυτῶν εἰλι-
κρινοῦς πρὸς τὸν Κύριον διαθέσεως, καὶ ἀκού-
σαντες, ὅτι *Εἴς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, τῷ λόγῳ
τοῦ Κυρίου ἐπίστευσαν μᾶλλον, καὶ διεφέροντο λέ-
γοντες· Μήτι ἐγὼ εἰμι, Κύριε;* σαφέστερον δὲ ἡμᾶς
τοῦ ἁγίου Πέτρου διδάσκοντος, ὃς διαπύρῳ μὲν
ταπεινοφροσύνῃ παραιτεῖται τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ

Δεσπότου καὶ Θεοῦ καὶ διδασκάλου· πληροφορία
δὲ τῆς ἀληθείας τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων ἀκούσας,
ὅτι Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ'
ἐμοῦ, λέγει· Μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ
καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλὴν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΒ.

*Εἰ χρή ἀπὸ τῆς οἰκονομίας διδόναι τοῖς ἐνδεέσι
τῶν ἔξωθεν.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς
τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ· καὶ,
ὅτι Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων,
καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· τὰ διατεταγμένα τοῖς
ἀνακειμένοις Θεῷ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ἀδιαφόρους
παραναλίσκειν. Εἰ δὲ δυνατόν γενέσθαι τὸ εἰρημένον
ὑπὸ τῆς ἐπαινουμένης ἐν πίστει γυναικὸς, ὅτι *Ναὶ,
Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψι-
χίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυ-
ρίων αὐτῶν· ἐν τῇ τοῦ οἰκονόμου ἀνακείσθω δοκι-
μασία μετὰ κοινῆς τῶν μετ' αὐτὸν προεχόντων γνώ-
μης· ἵνα ἐκ τοῦ περισσεύματος ὁ ἥλιος, καθὼς γέ-
γραπται, ἀνατείλῃ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΓ.

*Εἰ χρή τοῖς παρὰ πάντων λεγομένοις ὑπακούειν
ἐν ἀδελφότητι*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο πολλὴν δυσχέρειαν ἔχει τῆς
ἀποκρίσεως. Πρῶτον μὲν, ὅτι ἀταξίας ἔμφασιν φα-
νερῶς δίδωσιν ἐν τῷ παρὰ πάντων λέγεσθαι τι, τοῦ
Ἀποστόλου λέγοντος· *Προφητῇ δὲ δύο ἢ τρεῖς
λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· καὶ τοῦ
αὐτοῦ ἐν τοῖς μερισμοῖς τῶν χαρισμάτων, ἴδιον ἐκά-*

στου τῶν λαλούντων τὸ τάγμα τάξαντος, ἐν τῷ
 εἶπεῖν· Ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον
 πίστεως· καὶ ἐν τῷ ὑποδείγματι τῶν μελῶν τοῦ σώ-
 ματος σαφῶς μὲν παριστῶντος ἐν μέρει εἶναι τὸ μέρος
 τοῦ λαλοῦντος, ἀκριβέστερον δὲ διευκρινοῦντος ἐν τῷ
 εἶπεῖν· Εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε
 ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, καὶ τὰ λοιπά· ὡς
 δῆλον ἐκ τούτων εἶναι μὴ πάντα πᾶσιν ἐπιτε-
 τράθῃ, ἕκαστον δὲ ἰδίᾳ κλήσει μένειν, καὶ κατορ-
 θοῦν ἐπιμελέστερον τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πιστευθέν.
 Δεῖ τοίνυν τὸν μὲν προεστῶτα τοῦ κοινοῦ, καὶ
 διατασσόμενον τοῖς πᾶσι, μετὰ πολλῆς δοκιμασίας
 ἐγχειρισθῆναι τὴν φροντίδα ταύτην, καὶ ἐκάστῳ
 κατὰ τὸ πρέπον ἐπαγρυπνεῖν τῇ μερίμνῃ, ὅπως
 εὐαρέστως τῷ Θεῷ, καὶ ἐστοχασμένως τῆς ἐκάστου
 ἐπιτηδειότητός τε καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ κοινῇ συμφέ-
 ρον διατάσσεται, καὶ ἐπιτάσῃ· τοὺς δὲ ὑπηκόους,
 τῆς εὐταξίας φυλαττομένης, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸ
 ἴδιον μέτρον γνωρίζουσης, μεμνήσθαι τοῦ Κυρίου
 λέγοντος· Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου
 ἀκούει· καὶ γὰρ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολου-
 θοῦσί μοι· καὶ γὰρ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς·
 καὶ προειπόντος, Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθή-
 σουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴ-
 दाσι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν· καὶ τοῦ
 Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ
 καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέ-
 βειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος·
 μετὰ δὲ τὰ ἐπισυμβαίνοντα ἐπαγαγόντος· Ἀφίστασο
 ἀπὸ τῶν τοιούτων· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Προ-
 φητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δοκιμάζετε· τὸ
 καλὸν κατέχετε· ἀπὸ παντὸς εἵδους πονηροῦ
 ἀπέχεσθε. Ὡστε εἰ μὲν τί ἐστι κατ' ἐντολὴν τοῦ
 Κυρίου λεγόμενον, ἢ πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου
 κατευθυνόμενον, κἂν θανάτου ἀπειλὴν ἔχῃ, ὑπ-
 ακοῦειν χρή· εἰ δέ τι παρ' ἐντολὴν ἐστίν, ἢ τὴν ἐντο-
 λὴν παραβλάπτει, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, ἢ τις

τῶν ἀποστόλων ἐπιτάσσει, κἂν ζωῆς ἐπαγγελίαν
ἔχη, κἂν θανάτου ἀπειλήν, οὐδαμῶς ἀνέχεσθαι χρή,
τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· *Κἂν ἡμεῖς αὐτοὶ, ἢ ἄγ-
γελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ
εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΔ.

*Εἰ ὑπὲρ τῶν παραδεδομένων τῇ ἀδελφότητι παρὰ
τῶν οἰκείων, θελόντων διδόναι τι, χρή δέ-
χεσθαι.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦ τούτου φροντίς καὶ δοκιμασία ἀνήκε τῷ προ-
εστῶτι. Πλὴν, ὥς κατ' ἐμὴν γνώμην, λογίζομαι ὅτι
μᾶλλον ἀπρόσκοπόν ἐστι τοῖς πολλοῖς, καὶ εἰς οἰκο-
δομὴν τῆς πίστεως ὠφελιμώτερον τὸ ἀπωθεῖσθαι
τάς τοιαύτας χάριτας. Ἐκ γὰρ τῆς ὑποδοχῆς πρῶ-
τον μὲν συμβαίνει καὶ ὀνειδισμόν κατὰ τοῦ κοι-
νοῦ προενεχθῆναι πολλάκις. Ἐπειτα, ὅτι καὶ ἐπάρ-
σεως παρέχει πρόφασιν τῷ οἰκείῳ τῶν προσενεγκόν-
των. Πρὸς τούτοις, ὅτι κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ
Ἀποστόλου περὶ τῶν εἰς τὸ κοινὸν τὰ ἴδια ἐσθιόντων
καὶ πινόντων γίνεται τὸ, *Καταισχύνετε τοὺς μὴ
ἔχοντας*, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Τοσούτων δὲ προφά-
σεων εἰς ἁμαρτίαν ἐπισυμβαινουσῶν, καλὸν ἐστι τὸ
μὴ δέχεσθαι τὰ τοιαῦτα, ἐπιτρέπειν δὲ τῷ προ-
εστῶτι δοκιμάζειν, καὶ παρὰ τίνων χρή ληφθῆναι, καὶ
πῶς δεῖ οἰκονομηθῆναι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΕ

*Εἰ δεῖ λαμβάνειν παρὰ τῶν ἔξωθεν ἢ κατὰ
χάριν φιλίας, ἢ προκατειλημμένης συγγε-
νείας.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο τὸ ἐρώτημα τὴν ὁμοίαν δύναμιν ἔχει τῷ

ἐρωτήματι, Εἰ παρὰ τῶν οἰκείων χρή τι λαμβάνειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Τ.

Μετὰ ποίου τρόπου τὸ ἀμετεώριστον κατορθοῦται.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἐὰν τὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ Δαβὶδ φρόνημά τις ἀναλάβῃ, εἰπόντος, ποτὲ μὲν, *Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· ποτὲ δὲ, ὅτι Οἱ ὀφθαλμοί μου διαπαντὸς πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι αὐτὸς ἐκσπάσει ἐκ παγίδος τοὺς πόδας μου· ποτὲ δὲ, Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν.* Καὶ ἵνα τῷ ἐλάττονι παραδείγματι σπουδαιότερον τὰ μείζονα κατορθοῦν φροντίσωμεν, ἔκαστος ἐαυτῷ λογιζέσθω, οἷός ἐστιν ἐνώπιον τῶν παρόντων, κἂν ἰσότημοι τυγχάνωσι· πῶς τὸ ἀκατάγνωστον ἐαυτῷ σπουδάζει κατορθῶσαι, καὶ ἐν στάσει, καὶ ἐν περιπάτῳ, καὶ ἐν κινήματι παντὸς μέλους, καὶ ἐν φθέγματι. Ὡσπερ δὲ τὰ ἀνθρώποις φανερά πρὸς ἀνθρώπους φυλάσσειν σπουδάζομεν, οὕτω καὶ πολὺ πλέον, ἔάν τις τὸν Θεὸν πληροφορηθῇ ἔχειν ἐπόπτην, ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφροῦς, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πληροῦντα τὴν ἐπαγγελίαν· *Οὐδ' ἂν ᾧσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπιστατοῦν, καὶ μερίζον τὰ χαρίσματα, καὶ ἐνεργοῦν· καὶ τοὺς ἀγγέλους παρατηρητὰς ἐκάστου κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἐνός τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· πολυπλασίονα καὶ σφοδρότερον ἀγῶνα ἔχει, ὅπως εὐάρεστον τὴν θεοσέβειαν κατορθώσῃ,*

καὶ οὕτω τὸ ἀμετεώριστον σφοδρότερον καὶ ἀκριβέστερον βεβαιοῦται. Ἔτι δὲ καὶ ἐὰν σπουδάσῃ πληρῶσαι τὸ, *Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διαπαντὸς ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου· καὶ τὸ, Μελετήσει ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἵνα τῇ ὁμαλῇ καὶ διηνεκεῖ μελέτῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν θελημάτων καὶ τῶν δοξῶν τοῦ Θεοῦ μὴ εὔρῃ ὁ νοῦς καιρὸν μετεωρισμοῦ.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΖ.

Εἰ χρὴ ἐξ ἐφημερίας ἀπάρχεσθαι τῆς ψαλμωδίας, ἢ τῆς προσευχῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Τοῦτο ἐν τῷ πλήθει τῶν ἀξίων φυλαξάτω τὴν εὐταξίαν, ἵνα μήτε εὐτελὲς καὶ ἀδιάφορον τὸ πρᾶγμα νομισθῇ, μήτε μὴν ἡ ὁμαλότης ἐφ' ἐνὸς καὶ δευτέρου προσώπου ὑπερηφανίας τοῦ ἡγουμένου καὶ καταφρονήσεως τῶν λοιπῶν δῶ ὑποψίαν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΗ.

Εἰ χρὴ ἐν ἀδελφότητι τὸν διδόντα τι ἀμείβεσθαι· καὶ εἰ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ δόματος ποιεῖσθαι τὴν ἀντίδοσιν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ὅλον τὸ ἐρώτημα ἀνθρώπινον. Εἰ δὲ χρὴ εὐγνωμοσύνης διδόναι ἀπόδειξιν, ἐν τῷ οἰκονομοῦντι ἀποκείσθω ἡ δοκιμασία, καὶ τοῦ λαμβάνειν τὰ διδόμενα, καὶ τοῦ ἀμείβεσθαι τὸν διδόντα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΘ.

Εἰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν γινομένων τινι, χρὴ τολμᾶν εἰς κοινωνίαν τῶν ἀγίων παρέρχεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Κρείττονα τῆς φύσεως καὶ τῆς συνηθείας ἔδει-
ξεν ὁ Ἀπόστολος εἶναι τὸν ἐν τῷ βαπτισμῷ
συνταφέντα Χριστῷ· ποτὲ μὲν εἰπὼν, ἐν τῷ περὶ τοῦ
ἐν τῷ ὕδατι βαπτίσματος τόπῳ, μετὰ τὰ προκείμενα·
*Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρω-
πος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς
ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ·
ποτὲ δὲ παραγγείλας, Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη
ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πά-
θος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις
ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι' ἣ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· ποτὲ δὲ ὅρον
ἐκθέμενος ἐν τῷ εἰπεῖν· Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ
τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ
ταῖς ἐπιθυμίαις. Ἐγὼ δὲ ἔγνω, ὅτι ταῦτα κατωρ-
θώθη Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐν ἀνδράσι καὶ ἐν
γυναξὶ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον γνησίᾳ. Τὸ δὲ ἐν
ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἀγίοις καὶ ἐκ τῆς
Παλαιᾶς Διαθήκης φοβερώτερον διδασκόμεθα τὸ κρῖμα.
Εἰ δὲ πλεῖον τοῦ ἱεροῦ ᾧδε, φοβερώτερον δηλονότι
παιδεύσει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν· Ὁ ἐσθίων
καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πί-
νει.*

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙ.

Εἰ χρὴ εἰς κοινὸν οἶκον προσκομιδὴν γίνεσθαι.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὡςπερ οὐδὲν κοινὸν σκεῦος ἐπιτρέπει ὁ Λόγος
εἰσφέρεισθαι εἰς τὰ ἅγια, οὕτως οὐδὲ τὰ ἅγια εἰς
κοινὸν οἶκον ἐπιτελεῖσθαι, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
φανερῶς προστάγματι Θεοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἐπιτρε-
πούσης γίνεσθαι τοῦ δὲ Κυρίου λέγοντος· *Πλεῖον
τοῦ ἱεροῦ ᾧδε· καὶ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Μὴ
γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν;*

Τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ· ἐγὼ γὰρ παρέδωκα ὑμῖν ὃ καὶ παρέλαβον, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐξ ὧν παιδευόμεθα μήτε τὸ κοινὸν δεῖπνον ἐν ἐκκλησίᾳ ἐσθίειν καὶ πίνειν, μήτε τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐν οἰκίᾳ καθυβρίζειν, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐν ἀνάγκῃ ἐπιλέξηται τις καθαρώτερον τόπον, ἢ οἶκον ἐν καιρῷ εὐθέτῳ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΑ.

Εἰ χρὴ εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεσθαι ἐπιζητούντων τινῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τὸ μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἀρεστὸν Θεῷ· δεῖ δὲ τὸν ἐπισκεπτόμενον συνετὸν εἶναι ἀκροατὴν, καὶ φρόνιμον ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι, πληροῦντα τὸ εἰρημένον· Ἔστω ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι ἅλατι ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. Τὸ δὲ ἢ διὰ συγγένειαν ἢ διὰ φιλίαν ἐπίσκεψιν ποιεῖσθαι ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου ἐπαγγέλματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΒ.

Εἰ χρὴ τοὺς ἐπισκεπτομένους λαικοὺς προτρέψασθαι εἰς εὐχήν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Εἰ φίλοι εἰσὶ Θεοῦ, ἀκόλουθον, τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος αὐτοῖς· Προσεύχεσθε καὶ περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, μετὰ παρρησίας λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΓ.

Εἰ χρὴ ἐργάζεσθαι, ἐπισκεπτομένων τινῶν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

Οὐδὲν τῶν κατ' ἐντολὴν γινομένων ἐκκόπτε-
σθαι χρὴ διὰ τοὺς ἐπείσερχομένους ἕνεκεν φιλι-
κοῦ καθήκοντος· εἰ μή τις ἂν ἰδιάζουσα ψυχῆς ἐπι-
μέλεια τὴν σωματικὴν σπουδὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ
Κυρίου παρευδοκιμῇ, τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐν ταῖς
Πράξεσιν εἰπόντων· *Οὐκ ἄρεστόν, καταλιπόντας*
ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.